

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Çiğdem ÖZDİL

GÜVENLİK ÇALIŞANLARI AİLELERİNDE KARŞILAŞILAN
MESLEKİ ZORLUKLAR VE ÖLÜM ALGISININ AİLE İÇİ
İLİŞKİLERE YANSIMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Çiğdem ÖZDİL

**GÜVENLİK ÇALIŞANLARI AİLELERİNDE KARŞILAŞILAN
MESLEKİ ZORLUKLAR VE ÖLÜM ALGISININ AİLE İÇİ
İLİŞKİLERE YANSIMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mehmet Ali AYDEMİR

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Miyase ASLANTAŞ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZİL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖLÜMÜN SOSYOLOJİSİ

1.1. ÖLÜM NEDİR NE DEĞİLDİR?.....	3
1.2. İLKELDEN GELENEKSELE ÖLÜMÜN ANLAMI.....	6
1.3. MODERN DÜNYADA ÖLÜME BAKIŞ AÇISI.....	8
1.4. YAŞAM VE ÖLÜM FELSEFESİ	9
1.5. DOĞUMDAN ÖLÜME YAŞAMIN EVRİMİ.....	11
1.6. MESLEĞİN FITRATI OLARAK ŞEHİTLİK NEDİR, KİMLERE ŞEHİT DENİR?	12

İKİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK GÜÇLERİ VE ÇALIŞMA İMKÂN LARI

2.1. GÜVENLİK NEDİR?	15
2.1.1. Soğuk Savaş Dönemi Ve Sonrası Güvenlik Anlayışı	16
2.1.2. Ulusal Güvenlik	17
2.1.3. Çevresel Güvenlik.....	17
2.2. GÜVENLİK VE TOPLUM: BİR MESLEĞİN FITRATINI ANLAMAK.....	18
2.2.1. Kopenhag Ekolü Güvenlik Anlayışı	19
2.3. TARİHSEL OLARAK GÜVENLİK TEŞKİLATI.....	20
2.4. ÜLKEMİZİN GÜVENLİĞİNİ TEHDİT EDEN UNSURLAR NELERDİR? .	22
2.4.1. İç Güvenlik Sorunları	22
2.4.2. Dış Güvenlik Sorunları	23
2.5. ÜLKEMİZİ KORUYAN KOLLUK KUVVETLERİ KİMLERDEN OLUŞUYOR?	24
2.5.1. Polis Teşkilatı/Emniyet Genel Müdürlüğü	25
2.5.2. Jandarma Teşkilatı/ Jandarma Genel Komutanlığı	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİK ÇERÇEVE VE SAHA ANALİZ VERİLERİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	30
3.1.1. Araştırma Deseni.....	30
3.1.2. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi.....	30
3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	31
3.1.4. Çalışma Grubu	32
3.1.5. Veri Toplama Süreci	34
3.2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ.....	34
3.2.1. Güvenlik Çalışanlarının Mesleki Zorlukları (Polis ve Asker)	35
3.2.1.1. Mesai Kavramının Yokluğu Ve Düzensizlik	39
3.2.1.2. Gece Görevleri	47
3.2.1.3. Uzun Süreliğine Gidilen Görevler ve Geride Kalanlar	51
3.2.1.3.1. Uzun Görev Öncesi Hazırlıklar.....	57
3.2.2. Yaşanılmayan Ve Hasret Kalınan Sosyal Hayatlar	59
3.2.3. Bitmeyen Değişiklik: Tayin	66
3.2.4. Bu Meslekler Sevilerek Mi Yoksa Mecburiyetten Mi Yapılıyor?	71
3.2.5. Ast-Üst İlişkisinin Güvenlik Çalışanlarının Psikolojilerine Yansıması.....	76
3.2.6. İşte Yaşanan Stresin Aileye Etkisi	81
3.2.7. Gurur Duyulacak Veya Önerilecek Meslekler Mi?	85
3.2.8. Şehitlik, Polisin ve Askerin Gerçeğidir.....	90
SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	110

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜVENLİK ÇALIŞANLARI AİLELERİNDE KARŞILAŞILAN MESLEKİ ZORLUKLAR VE ÖLÜM ALGISININ AİLE İÇİ İLİŞKİLERE YANSIMASI

Çiğdem ÖZDİL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Ali AYDEMİR

2024, 116 sayfa

“Güvenlik Çalışanlarının Ailelerinde Ölüm Algısı Ve Aile İçi İlişkilerine Etkisi” başlığını taşıyan bu tez, Malatya ili özelinde güvenlik çalışanlarının mesleki zorluklarının kendilerine ve ailelerine olan yansımalarını anlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ölüm olgusu sosyolojik olarak incelenmiştir. Ölümün geçmişten günümüze değişen anlamı, modern dünyada ölüme bakış, yaşam ve ölüm felsefesi, ölümün sınıfsallığı, şehitlik bağlamında ölüm sosyolojisi yapılmıştır.

İkinci bölümde ise, güvenlik güçleri ve çalışma imkânları irdelenmiştir. Güvenliğe, güvenliğin toplumla ilişkisine, tarihsel olarak geçmişine, ülkemizin güvenlik tehdit unsurlarına, kolluk kuvvetleri ve idari teşkilatlanmaya odaklanılmıştır.

Üçüncü bölüm ise metodolojik çerçeve ve saha araştırma verilerinden oluşmaktadır. Güvenlik güçlerinden olan polis ve askerlik mesleğine odaklanan bu çalışma nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmasının yöntemi nitel araştırma olup teknik ise derinlemesine görüşmedir. Bu bölümde araştırmanın deseni, konusu, amacı, önemi, sınırlılıkları, evren ve örnekleme açıklanmıştır. Daha sonra araştırma verileri detaylı olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Polis, Asker, Güvenlik, Ölüm, Aile, Aile İçi İlişki.

ABSTRACT
MASTER THESIS
**PROFESSIONAL CHALLENGES FACED IN THE FAMILIES OF SECURITY
WORKERS AND THE REFLECTION OF THE PERCEPTION OF DEATH ON
DOMESTIC RELATIONSHIPS**

Çiğdem ÖZDİL

Advisor: Associate Prof. Mehmet Ali AYDEMİR

2024, Page: 116

This thesis, titled "Perception of Death in the Families of Security Workers and Its Effect on Their Domestic Relations", was prepared to understand the reflections of the professional difficulties of security workers on themselves and their families in the province of Malatya. The thesis study organized for this purpose consists of three parts. In the first chapter, the phenomenon of death was examined sociologically. The sociology of death has been made in the context of the changing meaning of death from past to present, the view of death in the modern world, the philosophy of life and death, the class nature of death, and martyrdom.

In the second part, security forces and employment opportunities are examined. The focus is on security, its relationship with society, its historical back ground, our country's security threats, law enforcement forces and administrative organization.

The third section consists of methodological framework and field research data. This study, focusing on the police and military professions in the security forces, was planned as a qualitative research. In this regard, the method of the thesis study is qualitative research and the technique is in-depth interview. In this section, the design, subject, purpose, importance, limitations, population and sample of the research are explained. Then, the research data were examined in detail.

Key Words: Police, Soldier, Death, Family, Domestic Relationship.

ÖN SÖZ

Tez konusunun belirlenmesinden tezin bitimine kadar geçen süreçte desteğini daima hissettiğim kıymetli danışmanım Doç. Dr. Mehmet Ali Aydemir'e teşekkür ederim. Aynı zamanda tezin her aşamasında ufuk açan fikirleri ve rahatlatan hoş sohbetiyle tez zamanımı güzelleştiren değerli arkadaşım Fatma Tunçtan Konu' ya hassaten teşekkür ederim. Süreç boyunca sevgisi, sabrı ve muhabbeti ile desteğini esirgemeyen, daima yanımda olduğunu hissettiren sevgili eşime de ne kadar teşekkür etsem azdır. Hayatımın tez ile geçen son iki yılında tezimle birlikte gözlerini dünyaya açıp, birlikte büyüdüğüm ve hayatımıza anlam katan can oğluma da sevgi ve şefkatle.

Muş-2024

Çiğdem ÖZDİL

GİRİŞ

...

Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber...

Hiç güzel olmasaydı ölü müydü peygamber?

Öleceğiz müjdelersun, müjdelersun!

Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun!

Necip Fazıl KISAKÜREK

Çok eski zamanlardan beri insanın ilgisini çekmiş bir kavram olan ölüm, kültürler arası birçok farklı kavramlarla bağına bakılsa da en temelde evrensel bir niteliğe sahiptir. Bu niteliği ise varlığın niceliksel ve niteliksel olarak bir değişime uğraması halini ortaya koyar. Ölüm konusunda insanı diğer canlılardan farklı kılan niteliği ise bir gün öleceği bilgisine sahip olması ve ölümü üzerine düşünme yeteneğinin olmasıdır. Ancak ölümü düşünerek geçirilen hayatlar olduğu gibi düşünmeden geçirilen hayatlar da vardır. Ölümün anlamı ve mahiyeti pek çok kişiye göre değişmektedir. Ancak her insanın bir gün öleceği düşüncesi herkesin bilincindedir. Tabi ki bu farkındalık her ne kadar olsa da ölümün varlığını reddedenlerinde var olması elzemdir. Sosyolojide ise ölümün biyolojik tanımı sosyal faktörlerle ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Sosyolojideki en önemli kabul ölümün ve ölmenin sosyal bir olgu olarak kabul edilmiştir. Peki, “Ölüm neden bir sosyal olgudur?”. Bu soruya verilebilecek en sade cevap, bireyi doğrudan ilgilendirmesinde ve onun sosyal ilişkilerinin her çevresinde yer alıp bir dönüşümü yaratıyor olmasında aranabilir. Ancak ölümün de iki boyutu olduğunu söylemek gerekir. Birincisi; ölen kişi için bir ölüm sürecinin yaşanması, onun biyolojik ve sosyal hayatına ilişkin tüm dinamiklerin sonlanması iken diğeri, ölen kişinin birlikte varoluş sergilediği diğerleri için ya da sosyal ilişki ağı içinde bulunduğu çevresi (ailesi, dostu, komşusu) için yaratacağı yoksunluk sürecidir. Yoksunluk süreci içinde sosyal ilişkilerle birlikte şekillenen keder, kayıp, yas gibi kavramlar ve bu kavramlar çerçevesinde vücut bulan ritüeller ölümün kültürel bir kavram olduğu gerçeğini de göstermektedir. Ölüm bireyler arası ilişkileri ilgilendirdiği için (ölen kişi ve diğerleri) ölüme yüklenen anlamlar ve ona ilişkin sosyal tepkiler söz konusu olmaktadır. Ölümün algılanması ve anlamlandırılması hususunda toplumsal, kültürel vb. farklılıklar olduğu gibi bireylerin de ölüm algısı veya ölüme bakış açıları arasında fazlasıyla büyük farklılıklar olduğu aşikârdır. Bu tez çalışmasında

insanların ölüme bakışlarını anlamak, ölümlü kabul edip veyahut etmeyişini, ölümlü korkusuna odaklanılmaktadır.

“Güvenlik Çalışanları Ailelerinde Mesleki Zorluklar ve Ölümlü Algısının Aile İçi İlişkilere Yansıması” başlığını taşıyan bu tez, Malatya ili özelinde güvenlik çalışanlarının mesleki zorluklarının kendilerine ve ailelerine olan yansımalarını anlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen tez çalışması üç bölümlüden oluşmaktadır. Birinci bölümde ölümlü olgusu sosyolojik olarak incelenmiştir. Ölümlü geçmiştü günümüze değışen anlamı, modern dünyada ölümlü bakış, yaşam ve ölümlü felsefesi, ölümlü sınıfsallığı, şehitlik bağlamında ölümlü sosyolojisi yapılmıştır.

İkinci bölümde ise, güvenlik güçleri ve çalışma imkânları irdelenmiştir. Güvenliğe, güvenliğin toplumla ilişkisine, tarihsel olarak geçmişine, ülkemizin güvenlik tehdit unsurlarına, kolluk kuvvetleri ve idari teşkilatlanmaya odaklanılmıştır.

Üçüncü bölümde metodolojik çerçeve ve saha araştırma verilerinden oluşmaktadır. Güvenlik güçlerinden olan polis ve askerlik mesleğine odaklanan bu çalışma nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmasının yöntemi nitel araştırma olup teknik ise derinlemesine görüşmedir. Bu bölümde araştırmanın deseni, konusu, amacı, önemi, sınırlılıkları, evren ve örnekleme açıklanmıştır. Daha sonra araştırma verileri detaylı olarak irdelenmiştir. Araştırmadaki katılımcılarının ifadeleri analiz edilip çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır. Her katılımcının polis ve asker yakını olmasına rağmen yaşananlardan ötürü hayatlarında çok benzerlik görülmüş olsa da her katılımcı nevi şahsına münhasır hayatlara sahiptir. Bu hayatların bu mesleklerden ötürü yıprandığı noktalar nelerdir bu hayatlarda olması istenen ancak olamayan eksiklerin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Nelerden feragat edilip kimler için nelerden vazgeçildiği araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖLÜMÜN SOSYOLOJİSİ

1.1. ÖLÜM NEDİR NE DEĞİLDİR?

Ölüm yaşamsal fonksiyonların sonu demektir. Aslında birçok dinde veya anlayışta da son olarak görülebilmektedir. Ölüm yaşamın sonu olarak anlaşılrsa da aslında ebedi hayatın başlangıcı olarak da görülebilir. Her ne kadar batı için ölüm son olarak görülse de bizim dinimiz de ise tam tersidir. “Hz. Muhammed’in sözlerinde ölümün varlığının ve farklı bir âleme açılan bir kapı olduğunun sıkça işlendiğini görmek mümkündür. İnsan ve toplum yapısı açısından her dönemde varlığı kabul edilen ölümün, içerik itibariyle olumsuz bir durum olarak karşılanırsa da, toplumsal anlamda birlik, bütünlük sağlama gibi işlevleri de bulunmaktadır. Ölümün gerçekleşmesinin ardından başlayan farklılaşmalar öncelikle cenaze merasimi ile kendisini gösterir”(Zafer, 2019: 77). Her toplumda ölünün ardından uygulanan gelenek ve görenekler fazlasıyla farklılaşmıştır. Ölünün defin işleriyle başlayıp tutulan yas yapılan dualara kadar birçok şekilde oluşmaktadır.

Aslında ölüm ile hayat bir madalyonun yüzleri gibidir çünkü bir hayata sahipsen onunla eş olan ölüme de sahipsin demektir. Yani doğan insan her halükarda ölüme de adım atmış demektir. “Varlığın sonlu oluşu üzerine söylenenler, insanlık tarihi kadar da eskidir. Örneğin ölümün yaşam üzerindeki etkisine dikkat çeken ilk filozoflardan Stoacılar, ölümün yaşamın en önemli olayı olduğunu; iyi yaşamayı öğrenmenin iyi ölmeyi de öğrenmek ya da iyi ölmeyi öğrenmenin iyi yaşamayı da öğrenmek olduğunu söylemişlerdir” (Sezer ve Saya, 2009:152). Hayatta yaşadığın yer doğu olsun batı olsun fark etmeksizin istenilen tek şey ölüme dair bir teselli bulabilmektir. İnsanın yok oluşunun fikri kaçınılmaz ve de bu fikir pek de iç açıcı olmamaktadır. “İnsan her şeyden önce bir hayvandır, tüm diğer canlılar gibi yaşama tutunma eğilimine sahip bir canlıdır” (Dupouey, 2023: 14) Stoacılar doğa tarafından düzenlenen bu dürtüye ilk güdü –dürtü diye isimlendirmektedirler. Düğer düşünürler; Seneca sadece hayattan vazgeçmeye istekli olanların hayatın tadına varabileceğini ifade ederken Cicero ise ölüme hazır olabilmek için felsefe yapmak gerektiği düşüncesindedir. Bu fikirlerin buluştuğu ortak nokta ise bir gün öleceğini bilmenin insanı daha kaliteli bir hayata götüreceği olmaktadır. Sonlu olan bir hayat için çokta çabalamamak gerektiği düşüncelerine sahip bireyler de vardır.

“Ölümün doğası hakkında net bir çıkarıma sahip olunamaması, doğasının çözülemez olmaya mahkûm olması, ölümle ilgili bilgi kaynaklarının güvenilir olmamasındandır. Ölümle daima bir temsilci aracılığıyla karşılaşılır; bu nedenle ölüme dair her türlü bilgi ikincil bilgi kaynaklarına bağlıdır. Ancak bu bilgi kaynağı da ölümle birlikte sessizliğe gömülmüştür; insan verisi olmayan bir gerçeklikle karşı karşıya kalır”(Güngör, 2016: 229). Gözünün önünde birinin öldüğünü görmek bile açıklaması mümkün olmayan durumlardır. Her insan öleceğinin ölümün bir gerçeklik olduğunu bilir ama genelde kabul edemez etmekte zorlanır. Daima ileriki bir tarihte olacağı düşüncesine sahip olarak ötelemektedirler.

Vefat eden insanların hiçbirisi geri dönemediğine göre, ölümün ne olduğu, o anda neler yaşandığına dair bilgi bulunamamaktadır. Bunlara dair hiçbir şeyi maalesef öğrenemeyeceğiz. Çünkü ölümü yorumlayan kişi ölen kişi olamayacağına göre daima başkaları olmaktadır. Burada Epikouros’un bir sözü ‘‘Biz varsak ölüm yok, ölüm varsa biz yokuz’’ tanımlamamıza tam olarak karşılık gelmektedir. Yaşanılanları birinci ağızdan öğrenememenin iyi ve kötü yanları vardır. Lakin asıl olan bir şey var ki o da daima ölümü ve ölümün sınırlarını merak etmeye ve hayal etmeye devam edecek olmamızdır.

Felsefeciler tarafından ölüm, genelde hayatın diyalektik sonu olarak görülür. “Hayatın diyalektiği kavramı, ölüm ile yaşam arasındaki doğal zıtlığı da kendiliğinden akla getirmektedir”(Sağır, 2017: 20). Bu zıtlık iyi-kötü, yalan-yanlış misali vardır. Tıpkı yaşamın olması gibi ölümden bir gerçektir. Allah hariç dünyadaki her canlı bu diyalektik ilişkiden kaçamamaktadır.

Ölüm beraberinde getirdiği tören ve ayinler, insanların paylaşımlarının ön plana çıktığı toplumsal biçimlerdir. Yıllardır görüşmeyen akrabaların görüşmesini, kırgın olanların kırgınlıklarının giderilmesini, yaşanan üzüntülerin paylaşılmasını sağlamaktadır. Yani toplumsal olarak iyileştirme farklı şekillerde insanların karşısına çıkmaktadır. Törenler ailelerin, grupların, toplumların sarsılmış dayanışmasının yeniden kurulmasını, moralinin yeniden kazanılmasını sağlayan etkili araçlardır.

Ölüm varsa mezarlar da mezarlıklar da elzem olandır. Geçmişten günümüze mezarlar mezarlıklar birçok şekil almıştır. Bulunduğu bölgeye, iklime, tarihe göre değişip taş mı mermer mi toprak mı olacağı belirlenmektedir. Defin işlemleri de toplumdan topluma, kültürden kültüre, zamandan zamana değişiklik göstermektedir. Yakma, suya

atma, akrabalara yedirme, toplu halde yeme, gömme gibi birçok şekli vardır. Ölüm adı altında insanların sınıflar arası farklılıklarını gösterme çabası da gözden kaçırılmayacak bir gerçektir. Gömüldükleri yerlere örnek verecek olursak, Aşiyen Mezarlığı ile Eyüp Sultan Mezarlığı arasındaki farklılık bile statü göstergesi olarak kullanılmaktadır. Ölen kişiye hiçbir faydası olmayacak düşüncelere ve eylemlere girilmektedir. Mezar taşının süsü, kalitesi ve hatta mezarlık bakımı için aylık gelir ayrıldığı da bir gerçektir. Mezarlık ne kadar gösterişli yani haşmetli olursa bizi o kadar iyi temsil eder düşünceleri ve bir yandan da el âlem ne der söylentileri baskın gelmektedir. İşte bunlar toplumsal farklılıkların sınıfsal farklılığa dönüştüğü noktalarıdır.

Geçmiş zamanlarda Avrupa'yı kara ölüm (veba) sardığında birçok insanın gündelik hayatı aksamıştır. Avrupa'nın vebayla imtihanı, ölümle kurulan toplumsal ilişkilerin yeni olmadığı gerçekliğini tartışmaya açmıştır(Sağır, 2017: 85). Tıpkı yakın zamanda yaşanan korona gibi. Ölümle tüm dünyanın yüz yüze olması insanların birer birer ölümle tanışması ve yaşananları kişinin sadece kendisinin bilmesi. Veba, korona gibi dünyada birçok kolektif ölüm biçimleri vardır. Bu ölüm biçimleri savaşlar, salgın hastalıklar, doğal ölümler, doğal felaketler bunlardan birkaçıdır.

Ölümü anlamlandırabilmek için toplumsal bağlam içinde kurumsallaşan yönü aslında onun kişilere veya topluluklara göre değişen boyutlarını da gündeme getirmektedir. Yani ölüm ile sınıf kavramı arasındaki bağa bakacak olursak. Özellikle de geleneksel ve modern toplumlara. 'ölüm sınıf kavramı arasındaki ilişkinin tarihsel seyri takip edildiğinde ölümün sınıfsal görüntüsü geleneksel topluluklarda yerleşik düzen ekseninde ya da otorite/güce sahip olmaya göre belirlemektedir'(Sağır, 2017:272). Günümüze modern toplumlara gelecek olursak daha çok paranın belirleyici bir etkisi olduğu görülmektedir. Para ile töreninden, mezar biçimine kadar birçok noktada ölümün sınıfsal farklılığı gözler önüne serilir. Oysaki Seneca'nın da dediği gibi "ölüm herkesi eşit kılar." Farkına varılamayan koca bir gerçeği ifade eden kocaman bir sözdür. Dinimizde bile ölüm karşısında eşitliği simgeleyen noktalar vardır. Mesela ölümlerin ardından kendinden geçercesine ağlamak yasaklanmıştır. Şatafatlı kabirler yaptırmak, ölünün resmini asmak yasaklanmıştır. Ancak bu ve bunun benzeri birçok yasak delinip kişilerin farkını ortaya koyacak ne varsa insanlar tarafından yapılmaktadır. Bireyler arasındaki sınıf farkını göstermek veyahut göze sokmak için fazlasıyla güç ve çaba sarf edilmektedir.

Ölümün sosyal sınıf ve eşitsizlik bağlamındaki analizini ise, çatışmacı yaklaşım yapmaktadır. Ölümü geciktirebilecek ya da önleyebilecek tıbbi hizmetlere erişimin, toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, sınıf gibi bağlamlarda incelenmesi ya da çocuk ölüm oranlarının yoksullukla olan ilişkisi gibi konular, çatışmacı yaklaşım tarafından ele alınır (Burcu ve Akalın, 2008: 50).

İnsan çalıştıkça bir emek bir zaman feda etmiş olur ve her an ölüme daha da yaklaşır. Çalışmak yavaş yavaş ölmektir(Baudrillard, 2002: 69). Baudrillard'ın dediği gibi. Emek gücü ölüm üzerine yapılandırılmaktadır. Yani bireyin emek gücüne dönüşebilmesi için ölmesi gerekmektedir. Ücret adı altında aldığı para veya maaş da bu ölümün karşılığıdır. Tabi her meslek ve maaş üzerinde bu düşüncelere sahip olunmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik çalışanları için emek-ölüm ilişkisi daha fazla gibi görünmektedir. Tabi bu çalışanlara ölüm kondurulmaz şehit denilir ve buda emeğin en büyük karşılığıdır. Yoksa emek-ücret-ölüm dengesizliği fazlasıyla bulunmaktadır.

Ölüm sınıf kavramı arasındaki ilişkinin tarihsel seyri takip edildiğinde ölümün sınıfsal görüntüsü geleneksel topluluklarda yerleşik düzen ekseninde ya da otorite/güce sahip olmaya göre belirlenmektedir. Paranın belirleyici etkisi, görkemli törenlerden mezar biçimlerine kadar birçok alanda ölümün sınıfsal farklılığını oluşturduğu görülmektedir(Sağır, 2017:272). Aslında ölüm herkesi eşit kılar lakin insanlar farklarını ortaya koymak için çabalamaktadırlar. İnsan farklı olmanın kendilerini daha özel ve değerli kılacağı düşüncesine bürünmektedirler.

1.2. İLKELDEN GELENEKSELE ÖLÜMÜN ANLAMI

Ölüm, kişinin hayatının en zor ve yoğun yaşanan gerçeklerinden birisidir. Kişinin yaşamsal özelliklerine kastettiği ve yaşattığı yoğun duygusal katılımdan dolayı araştırılması da/ayrıştırılması da zor bir alandır.

Ölüm her ne kadar sosyal bir gerçeklik olsa da tarihsel süreçte insanların daima ötelediği bir olgudur. Ta ki kendi başımıza veya bir yakınımızın başına gelene kadar(Sağır, 2017: 30). İnsan aslında ölüm ile daima yüz yüzedir. Bu yüzleşme ve gerçeği geleneksel toplumlar daha iyi idrak ederken modern toplumlar daha rahat göz ardı edebilmektedir.

İlkel topluluklarda ölüm inancı, hayatın başka bir biçimi olduğuna ve hatta ölümden sonra hayatın kabulüdür. Ölüm, doğum ile bir zıtlık ilişkisi içinde kurulamazdı. Hayat,

yaşam, doğum var olduğu gibi ölüm de çok doğal görülmektedir. “Bu dönemde doğaüstü güçlere olan inanç, ölümün açıklanması ve kabul görmesinde en önemli araçtır. Bundan ötürü de ölümden sonra yaşam inancı nedeniyle ölüm bir son olarak görülmezdi. Ölümü başka bir hayat formuna sancılı bir dönüşüm süreci olarak gören Antik Yunan uygarlığında ise ölüye saygı duyulmakla birlikte ölüden ve ölümden korkulmaktaydı”(Ünal, 2011:125). Ölülerin mezarlarına bazı yiyecek-içecekler sunularak, ölülerin kendi eşyalarıyla gömülmesi gibi ritüeller ölenin diğer hayatında huzurlu olması için yapılmaktadır. Aynı zamanda ölenin yakınlarını rahat bırakacağı ve uzak duracağı düşüncelerine de sahiplerdi. İnsanlar için her zaman merak konusu olan ölüme ve ölümden sonra hayatın devam edip etmediğine dair diğer bir açıklamayı da semavi dinler yapmaktadır.

Semavi dinler, beden ile ruhu ayırırken, bedenin ölümünden sonra ruhun gideceği bir “öte dünya” olduğunu ifade etmektedir. Bu ifade bir bakıma ölümsüzlükten de bahsetmiştir. Aydınlanma öncesinde Avrupa'nın mutlak siyasi erki olan Kilise yalnız bu dünya değil, öbür dünya üzerinde de hâkimiyet sahibi olmaya çalışmaktaydı. Aynı zamanda yaşamı denetlediği gibi ölümü de denetleme çabasıındaydı. “Semavi dinlerin ortaya çıkışı ile birlikte cennet ve cehenneme dayalı bir ‘öbür dünya’ tasavvuru gelişmiştir. Kırsalda yaşayan, dini inancın güçlü olduğu geleneksel toplumlarda ölüm hayatın ve hanenin içinde, kolay kabullenilen bir gerçekliktir. Ancak modernleşme ve kentleşme, akılcılaşıma ve kurumsallaşıma ile birlikte ölüm, hayattan ötelenmiş, dışlanmış ve yaşam döngüsünün olağan bir basamağı olmaktan çıkmıştır”(Erbuğ, 2021: 56).

Tarih boyunca mitolojinin, felsefenin, sanatın, psikolojinin birçok farklı alanın ilgisi ölümün üzerinde olmaktadır. İnsan yaşamının kaçınılmaz sonu olan ölümün, ne zaman ve nasıl geleceği bilinmemesinden ötürü gizem yaratmaktadır. Bundan ötürü de daima merak konusu olmuştur. “Bu bilinmezlik aynı zamanda ölümden korku duyulmasına da yol açmıştır. Ölümün öngörülemez oluşu onu korkutucu kılmakta ancak aynı zamanda onun kabul edilmesini arttırmaktaydı”(Sağır, 2014: 72).

Ölümden en çok korkan insanlar, hayatı sâdece zaman ve mekânın sınırında yaşayanlardır. Sadece maddiyatçı ve zevk düşkünü bireyler olmaktadır. İşte bu hayat tarzını ilkel veya geleneksel dönemlerden ziyade modern dönemlerde görmek daha kolaylaşmıştır. Çünkü nefsi ve zevkleri için yaşayan insanlar çoğalmıştır. Ve ölümden

korku, her geçen gün artmakta ve korku yerini yüksek düzeyde ölüm kaygısına da bırakmaktadır.

1.3. MODERN DÜNYADA ÖLÜME BAKIŞ AÇISI

İnsanların ölümü ötelemesi, görmezden gelmesi veyahut kabullenememesinin sebebi ne olabilir? Ölümün duygularla bile ifade edilemezken nasıl yaşanacağı ise bir muammadır. “İlk olarak acaba, doğuştan getirdiğimiz ölüm korkusunu bir yana bırakırsak, usumuz bize ölümden korkmamamızı söylemesine rağmen ondan korkmaya ve kaçmaya devam etmemizin nedeni ‘Var olmama düşüncesinin bizde yarattığı endişe olabilir mi’ diye soruyor Schopenhauer”(Koç, 2018:114). Aslında var olmama durumu var olmadan öncede yaşanan bir durumdur. Yani dünyaya gelmeden, doğmadan öncede yoktuk varoluştan korkulmadıysa varlığın son bulduğunda da korkulmaması gerektiğini söylemektedir. Oysaki bizim dinimize ve yaşantımıza göre değişecek bir konudur. Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle dirilirsiniz hadisi kulaklarda çınlamaktadır. İslâm dininde altı temel inanç esaslarından biri de öldükten sonra dirilmeye ve ahirete inanmak olduğu, bizlere ölümün son olmayışını asıl başlangıç olduğunu gösterir. Ancak bu düşünce sabit değildir kişiden kişiye de değişmektedir. Tıpkı Yalom gibi...

“Benim olduğum yerde ölüm yok, ölümün olduğu yerde ben yokum” cümlesiyle Yalom’un özetlediği bakış açısı ölümü bir nihai son olarak görenlerin yaklaşımıdır. Zira ölmenin bir başlangıç olarak kodlandığı kadim kültürlerle nazaran ölümü tekil yaşamın bitişi, yaşam ve ölüm arasında insan denilen tekil varlığın sıkışmışlığı, aynı anda her iki durumun cereyan edemeyeceği inancı gibi arka plan detayları görülebilir. Nihayetinde basit bir çağrışımla ilk akla gelebilecek düşünceleri özetlemiş olsa da bu düşüncenin kadim inançlar ve kültürlerde neredeyse bir karşılığı olmadığı açıktır. Ölümden sonra yeniden dirilme, reenkarnasyon, ahiret inancı, ölüm kapısından geçiş vb. gibi inanç esasları ile yaşama dünyasını kuran bireyler için ölmenin anlamının çok daha farklı olduğu açıktır. Ancak fizik varlığı ile yaşamı soluyan bireyin, ölüm karşısındaki tutumu tam da bu cümle ile anlam kazanabilir. Zira ölmek ıstılahtaki karşılığı ile son nefesi vermektir, cansız bir bedene dönüşmektir, yaşamın bitmesidir. Dolayısıyla Yalom’un özetle vurguladığı gibi ölüm ve yaşam maddi dünyada yan yana bulunması imkânsız iki zıt gerçekliktir.

Ancak modern toplumda akılcılaşıma, dini inanışların yerini rasyonel aklın alması, ölümün toplumsal yaşamı değiştirdiğinin göstergesidir. Biri diğerine üstün tutulan ikili karşıtlar üzerinden toplumsalı kuran Kartezyen düşünce, ölümün karşısına yaşamı, bedenın karşısına aklı koyarak, birini diğerinin yanında değersizleştirmektedir. Yaşamla ölüm birbirinden ayrıldı ve ölüm toplumdan dışlandı. 18. yüzyıla kadar içselleştirilmiş olan ölüm, gündelik yaşamdan uzaklaştırılmaya başlanmıştır.

Modern insan her şeyin bilimsel olarak açıklanabilir, hesaplanabilir ve kontrol edilebilir olduğu iddiasındaydı. Bu nedenle modern düşünce, akıl ile açıklayamadığı ölümü kontrol altına almaya çalıştı. Ölüm, gündelik yaşamdan kovularak, yaşamın dışına taşındı. Ölüm, yaşamın reddedilen, inkâr edilen, dışlanan, sevilmeyen ve korkulan ötekisi haline geldi(Erbuğ, 2021: 51). Modern insan giderek bireyselleşirken ölüm, Durkeim'ın mekanik dayanışmacı toplumlarının kolektiviteyi güçlendiren aracı yani insanları bir araya getiren birleştiren güç olmaktan çıktı. 18. yüzyıl itibariyle ölüm bireyselleşti, tıbbi leşti ve 19. yüzyılın sonunda ölüm artık bir tabu haline geldi. Şehirlerde cemaat ilişkileri çözülrken köy evlerinde ailenin ve hatta köy halkının çevrelediği ölüm döşeklerinin yerini, yabancılarla paylaşılan soğuk ve mesafeli başsağlığı eşliğinde hastane odası veyahut yatakları aldı.

Son radde de şunu söyleyebiliriz ki geleneksel hayat anlayışı (tabir caizse) “her ölüm zamanlı ölümdür” demektir. Modern zihniyete göre ise son şeklinde “her ölüm zaman- sız ölümdür”. Her din, ölümü önemsemekte ve inananların da önemsemesini beklemektedir. Dayandığı felsefe itibariyle din kavramını hayatın dışına atmak isteyen modernite ise ölümü hiçlik olarak belirtmektedir. Ancak din, insanların gündelik hayatında referans alınmıyorsa zamansız ölümden bahsedilebilir; ama din önemli ise her ölüm “zamanlı” kabul edilmektedir ki biz Müslümanlarda da bittabi kabul edilir.

1.4. YAŞAM VE ÖLÜM FELSEFESİ

Yaşam nedir veyahut yaşamın anlamı nedir diye soracak olursak. Belki de birçok cevap gelir. Doğru yanıt veya tek yanıt gelmeyeceği bir gerçektir. Tıpkı filozofların yaptığı gibi soruyu sorup ve sorunun cevabından çok sorunun analizini yapmaya gidilmektedir. Yaşam ve ölüm nedir ne değildir soruları sorulup ve araştırıp tahliller yapılmaktadır. Herkesin bir hayatı ve sonu ölüm olan bir yaşamı vardır. Ancak her insanın gönlüne veya nefesine hoş gelen yaşamı bırakmak, terk etmek, gitmek düşünceleri nefesine

zor gelebilmektedir. Ancak platon ‘ölüm ruhun sürgünde olduğu beden hapisanesinden kurtuluş’ olduğunu söylemiştir (Çüçen, 2017:15). Ruhun özgürleştiğini ve bağımsızlığının ilk adımı olarak görmüştür ölümü. İnsanoğlu daima özgürlüğüne düşkün olmuştur. Ölüm ile insan özgürleşir, fiziksel olarak bedenden kurtulur(Sağır, 2017: 13). Belki de ölüm insanın veya insan ruhunun en özgür halidir. Necip Fazıl ise ölümü bayrama benzetmektedir.

Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek var;

Oh ne güzel, bayramda sevinmek var!(Kısakürek, 2019:148).

Oysa ölümün hakikatini anlayan kimseler bunun ölen için bayram olduğunu, dolayısıyla bayramın ruhuna uygun sevinç olduğunu bilir/anlar(Türkmen, 2017: 53). Birçok kişinin nazarında ölüm hayattan zevk almayı engellemektedir. Üstelik bu tamamen bir kuruntudan kaynaklanmaktadır. Zira aslında ölüm ile hayat birlikte düşünülmesi gerekir. Epiküros’a göre, ölümden korkarak ruhun dingin yapısını bozmak ve huzursuz olmak boşunadır. İnsan, maddi unsurların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir varlıktır. Bu doğrultuda ölüm de bu düzenin yok olmasından ibarettir.

Yaşamak fikri daima ölümü de beraberinde getirir. Baudrillard’ın da dediği gibi ‘ölüm bir müddetin sonu değil, yaşamın bir parçası ya da yaşam ölümün bir parçasıdır’(Baudrillard, 2021: 303). Ölüm her bakımdan yaşamla karışıp kaynaşmıştır. Bir taraftan doğumlar olurken diğer taraftan ölümler yaşanabiliyor. Hayat veya yaşam devam ediyor. Ölüm ve yaşam birbirleriyle aslında aynı şeydir. Sonsuz olan hayat değil ölümün ta kendisidir. Yaşamın sonsuzluğu ölümün sonsuzluğundan önce değildir. Ölümün bulunmadığı yaşam ürkütücüdür. Ölümün olmadığı yaşam anlamdan ve değerden yoksundur. Ölüm yoksa yaşamın da pek bir anlamı yoktur. Düşünce tarihine baktığımızda İlk Çağ’dan itibaren ölüm karşısında takınılan iki tutum göze çapmaktadır. Bunlardan ilki ölümü hiç akla getirmemek iken, diğeri her an ölümü hatırlamak şeklindedir (Türkmen, 2017: 47).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ölüm olgusu, hayatı anlama ve anlamlandırma çabasında unutulamayacak kadar önemlidir. İnsan nerede hangi durum ve koşulda olursa olsun ölüme her an dokunmalıdır, ölüm insanı bulmadan insan onu bulmalıdır. Çünkü ölüm hayatın yıkıcı unsuru değil yapıcı unsurudur. Bir yandan hayata anlam kazandırırken, öte yandan da insanı insanlaştırmaktadır. Ayrıca insanı her alanda harekete

geçirmekte, insanı sürekli diri tutmaktadır. O halde ölüm, yaşam döngüsünün tabii bir parçası olup varlığın gündelik hayatımızın arka planındaki ses ve sedasıdır. Hayatın belli başlı unsurları can alıcı noktaları bulunabilmektedir. O noktalardan biri de ölümdür.

Aslında insan, öleceğini bilerek yaşayan tek canlı türüdür. Bakmayın siz hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlara, yaş aldıkça insanoğlu düşünmeye başlar ölümü ve birçok insan bir gün ölmekten korkar. Tabi korkmayanların ve hatta bayram olarak görenlerin olduğunu da söylemiştik. Sağlıklı düşünebiliyorsa eğer yaşadıklarını bir daha yaşayamayacak tadamayacak düşüncesi insanı ürkütür, çünkü hayat hem güzel hem de yaşamaya değerdir. İnsan zihni hayatı yaşarken yaşama dair hissettikleri ile hiçbir zaman deneyimleyemeyeceği ölümü birlikte taşır(Pütün, 2017: 630). Gerçekten ölüm karşısında insan hangi tavrı takınırsa takınsın hayat, ölümü her an içermekte ve yaşamaktadır. Ölüm insandan ne ayrıdır, ne de uzaktır, onun ontik gerçekliği olarak hayatının başucundadır. Nerede, ne zaman ve ne şekilde gelirse gelsin o her zaman insanla birlikte. İnsan varlığının tartışmasız en son eylemi olan ölüm, onu bir gölge gibi takip etmektedir.

Başka bir deyişle ölüm ne hayatın sona ermesidir, ne de yok oluşturu, aksine ölüm bireysel varoluşun ve hayatın anlamının farkına varılıp anlamlandırıldığı ontolojik bir fenomendir. Varlık ve varoluş ancak hayat ve ölümlerle anlam ve değer kazanmakta. Böylelikle filozoflarımızın felsefelerinde ölüm, varlığı ve varoluşu açığa vuran temel fenomen olup hayatı tamamlayıcı bir yöndür(Aydoğdu, 2016: 155).

Sonuç olarak ölüm problemi felsefede hangi şekilde tartışılırsa tartışılın bu durum felsefenin gündelik hayattan kopmadığının, her zaman onunla iç içe/grift şekilde olduğunun en açık göstergelerinden biridir. Ölüm fenomeninin felsefede birbirlerine karşıt olabilecek yaklaşımlarla tartışılmasının temel nedenlerinden biri onun deneyimlenebilir bir şey olmamasıdır. Ölüm deneyimlenen bir şey olmadığından onun hakkında konuşmak ve yazmak da güçtür. Ortada reel ve tek bir olgu vardır. O da ölümün insanın fiziki dünyada yaşayacağı son fenomen olmasıdır. Ölümün felsefeye konu olması, daha ziyade hayatın anlam ve öneminin ifade edilmek istendiği yerlerde söz konusu edilmiştir (Efil, 2021: 58).

1.5. DOĞUMDAN ÖLÜME YAŞAMIN EVRİMİ

Evrim, terim olarak, esas itibariyle gelişmeyi ve değişmeyi ifade etmektedir. Bu değişme veya gelişme, ister içten dışa doğru, dışsal etkenlerden bağımsız olsun, ister

başlangıçta belirsiz bir biçimde bulunan bir ilkenin, yavaş yavaş kendini gerçekleştirip ortaya çıkması olsun, isterse de bir amaca doğru adım adım ilerlemeyi içersin(Erten, 2019: 60). Hiçbir şey fark etmez. Çünkü bu evirilmenin başlangıcı doğum ile olup sonu ise ölüm ile bitmektedir.

İnsan yaşamının belli dönemleri olarak adlandırılan doğum, sünnet, evlenme ve ölüm ile ilgili inanç ve uygulamalar, insan yaşamında son derece önemli bir yere sahiptir. “Doğumda uygulanan pratikler, hayatın normale dönmesi, çocuğun daha sağlıklı olması, kötü ruhlardan korunması; sünnette uygulanan pratikler, çocuğa statü kazandırılması; evlenmede uygulanan pratikler, evliliğin sağlıklı ve mutluluk içerisinde geçmesi için yapılırken ölümle ilgili uygulamalar ise; ölünün öbür âleme geçişinin kolay olması, ruhunun geride kalanlara zarar vermemesi ve atalar ruhuna saygı için uygulanır” (Demir, 2009:113). Kısacası insan hayatındaki geçiş dönemleri olarak adlandırılan bu dönemler. Bireyin hayatındaki inanç ve uygulamalarında ki amaç; insanın yaşamının bir sonraki dönemine sağlıklı bir şekilde geçişini sağlamak ve insanı çeşitli tehlikelerden uzak tutmaktır.

Oluş-yok oluş âleminde yaşayan her toplumun kendine özgü bir yaşam tarzı ve yüzyıllar içerisinde uygulana gelen birtakım örf, âdet ve gelenekleri vardır. Bunlar zaman içerisinde kalıplaşarak toplumun temel değerlerini oluşturmaktadırlar. Bu doğrultuda toplumun kültürel değerleri belirlenerek kayıt altına alınmalıdır. Bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması son derece önem arz etmektedir. Toplumumuzda adlandırılan doğum, sünnet, evlenme ve ölüm ile ilgili inanç ve uygulamalar toplumun sahip olduğu kültürel değerler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu inanç, uygulama ve pratikler çocuğun anne karnına düşmesinden doğumuna, büyüüp evlenmesine ve ölümüne kadar sürmektedir (Demir, 2009:114). İnsan yaşamı belli bir sirkülasyon içerisinde devam etmektedir. Belli dönemler ve geçmişte yaşanmışlarla gelecekte de yaşanılacak belli dönemlerin bilinirliğiyle daimidir. Yani belli evrelerle sürdürülebilmektedir hayat, doğar-büyür-yaşlanır ve ölür.

1.6. MESLEĞİN FITRATI OLARAK ŞEHİTLİK NEDİR, KİMLERE ŞEHİT DENİR?

Şehit kelimesi, sözlük manası ve dini anlamından ziyade, daha çok vatan ve millet savunmasında canını feda eden kişiler için kullanılmıştır. Savaşların yanı sıra isyanların

bastırılmasında çatışmaların ortasında ve görevini icra ederken hayatını kaybedenler hem dini hem de hukuken şehit olarak kabul edilmiştir. Gerek dini ve gerekse milli anlamda kutsallık atfedilen şehitlik, toplum vicdanı açısından da önemli bir yere konulmuştur. “Bu sebeple, vatan savunması sırasında veya görevi başında şehit edilenlerin arkada bıraktığı yakınlarının ve yetimlerinin mağdur edilmemesi, ekonomik ve sosyal şartlarının iyileştirilmesi milletin, dolayısıyla da devletin görevi olarak kabul edilmiş ve gelenek olarak günümüze kadar gelmiştir”(Çelik, 2020:2245).

Ölümün semantiğinden çıkıp yapısal olarak nasıl şekillendiğine bakacak olursak, temelde iki tür ölüm biçimi ile karşılaşmaktadır. Doğal ölümler ve zorlamalı ölümler. Doğal ölümler, normal yaşam süresinin dolmasına bağlı olarak gerçekleşen ölümlerdir. Yani patojenlere bağlı gerçekleştiği için patolojik ölümler adını da alabilen ölüm türüne denir. Zorlamalı ölümler ise cinayet, kaza, cinayet-dışı insan öldürme ve intihar gibi daha çok adli tıbbi ilgilendiren olgularla ilişkili ölüm türüne verilen addır. Genel anlamda ölümle alakalı izlenimler, ölüm olgusunun ‘çirkin’ doğası nedeniyle olumsuz yönde görülmektedir. Şehitlik gibi toplumsal manası büyük ölüm biçimlerine gelindiğinde ise ölümün doğası çirkinliğinden soyutlanarak “güzelleştirilir”(Aktürk, 2018:3).

Sözlük manasına baktığımızda ise “kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse” olarak tanımlanan ve Türkçede “şehit” kelimesiyle telaffuz edilir. Bu kelime Arapça olup, ş-h-d (دهش) kökünden türemiştir. Kelime, köken itibari ile Arapçada farklı manalarının yanı sıra, “Allah yolunda öldürülen” manasında da kullanılmaktadır. Yüksek ihtimalle ilk defa Peygamber tarafından kullanılan bu manası, zaman içinde giderek yaygınlaşmış ve diğer manalarını arka plana atmıştır. Şehitlerin gerçekte ölmediği fakat bunun bilenemeyeceği (el-Bakara 2/154), şehit olanların tüm günahlarından arınarak cennete gireceği ve ödüllendirileceği (el-Hac 22/58; Âl-i İmrân 3/195; en-Nisâ 4/74.) Kur’an’da belirtilmiştir (Ateş, 2019: 75).

Şehit kavramının tüm ansiklopedik açıklamalarında ve şehitlik üstüne yapılmış tüm çalışmaların girişinde vurgulandığı gibi, kelime etimolojik olarak Yunancadan gelmektedir (Aykaç, 2022: 61). Yunancada şahit-tanık anlamlarına gelmektedir. Antik Yunan mahkemelerinde kullanılan hukuksal bir terimdir, yani bir amaç uğruna ölmek anlamı taşımamaktadır. Antik Çağ’da ise şehit kelimesinin ölüme varan fedakârlık anlamı yoktur ve fakat onun yerine “soylu/şerefli ölüm” kavramı vardır. Cesaret, şeref ve

inandığı değerlere sadakat adına zorba iktidarlara direnmenin, adaletsiz yargıyla yüzleşmenin ve tüm eziyetine rağmen zulme direnmenin anlatılarını Antik Çağ boyunca karşılaşılabılır.

“Yunanca “şehit” kelimesinin Hıristiyanlık tarafından miras alınarak “kan ile şehadet” anlamı kazanmasında aracı rol oynayan Roma İmparatorluğu’nda da şehit, hukuksal bir terim olan tanıktan daha fazlası değildir. Roma’da da, Antik Yunan’da olduğu gibi, soylu ölüm kavramı vardır. Fakat askerlerin savaşta ölümüne yönelik gelen bir övgü geleneği yoktur. Roma tarzı bir cenaze söylevi (laudatio funebris) uygulaması vardır ancak Antik Yunan örneğindeki gibi bir kamusal ve eşitlik ideali taşımamaktaydı”(Aykaç, 2022: 67). Yapılan törenler genelde birinin veya bir ailenin şerefendirilmesi içindir. Yapılan törenlere katılım sınırlı ve yapılan törenler yine elitler için bir ayrıcalık göstergesiydi.

Sonuç olarak, semantik olarak şehit kelimesinin Antik Yunancadan miras alınması kadar filozofun erdemli ve savaşçının soylu/şerefli ölümü anlatılarından alınan miras da tek tanrılı dinlerin şehitlik olgusunun yapılanmasında etki etmiştir. Fakat unutulmamalıdır ki, hukuki şahit kelimesinin kan ile şehadete evrilmesi için birkaç yüzyıl daha geçmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK GÜÇLERİ VE ÇALIŞMA İMKÂN LARI

2.1. GÜVENLİK NEDİR?

Güvenlik çok sade ifadelerle; bir kimsenin, bir topluluğun, tehlikelerden uzak olma, güven içinde bulunması durumudur. Bir başka tanıma göre de bedene zarar verebilecek tehlikeli durumları azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yönelik etkinlikler olarak ifade edilebilmektedir. “Bu tanımlardan çıkan iki boyut vardır; güvenliğin nesnel ve özel boyutları. Nesnel boyutu; en basit ve sade tanımı ile tehlikenin olmamasıdır. Öznel boyutu ise; tehlikenin olmadığına ilişkin bireysel inanç ve huzurdur”(Doğan, 2010: 17).

Güvenlik, “Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu” (TDK Büyük Türkçe Sözlük) şeklinde tanımlanmaktadır. Yürürlükte bulunan mevzuatta ise güvenlik “emniyet ve asayiş” olarak adlandırılmaktadır. Daha detaylı ve kelime manasını da inceleyerek güvenlik kelimesine bakacak olursak.

Türkçede güvenlik kelimesi, itimat veya inanmak anlamına gelen güven kökünden türetilmiştir. 8 ile 11’nci yüzyıl arasında Orta Asya Türkçesinde ün, nam, iktidar anlamında kullanılan “küve” ya da “küv” kelimeleri güvenlik kelimesinin etimolojik kökenini oluşturur(Birdişli, 2011, 150). Böbürlenmek, mağrur olmak anlamına da gelen “küven” kökünden dolayı kelime 19’ncü yüzyıla dek ağırlıklı olarak negatif anlamda kullanılmıştır. Güvenlik ise sıfatlardan soyut ad ya da adlardan işlev belirten isim türeten –lik ekinin eklenmesiyle elde edilir. Bu haliyle günümüzde kullanılan Türkçede “güvenlik” dil devrimi bünyesinde türetilmiştir. Birçok dilde bu anlamı içeren bir kavram olmasına karşın güvenlik kelimesinin uluslararası alanda kullanılan İngilizce karşılığı “security” kelimesidir. Güvenlikle ilgili uluslararası alanda yapılan çalışmalardaki temel yaklaşımların da “security” kelimesinin bu etimolojik kökeni ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çünkü günümüzde güvenlikle ilgili çözümlenmeler özellikle emniyet yani tehlikeden uzak olma güvencesi ve ihtiyaçları karşılayabilme güvencesi üzerinden yapılmaktadır. Güvenlik, yaşam içerisinde tek bir insandan başlayarak toplum ve devlet gibi sosyal örgütlenme biçimlerine kadar genişlemiş ve genişlemeye de devam etmektedir. Bu kavram Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik ihtiyacı hususu, yeme ve barınmadan sonra ikinci önemli basamak olarak görülmektedir. Kavram olarak

koru, tehlike ve tehditlerden özgür hissetme hali olarak tanımlansa da bu tanımdan güvenliğin hem fiziksel hem psikolojik boyutu olduğu, hem de subjektif ve objektif tanımlamalara açık olduğu kolayca anlaşılabilir.

Geleneksel olarak, birçok yazar güvenliğin tartışmalı bir kavram olduğu düşüncesinde ortakta paydada buluşmaktadır. Ancak araştırmacıların birçoğu güvenliğin temel değerlerimize yönelik tehditlerden özgür olunması anlamına geldiği konusunda hemfikir olsalar da analizlerinin temel odağı “bireysel”, “ulusal” ya da “uluslararası” güvenlik mi olması gerektiği fikrinde ayrışmaktadır. Büyük oranda ise askeri açıdan tanımlanan ulusal güvenlik tarihsel olarak literatüre hâkim olmaktadır. Temel ilgi alanı ise devletlerin kendilerine yönelik tehdit ve korku eşliğinde caydırma ve mücadele etmek için geliştirmeleri gereken askeri imkân ve kabiliyetleri üzerine odaklanmaktadır. Fakat son zamanlarda, bu güvenlik anlayışı eleştirilmiş ve birçok uluslararası ilişkiler uzmanı, ulusal güvenlik anlayışını diğer meseleleri de içerecek şekilde genişleterek, genişletilmiş bir güvenlik kavramı önerisinde bulunmuşlardır (Baylis, 2008: 73).

Güvenlik, büyüyen ve küreselleşen bir dünya için aslında kaçınılmaz bir gerçeklik gibi duran bir boyuttur. Güvenlik genişlemeye de devam edebilecek bir kavramdır. Her geçen yüzyılda farklı analiz ve teorilerin de dâhil olup esnek bir yapı alacağı da öngörülebilmektedir.

2.1.1. Soğuk Savaş Dönemi Ve Sonrası Güvenlik Anlayışı

Soğuk Savaş döneminde büyük devletlerarasındaki askeri rekabet, uluslararası yapının temel belirleyici özelliğini oluşturduğu için güvenlikte doğal olarak bu parametreler çerçevesinde değerlendirilmiştir(Şaybak, 2006: 34). Bunun yanı sıra, askeri araçların aşırı vurgulandığı eski ulusal güvenlik algılamaları, günümüzdeki güvenlik sorunlarının ihtiyacını karşılamaktan fazlasıyla uzaktır. Geleneksel güvenlik perspektifinde, askeri tehditler ve düşman kavramları geleneksel güvenlik anlayışında yer almaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin itici gücüyle güvenlik ve tehdit olgularında niceliksel ve niteliksel boyutlarda değişim gözlenmiştir (Kocatepe, 2018: 343). Bu yeni dönemde askeri güvenliğin yanında ekonomik, sosyal, kültürel, ideolojik, çevresel tehdit unsurları da önem kazanmıştır. Ayrıca tehdit unsurları, devletlerin birebir olan tek boyutlu özelliğini kaybederek çok boyutlu bir konuma

yükselmiştir. Devlet merkezli geleneksel güvenlik anlayışı, askeri odaklı yaşanan güvenlik sorunlarını, soğuk savaşla birlikte yeni bakış açılarıyla devretmiştir. Suni korkular üzerine kurulmuş olan güvenlik anlayışı, küreselleşmeyle birlikte gerçek tehditlere bırakmıştır. Genişleyen ve derinleşen güvenlik kavramı bu sayede geleneksel çerçevesinden çıkmış ve yeni bakış açılarıyla değerlendirmeye alınmıştır(Kocatepe, 2018: 343).

2.1.2. Ulusal Güvenlik

Günümüzde ulusal güvenlik kavramı, hem iç güvenlik olarak ulus devletlerin kendi iç sorumluluk boyutunda hem de dış güvenlik olarak devletlerin ilişkilerini düzenleyen küresel boyutta yer almıştır. “Ulusal güvenlik” kavramının tanımı yapıldığında, devletlerin güvenliğini sağlayan her türlü tehditlerden korunma durumu olarak ifade edilmektedir. Bir başka deyişle günümüzde devletin; bağımsızlığı, ülke bütünlüğü ve ulusal egemenliği tehlikeye düştüğünde, anayasa ve yetkili kurumları vasıtasıyla tüzel kişiliğinin korunmasına karşılık gelen devlet merkezli bir tanımlamadır (Ak, 2013: 11). Bu ve buna benzer birçok tanımdan da anlaşılacağı üzere korunması gereken değerlerin, doğrudan devleti, siyasal bağımsızlık ile toprak bütünlüğünü içerdiği ve ulusal güvenliğin genellikle diğer devletlere yönelik olduğu söylenebilir.

Devlet, devlet olma görevini, ulusal güvenliğini ve ulusal çıkarlarını korumak ile gerçekleştirmektedir. Ulusal güvenlikte başlıca kavramlar ‘ulusal çıkarlar ‘ ve ‘tehditler’ gelmektedir.

Ulusal çıkar kavramı ulusal güvenlikten daha önce kullanılmaya başlanmıştır. Çıkar kavramının ulus devletler düzeyinde ortaya çıkması, ilk olarak Avrupa kıtasında din ve imparatorluk temelli devlet yapılarının 1648 yılı Vestfalya Antlaşması'nın kabulünü müteakip küçük ama toplum bilincine varmış egemen insan gruplarının devlet yapılarına dönüşmesiyle oluşmuştur (Ak, 2013: 12). Ulusal güvenlik yaklaşımlarını biçimlendiren düşünce akımlarına değinecek olursak; İdealizm, Realizm, Liberalizm ve Marksizm'den kaynaklanmaktadır.

2.1.3. Çevresel Güvenlik

Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan iki kutuplu sistemde güvenlik. Belli bir devletin sahip olduğu askeri gücünün yani donanmasının, topunun, tüfeğinin, nükleer silahlarının (tüm teçhizatının) diğer devletler üzerinde yarattığı tehdit, endişe ve korku

çerçevesinde ele alınmaktaydı. Çevresel kaygılar ise, nadiren güvenlik sorunu olarak görülmekteydi. Bu yaklaşım, aynı zamanda 1648 Westfalya Antlaşması'ndan bu yana kabul gören geleneksel güvenlik anlayışının da bir ifadesiydi (Aliyev, 2022: 359). 1960'lı yıllardan sonra çevre sorunları akademik ve uluslararası konferanslarda bir güvenlik meselesi olarak ele alınmıştır. Lakin bu sorunlar Soğuk Savaş'ın bitmesiyle çözümlenmesi adımında uluslararası işbirliğin zorunlu olduğu küresel bir meseleye dönüşmüştür.

Çevresel güvenlik, çevredeki bozulmaların güvenlik tehdidi olarak kavramlaştırılabilir. Yaşanılan çevreyi tehdit eden her türlü problem bu güvenlik alanının içindedir. Çevrenin güvenliğinden kastedilen en küçüğünden en büyüğüne yerelden küresele bir güvenlik meselesidir. Çevresel kaynakların karşı karşıya bulunduğu baskılar ve doğal kaynağın geri dönülemez bir biçimde tahrip edilmiş olmasının yarattığı sorunlar, küresel ölçekte insanlığın geleceğini tehdit eder boyutlara ulaşmıştır (Kaypak, 2012: 11). Günümüzde, çevre sorunlarının sadece bir ülkeye veya bir bölgeye mal etmek mümkün değildir, aksine küresel bir güvenlik sorunu haline geldiği gerçeği anlaşılmış bulunmaktadır.

2.2. GÜVENLİK VE TOPLUM: BİR MESLEĞİN FITRATINI ANLAMAK

Güvenlik kelimesinin farklı şekillerde tanımı yapılmaktadır. Bunun en kabul edilebilir tanımı ise tehlike bulunulmaması hali, kişilerin mallarının ırz ve namuslarının her türlü saldırı, tehdit ve muhtemel kazalara karşı korunması ve emin ve rahat olma durumu olduğunu söyleyebiliriz. Farklı güvenlik çeşitleri, çoğu zaman birbirleriyle öyle bir etkileşime girer ki bir aktörün askeri güvenlik korkusu, bir başka devletin ekonomik güvenlik kaygısına yol açabilir (Waewer, 2008: 152). Farklı güvenlik çeşitleri de ortaya çıkar ve birbirleriyle etkileşime girer. Mesela askeri güvenlik, ekonomi güvenliği, çevre güvenliği, siyasi güvenlik tetiklemektedir. Yani bütün güvenlik türlerini incelemekte fayda vardır. Güvenlik hizmetleri insan, toplum ve ülke açısından en önemli kamu hizmetlerindedir (Yılmaz, 2022: 1742).

Polis ve askerlerimiz ise bizlerin güvenliğini sağlamak için bu mesleklere seçilmiş bireylerdir. Polis, ordu ile birlikte devletin güvenlik aygıtının önemli bir parçasını oluşturan temel birey olarak adlandırılmaktadır. Ülke sınırları içerisinde asayiş ve kamu düzenini sağlamakla görevli polis ile dış güvenliğimizden sorumlu ordu(asker) arasında

çizilen ayırım Soğuk Savaş sonrası süreçte değişime uğramaya başlamıştır. Soğuk Savaş ertesinde devletlerarası savaşın yerini devlet içi çatışmalara bıraktığı bir yeni dönem başlamıştır. İkinci aşamada ise ulusal güvenliğin yerini insan güvenliği anlayışı almaya başlamıştır. Bu iki dönüşüm temelinde Vestfalya sonrası döneme geçiş hız kazanmıştır (Genç Yılmaz, 2020: 53). İnsan güvenliğini ilgilendiren mevzularda ülke sınırlarının ve bu sınırlar içerisinde hüküm süren egemenlik haklarının bireyin güvenliği lehine alaşağı edilebileceği düşüncesi uluslararası toplum tarafından kabul görmektedir.

2.2.1. Kopenhag Ekolü Güvenlik Anlayışı

Kopenhag Okulu, güvenliğin anlamlandırılması ve açıklanmasında kullanılan geleneksel kuramlara karşı çıkan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Buzan ve Waever, ayrı ayrı çalışmalarında temellerini attıkları ve Kopenhag Okulu'nun özü haline dönüşen üç temel unsuru, sektörel analiz, güvenlikleştirme ve bölgesel kompleksleri ortaklaşa çalışmalarında geliştirmişlerdir. Mesela, güvenlikleştirme teorisi Waever imzası taşıırken, sektörel yaklaşım ve bölgesel güvenlik kompleksi teorisi esasen Buzan tarafından öne çıkarılmıştır. Orijinalinde bireysel çabalara dayalı bu yaklaşımlar bir araya toplanarak, geniş bir zaman çerçevesinde bu kavramlar Kopenhag Okulu'nun ortak simgeleri haline dönüşmüştür.

“Güvenlikleştirme Teorisi'nin fikir babası olan Waever, güvenlikleştirmeyi ‘söylemsel ve siyasi bir süreçtir’ şeklinde tanımlamaktadır. Sürecin özneler arasında ve bütünü oluşturan parçaların birleştirilmesiyle, yani ‘kurgulama’ ile oluştuğuna dikkat çekmektedir” (İşleyen, 2023:46). Waever güvenlik kavramı üzerinde yeniden düşünürken, felsefi açıdan Derrida'nın -yapı sökülümüne- dikkat çekmektedir. Ayrıyeten, güvenlik kavramının bir gerçeklik olduğu, nesnellğine ve öznelliğine bakmaksızın, tehdit veya korkuyla ölçüldüğü üzerine tartışmalar içerisinde bulunmuştur.

Kopenhag Ekolü, Buzan'ın bölgesel güvenlik yaklaşımının sınırlarının dışına çıkarak, güvenlik ile ilgili sorunların güvenlikleştirme sürecini anlamak için sosyal inşacı bir bakış açısıyla hareket etmiştir (İşleyen, 2023: 48). Böylelikle konuyu, nesnellikten ve maddi boyuttan uzak, daha geniş bir gündemle -dostluk ile düşmanlık- çerçevesinde irdelenmiştir. Bu şekilde güvenlik, güç kullanımı dışında özel bir özneler arası politika ile irdelenecektir. Kopenhag Ekolü veya okulu bunu mevcut olan bir sorunun, güvenlikleştirilmesi ile siyasallaştırılması arasındaki farkı ortaya çıkarmak, ayrıca

güvenlik aktörleri ile referans nesnelерinin ayrılmasında bir tanımlama aracı maksadıyla da kullanmıştır.

2.3. TARİHSEL OLARAK GÜVENLİK TEŞKİLATI

“Osmanlı Devleti’nde iç güvenlik, farklı görev tanımlarını muhteviyatında barındıran askeri yapılar tarafından sağlanmıştır. İç güvenliği sağlayacak uzmanlaşmış bir birim altında toplanması ise Osmanlı modernleşmesinin önemli uğraklarından Tanzimat devri ile başlamaktadır. Bu dönemde Batı’daki emsallerine göre şekillendirilen iç güvenlik birimi olarak Osmanlı polisi, Fransa örneği üzerinden inşa edilmeye çalışılmıştır. 20 Mart 1845 tarihinde Tophane-i Amire Müşirliğine bağlı olarak hayata geçirilen modern anlamda ilk polis teşkilatı, 1845’ten Cumhuriyet’e kadar geçen süreçte evrimsel bir yapıda ilerlemiştir”(Turna ve Akdoğan, 2022: 27). Teşkilatlanması idari ve teknik olarak inşa edilirken mevzuatlarla da güçlendirilmiş ve bu doğrultuda görev tanımlaması da her geçen gün genişlemiştir.

Kamu düzenini sağlamak ve devamını idame ettirip toplumun güvenliğini de sağlamakla görevli olan polis memuru, yarı militer yapısıyla gündelik hayatın içerisinde yer almıştır. Bir başka ifadeyle, toplumsal hayat içerisinde devlet otoritesinin cisimleşmiş bir haline bürünmüştür. Türk Polis Teşkilatının kuruluşundan sonra görev tanımındaki genişlemeye yönelik ilk kanuni düzenleme, 6 Aralık 1896 tarihinde polis memurlarının vazifelerine yönelik bir talimat ile olmuştur (Turna ve Akdoğan, 2022: 30). Modern polis teşkilatının kurulmasından sonra polisin vazifelerini gösteren ilk resmî metin olması sebebiyle bu talimat ciddi bir öneme sahiptir. 1896 tarihli talimata göre polisin vazife tanımı genişletilmiş ve toplumsal hayatın tümüne etki edecek değerde yetkilendirilmiştir. Bu talimatta polis, gece ve gündüz cadde ve sokaklarda devriye gezmenin dışında görevlere sahip olmuştur. Polisler mütemadiyen han, ev ve dükkânları gizli ve açık bir şekilde gözetleyebilme hakkına sahip olmuştur. Polise yüklenen bu görevler 1907 tarihli Polis Nizamnamesi ile genişletilerek kamu düzenini sağlamaya yönelik iktidarın işlevsel bir aracı konumuna gelecektir (Turna ve Akdoğan, 2022: 30).

Osmanlı döneminde iç güvenliğin sağlanmasında 19. yüzyıla kadar ordu-asker ağırlıklı bir yapılanmanın olduğu bilinmektedir. İlk defa 1845 yılında modern anlamda Türk Emniyet Teşkilatı bağımsız bir şekilde teşkilat olarak kurulmuştur. Tabi bu zamandan sonra direkt ordu ile polis birbirinden ayrılmamıştır. “1907 yılında ilk “Polis

Nizamnamesi” yayınlanmış ve polisin görev ve yetkileri, teşkilatlanması çalışma usulleri gibi konular belirlenmiştir. İttihat Terakki’nin iktidara gelmesiyle Polis Teşkilatı’nın güçlendirilmesi yönünde ciddi adımlar atılmıştır”(Dikici, 2008: 722).

Osmanlı zamanında Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasından sonra başkent ile eyaletlerde asayiş ve güvenliğin sağlanması için görevli olan çalışanların yetkileri artırılmıştır. Ancak bu yetki artırımına rağmen zabıta işlerindeki karışıklık, birçok makam ve mercilere bağlı olması vaziyeti süregelmiştir.

Osmanlı Devleti’nde diğer Türk devletlerinden farklı olarak 19. yy. dan itibaren iç güvenliğin askeri teşkilattan ayrılmasıyla polis teşkilatı kurulmuştur. Meşrutiyet Döneminden sonra gelişmeye başlayan Türk Polis Teşkilatının eksikliklerinin giderilmesi için birtakım çabalar verilmiş birçok çalışmalar yapılmıştır. Avrupa örnek alınarak polis teşkilatlarında düzenlemeler yapılmıştır. Öncelikli olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde uygulanmış daha sonrasında da taşra polis teşkilatlarında yaygınlaştırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Mütareke Döneminin zor şartları arasında polis teşkilatıyla ilgili yapılan bu düzenlemelerle; emniyet teşkilatı personelinin mesleki yeterliliğinin artırılması ve denetlenmesi, karakolların fiziki şartlarının iyileştirilmesi ve polislerin belli konularda uzmanlaşması amaçlanmıştır (Özçelik, 2012: 86).

Jandarma teşkilatındaki kuruluşu ise Osmanlı döneminin iç güvenliğe duyulan ihtiyacı her zamankinden daha çok hissedildiği anlardır. “İsyanlar çağı gibi imparatorlukların önünde duran 19. yüzyıl kolluk perspektifinin değiştirilmesi ve profesyonel bir konsepte geçilmesi konusunda büyük bir ünlem işareti gibi durmaktaydı. Askeri birlikler asayişini sağlamakta geçen yüzyıllar içerisinde şüphesiz düşünülmüştür. Fakat iç güvenlik için hantal bir yapı ihtiva etmeleri ve buna mukabil olarak da neden oldukları masraf ve iş çözme yöntemleri dâhili kollukla uyumsuz bir yapı arz ediyordu”(Dinç, 2021: 2). Bundan ötürü özge bir gayesi olan bir güvenlik gücüne ihtiyaç duyuluyordu. Geline sürece Rusya, İtalya, Prusya gibi ülkelerde jandarma kurulmuştu. Avrupa da jandarma birlikleri teşkilatlanmaya başladığı dönemde benzer paralellikte Osmanlı’da modern kolluğun temellerini atma için girişimler de bulunulmuştur. Osmanlı modern kolluğun ilk örnekleri zaptiye olarak teşkilatlandırılmıştır. Sonraki zamanlarda Asakir-i Zaptiye ismi ile bir ara yenilenmeye gidilmiştir. Bu yeni kolluğun kurulma fikri ilk olduğu zamanlar Tanzimat sonrasına denk gelmektedir. Kurum henüz kendini

resmen göstermese de jandarma (silahlı kişi anlamına gelmektedir) belgelerde bahsedilmeye başlanmıştır.

Türk mülki idari sistemi ve onun ‘kolluk’ birimleri olan polis ve jandarma teşkilatlarının gerek kurumsal yapılanmaları ve gerekse işlevlerinin belirlenmesinde Fransız mülki idari sistemi ve iç güvenlik sisteminin etkileri görülmektedir. Bu modele göre ‘şehir’ olarak tanımlanan yerleşim birimleri polisin görev alanına girmekteyken, bunun dışında kalan köy ve kırsal alan, jandarma teşkilatının görev alanına girmektedir (Doğan, 2010: 84).

2.4. ÜLKEMİZİN GÜVENLİĞİNİ TEHDİT EDEN UNSURLAR NELERDİR?

Günümüzde, çok boyutlu global bir toplum haline gelen dünyanın, artık kalın çizgilerle belirli bloklara ayrılmış ve tanımlanmış düşman ve tehditlerden ziyade, ekonomik faaliyetlerin, teknolojinin, bilginin ve insan hareketliliğinin küreselleşmesi sonucu olarak çok boyutlu ve karmaşık bir yapı haline gelen tehditlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir (Soğuksu, 2007: 20). Dolayısıyla ülkemiz birbirinden farklı siyasal rejimlerin, ekonomik sistemlerin, dinlerin ve askeri güçlerin karşı karşıya kaldığı, çıkar çatışmalarının ağır şekilde yaşandığı bir bölgede yer almaktadır. Son otuz yıldan bu yana terörizm (bölücüler) aracılığı ile istikrarsızlaştırılmaya çalışılan ülkemiz yıpranmış ve birçok açıdan zarara uğratmıştır. Bu terörizm karşısında, Türk toplumunun yaşadığı sosyal ve ekonomik problemler ile etnik ve dini hassasiyetler de istismar edilmiş ve günümüzde de istismarına devam edilmektedir.

2.4.1. İç Güvenlik Sorunları

İç Güvenlik terimi, ulusal güvenlik kavramının içinde yer almaktadır. İç Güvenlik denildiği zaman, coğrafi sınırları içerisinde, her türlü tehdit ve tehlikeden uzak olarak akla ilk gelen vatandaşların güvenliği ve huzurunun sağlanması olur. Ondan sonra da sırayla, devlet ve özel bireylere ait bina ve her türlü mülkün tüm tehlikelerden korunması, olarak görülmektedir. “İç Güvenlik kavramı, kısa, orta ve uzun vadeli muhtemel gelişmeleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin İç güvenliğine ilişkin milli hedefleri ile ara hedefleri ve bu hedefleri gerçekleştirmek üzere milli güç unsurlarının kullanılması ve geliştirilmesi ile ilgili bütün kurum ve kuruluşları ve bunların faaliyetlerini kapsar”(Soğuksu, 2007: 22). Türkiye'nin iç güvenlik yapılanmasının İçişleri Bakanlığı çatısı altında bağlı kuruluşlar şeklinde örgütlenen genel kolluk örgütleri olarak oluşturulduğu bilinmektedir. Bu

örgütler, polis, jandarma ve sahil güvenlik örgütleridir. Ancak gerek duyulması halinde, özel kolluk ve askeri birliklerin de iç güvenlikte kullanılmasına imkân veren bir oluşuma gidildiği de aşikârdır.

“Dolayısıyla iç güvenliğimizi yakından ilgilendiren sınır güvenliğimizin sağlanması hususunda birden çok kurum, birden çok mevzuat ve farklı uygulamalar mevcuttur, sivil iradenin yönetimi altında görevlendirilmiş tek bir teşkilat görmek mümkün değildir. Bu durumda büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır”(Doğan, 2010: 77). Bu doğrultuda iç güvenlik örgütlerinin varlığı, etkin bir şekilde işleyişi ve dinamik bir değişim süreci içinde kendini yenileyebilmesi gerekmektedir. Sadece iç güvenlik açısından değil, aynı zamanda içinde faaliyet gösterdikleri bütün diğer örgütlerin varlıkları açısından da bir o kadar önem arz etmektedir.

Türkiye doksanlı yıllarda stratejik tehdit algılamalarında ve ulusal güvenlik anlayışında köklü bir dönüşüm yaşandı. Bu yıllarda “bölücülük” sorunu ve PKK, ulusal güvenlik için birincil tehdit haline geldi (Paker, 2010: 407). İç güvenlik sorunlarını dört başlık altında inceleyebiliriz. Bunlar az önce de bahsettiğimiz Bölücü Faaliyetler (PKK), Yıkıcı Faaliyetler, İrticai Faaliyetler - Din İstismarı ve Diğer Faaliyetlerdir.

2.4.2. Dış Güvenlik Sorunları

“Dış güvenlik; bir devletin, başka devlet ya da devletlerin etkisi altında olmaması, yabancı devletlerin her türlü saldırılarına karşı hazırlıklı olması ve gerekli hallerde ise karşı koyma şeklinde tanımlanabilmektedir. Devlet olma kişiliğini kazanmış her ülke için dış tehditler mevcuttur. Çünkü her ülkenin çıkarı bir başka ülkenin çıkarı ile çatışabilir. Bu durumda düşman kapsamına girebilecek ülkelerden gelmesi muhtemel her türlü tehdit ve tehlikelerden korunabilmek amacıyla kendi stratejilerini geliştirir”(Soğuksu, 2007: 21). Türkiye de, bağımsız bir devlet olarak her devlet gibi kendi çıkarlarına öncelik veren bir yaklaşım da bulunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye kendi içinde bulunduğu şartlara göre iç ve dış güvenlik yapılanmasını tamamlamaktadır. Uluslararası ilişkiler kapsamında her dönemde düzen farklılıkları olmaktadır. Bu bağlamda güvenlik kavramı da farklılaşan dönüşen güç dengelerine ve ilişkileri üzerine göre değişiklik göstermektedir.

Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle oldukça uzun bir kara sınırı vardır. Sekiz ülke ile 2949 kilometrelik bu sınır, bölgemizde yaşanan savaşlar, iç çatışmalar ve 1980’lerden itibaren büyük bir sorun haline gelen terör sebebiyle ülkemiz için düzenlenmesi ve

güvenli hale getirilmesi zorunlu olan alanlardan birisi haline gelmiştir (Doğan, 2010: 76). Bu nedenle sınırların güvenliği iç güvenlik yönetimini direkt etkileyen alanlardandır.

Ülkemizin dış güvenliğini etkileyen unsurları da dört başlıkta inceleyebiliriz. Bunlardan ilki az önce açıklaması yapılan; ülkemizin jeopolitik konumudur. Jeopolitik konumu sırasıyla Tarihsel ve Kültürel Konular, Çıkar Çatışmaları ve Ekonomik Nedenler takip etmektedir.

2.5. ÜLKEMİZİ KORUYAN KOLLUK KUVVETLERİ KİMLERDEN OLUŞUYOR?

Sözcük olarak kolluk kuvvetleri, hem bir idari etkinliği hem de bu etkinliği yürüten görevlileri ifade etmektedir. Kolluk kuvvetlerinin iki temel görevi vardır. Birinci görevi temel hak ve özgürlükleri korumak, ikinci görevi ise kamu düzenini sağlayabilmektir. Yapılan alan yazın incelemelerinde; Türkiye’de kamu yönetimi alanında hazırlanmış çalışmalarda, Türkiye idari yapılanması içerisinde çoklu genel kolluk sistemi uygulamasıyla, kolluk kuvvetlerinin askeri niteliklerinin korunmasının genel kolluk hizmetlerinin yürütülmesine etkileri üzerine yapılan analizlerin kısıtlı olduğu görülmektedir (Bilgiç, 2019: 289). Yapılan çalışmaların ise çoğunlukla kolluk hizmetlerini yürüten örgütlere ilişkin mevzuat temelli kısıtlı değerlendirmelerdir.

Türkiye’de 4 adet kolluk kuvveti bulunmaktadır. Bunlar genel kolluk kuvvetleridir:

1. Emniyet Genel Müdürlüğü
2. Jandarma Genel Komutanlığı
3. Sahil Güvenlik Komutanlığı
4. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü dır.

Bu dört başlığın kendi içerisinde de alt başlıklara açılmaktadır. Onlarda özel kolluk kuvveti adıyla tanımlanmaktadır. Genel kolluk, Emniyet Teşkilat Kanunu madde 3’te de belirtildiği gibi silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadan teşekkül etmektedir. Genel kolluk kuvveti olan polis belirlenen belediye sınırları içerisinde, jandarma belirlenen kırsal bölgede ve sahil güvenlik sahillerde ve göllerde görevini yerine getirmektedir (Karakurt ve Bal, 2013: 86). Tanzimat döneminde emniyet hizmetlerinin birçok çeşit kurum ve kişilere bağlı olarak sürdürmüş olduğu bilinmektedir. Bu durum o zaman için bazı düzensizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Bu düzensizliklerin ortadan

kaldırılması için güvenlik hizmetlerinde yenileşmeye gidilme ihtiyacı hissedilmiştir. Bu maksatla, ülke içerisindeki asayiş durumunun düzeltilmesi için 10 Nisan 1845 tarihinde yeni bir kolluk teşkilatı kurulmuştur”(Seçkinler, 2020: 54). Kurulan bu teşkilata da polis teşkilatı adı verilmiştir.

2.5.1. Polis Teşkilatı/Emniyet Genel Müdürlüğü

Polis Teşkilatı kurulmadan önce başkentte kolluk kuvvetleri olarak Şubaşı, Asesbaşı, Muhtesip gibi görevliler tarafından sürdürülmekteydi. Köylerde ise dirlik sahipleri hem toprağın ekiminden hem de köyün güvenliğinden sorumluydu. Tımar olmayan köylerin güvenliği ise yeniçerilerce o dönemde sağlanmaktaydı. Tanzimat döneminde emniyet hizmetlerinin birçok çeşit kurum ve kişilere bağlı olarak sürdürülmekte olduğu görülmektedir. Bu durum o zaman için bazı düzensizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Bu düzensizliklerin ortadan kaldırılması için güvenlik hizmetlerinde yenileşmeye gidilme ihtiyacı hissedilmiştir. Bu maksatla, ülke içerisindeki asayiş durumunun düzeltilmesi için 10 Nisan 1845 tarihinde yeni bir kolluk teşkilatı kurulmuştur”(Seçkinler, 2020: 54). Kurulan bu teşkilata da polis teşkilatı adı verilmiştir.

“Türkiye’de modern anlamda 1845 senesinde kurulan bu polis teşkilatı Cumhuriyet döneminin ilk yıllarındaki hızlı siyasal, idarî, ekonomik ve toplumsal değişime benzer bir kurumsal dönüşüm sürecini kendisi de tecrübe etmiştir”(Haklı, 2022: 7). Millî Mücadele döneminden itibaren çalışmalarını sürdüren polis teşkilatının 1920’lerdeki zayıf yapısı kaybedilmeye çalışılmıştır. 1930’larda bürokrasinin siyasal ve toplumsal süreç üzerindeki etkinliğini artırdığı yıllar olmaya başlamıştır. 1920’li yıllarda yaşanan zorluklara rağmen Millî Mücadelenin başından itibaren polis teşkilatına büyük önem arz edilmiştir.

Sonraki yıllarda, 1864 Vilayet Nizamnamesinde, il ve başkentte asayiş konusuyla ilgili olarak önce yerel meclisler görevlendirilmiştir. 1867’deki vilayet düzenlemesi ile zaptiye kuvveti yeniden ele alınmış ve bazı değişiklikler yapılmıştır. Vilayet ve sancak merkezlerinde, zaptiye teşkilatı dışında gerekli bilgilerin toplanması, suçluların saptanıp yakalanması, soruşturma yapılması, belediye hizmetlerinin kontrolü gibi polisin görev alanına giren yasa dışı olayları saptayarak ilgililere haber vermesi için görevlendirilmiş ”teftiş memurları” başlanmıştır. “1869 yılında yayımlanan Asâkir-i Zaptiye Nizamnâmesi ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu nizamnâme ile valilere tabi kılınan polis kuvvetleri, askerî düzende örgütlenmiş; alay, tabur, bölük ve takım olmak

üzere dörde ayrılmıştır. Asayişten sorumlu olan görevliler, askerî hiyerarşiden ayrı bir mülki hiyerarşiye tabi olduğu belirtilmiştir”(Aslan, 2020: 30).

“Polis teşkilatı geleneksel olarak iç güvenlikten sorumlu asayiş görevlileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemin mümkün kıldığı tarihsel koşullar altında ve güvenliğin dönüşümü çerçevesinde uluslararası düzeyde daha görünür bir hal almıştır. Devletlerarası savaşın yerini iç çatışmalara devretmesiyle eş zamanlı olarak önem kazanan insan merkezli güvenlik anlayışı polisi, uluslararası ilişkilerin merkezine konumlandırmıştır. 11 Eylül 2001 saldırıları ertesinde küresel çapta ilan edilen terörizmle mücadele kapsamında ise artık polis bir uluslararası aktör olarak konumunu sağlamlaştırmıştır”(Genç, 2020: 63). Polislik aşırı derecede zor, çaba ve sabır gerektiren bir meslektir. Polisin sadece mesleği iyi bilmesi değil aynı zamanda kanunlarda belirlenen sorumluluklarını da iyi bilmesi ve uygulaması gerekmektedir. Bu açıdan insan haklarının korunması ve geliştirilmesi polislik mesleğiyle ilgili olabilecek ulusal ve uluslararası belgeler önem arz etmektedir. Polis bu belgelerde yer alan kurallar çerçevesinde hareket edebilmektedir. Nitekim polis bireylerin hak ve özgürlüklerine saygı duyarak, çerçevesi çizilmiş yetkilerini kesinlikle göz ardı edememektedir. “Hiç kuşkusuz hukuk devleti sadece yapılan eylemle değil, hareketin nasıl yapıldığıyla da ilgilenir. Bu yüzden hukukun üstünlüğünü korumada ve bunu uygulamaya geçirmede polisin rolü oldukça önemlidir. Çoğu zaman, demokrasinin nasıl işlediği sadece onların davranış biçimine bakılarak değerlendirilebilmektedir. Diğer bir ifade ile güç kullanmaya dayalı bir hizmet anlayışı, temel hak ve hürriyetlerin gittikçe hassaslaştığı günümüzde artık geçerliliğini yitirmektedir” (Osmanoğlu, 2013: 913). Ancak şu da bir gerçektir ki asla güç kullanmaya başvurmadan polislik gibi bir mesleğin icra edilmesi olağan değildir. Bu doğrultuda, mümkün mertebe bu güç kullanmanın niteliği, türü ve derecesi dönemin şartlarına uyarlanarak iyileştirilmelidir. Polis, görevini etkili bir biçimde yerine getirebilmesi ve mesleğini iyi bir şekilde icra edebilmesi için bir takım yetki ve sorumluluklar ile donatılmıştır. Mesela, polis kamu düzenini korumak için güç kullanma hakkına kanunen sahiptir. İdeal olan durum, kuşkusuz, polisin kuvvete başvurmadan istediği durumu oluşturabilmektir. Ancak güç kullanmak zorunlu hale geldiğinde kullanılan kuvvetin, karşılaşılan problem ile orantılı olması elzem olmalıdır. Diğer bir ifadeyle zor kullanma polisin görevini yaparken kullanabileceği en son aşamadır ve orantısız güç kullanımından

da kaçınılmalıdır. Çağın gereklikleri doğrultusunda güç kullanılmasından da kaçınılmamalıdır.

Çağın yani dönemin getirdiklerine, toplumun beklentilerine, ülkenin demokratikleşme seviyesine, ülkenin sosyal- ekonomik - kültürel durumuna göre güvenlik hizmetinin sunumu ve güvenlik teşkilatlarının yapılanması değişkenlik göstermektedir. Avcılık-toplayıcılık veya orta çağın gerektirdiği polislik hizmetlerinin devam etmesi mümkün olmamaktadır. Bu doğrultuda her dönemin kendince bir değişime ve dönüşüme ihtiyacı bulunmaktadır. Bu dönüşüm modern devlet için de geçerlidir. Modern devlet anlayışının temel özelliklerinden biri olarak kabul edilen meşruiyet ilkesinin modern polis anlayışındaki uygulamasını şöyle izah etmek mümkündür: modern devlet güç kullanma yetkisine sahiptir ve gerektiği zaman bir otorite olarak kolluk kuvvetleri marifetiyle gerektiği ölçüde ama kolluk kuvvetlerinin uzlaşma arayışını hep aklında tuttuğunu varsayarak gerektiği kadar zor kullanmaktadır (İnankul ve Doğan, 2016: 196). Polisin orantısız ve fazla güç kullanması bazı olayları bastırmak için belli zamanlarda etkili bir yöntem olarak, görülebilmektedir. Lakin sonrasında daha büyük sosyal olaylara ve önüne geçilemez halk ayaklanmalarına neden olabilmektedir.

Modern devlet anlayışının her meslek grubuna dair oluşturduğu ortak ilkeler bulunmaktadır. Fındıklı ise (2003: 13-18) polislik mesleğine dair ilkelerini şöyle sıralamıştır:

- ✓ Polislik, uygarlık mesleğidir,
- ✓ Polislik, bir güvenlik mesleğidir,
- ✓ Polislik, bir uzmanlık mesleğidir,
- ✓ Polislik, zor kullanma mesleğidir,
- ✓ Polislik, kariyer mesleğidir,
- ✓ Polislik, disiplin mesleğidir,
- ✓ Polislik, dedektiflik mesleğidir,
- ✓ Polislik, fedakârlık mesleğidir,
- ✓ Polislik, itham ve iddia mesleğidir,
- ✓ Polislik, statü mesleğidir,

- ✓ Polislik, tekel mesleğidir,
- ✓ Polislik, yol göstericilik mesleğidir

Polis Teşkilatı da modernleşme çabaları içerisinde girmektedir. Bunlar; “Delilden zanlıya ulaşma, polis merkezlerinde alınan kişi ifadelerinin gerektiğinde kişinin konutunda veya işyerinde alınması, polislik mesleğine girişte üniversite mezunlarının tercih edilmesi, MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu) uygulaması, insan hakları ihlallerine sıfır tolerans prensibinin keskin kurallara bağlanması, bilimsel polisliğe yapılan yatırımların artması, meslek içi eğitimlerin çağın gereklerine uygun hale getirilmesi gibi yönetsel ve hukuki düzenlemeler ile eğitime yönelik atılımlarla devam etmektedir”(İnankul ve Doğan, 2016: 197). Osmanlı’dan başlayan bu güvenlik alanında modernleşme çabaları günümüze kadar devam edip gelişmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti’nde pozitif hukuk kaidelerinin temellerinin atılması, hukuk devletinin kurumsallaşmasının bir yansıması olan polis teşkilatı, Cumhuriyete geçişte ve sonrasında da modernleşme çabalarının ve reformlarının gündeminde olmuştur. Günümüzde, modern devlet tartışmalarına bağlı olarak, polisliğin daha ‘vatandaş odaklı, esnek, hesap verebilir, saydam ve güvenilir olması’ ilkeleri çerçevesinde şekillenmesi gerektiği ve Türk Polis Teşkilatının da bu şekilde yönlendirilmesi düşünülmektedir.

2.5.2. Jandarma Teşkilatı/ Jandarma Genel Komutanlığı

“Jandarma” kavramının organik kökeni, Fransız idari sisteminin yanı sıra Fransa’daki köklerinden beslenmektedir. Fransızca “Gendarmerie” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak jandarma kelimesi kullanılmıştır. Osmanlı Türklerinin Fransız Fermanı’nın 1879’da Osmanlı Türkiye’sine çevrilmesi ve 1880’de “zaptiye” adı yerine jandarmaların kullanılmaya başlamasıyla resmen kelime dağarcığımızıza girmiştir(Gürbüz, 2023: 44). Jandarma kurulurken de sırasıyla İtalya-Fransa örnek alınmıştır. İtalya modeli ile teşkilatlandırılmaya başlayan jandarma daha sonra Fransız modeli ile yola devam edecektir bunun belirgin ayrımı da 1903 Nizamnamesinin Fransız örneğinin bir kopyası mahiyetinde olmasıdır. Jandarmanın kurumsal başlangıç tarihi olarak 1839 tarihi kabul edilmektedir”(Dinç, 2021: 4).

Jandarma genel itibarıyla kırsal bölgelerde çalışan kolluk personelidir. Jandarmanın görev ve sorumluluk alanı, genel anlamda polisin sorumlu olduğu bölgelerin dışında bulunmaktadır. Bu açıklamayı da Jandarma Kanunu’nun 10.maddesinde, “jandarmanın

genel olarak, görev ve sorumluluk alanı, polis görev ve sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan ve polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir” açıklamasıyla da desteklenebilmektedir.

Jandarma Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde de teşkilatlanmıştır. “Jandarma, eğitim ve ğretim yönünden Genel Kurmay Başkanlığı’na, görev ve yetki yönünden ise İçişleri Bakanlığı’na bağlıdır. Jandarma teşkilatı, personel, mühimmat ve silah ikmalı bakımından Milli Savunma Bakanlığı ile bağlantılıdır. Ayrıca yürürlükte bulunan kanunlarda belirtilen görevler gereğince diğer bakanlıklar ile de ilişkisi bulunmaktadır”(Doğan, 2010: 52). Neticede adli görevli bakımından da Cumhuriyet Savcılarını emrine bağlıdırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİK ÇERÇEVE VE SAHA ANALİZ VERİLERİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma Malatya il merkezi örnekleminde güvenlik çalışanları ve ailelerinin ölüm algısına odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, polis ve asker memurlarının ölüm ile karşılaşma ihtimalinin yüksek olması ve bu durumun hem kendilerinde hem ailelerinde ölüm korkusunu beraberinde getirdiği yönünde bir çerçeve çizilmiştir. Bu tez çalışması, güvenlik çalışanlarının (asker ve polisin) ve ailelerinin ölüm kavramına yükledikleri anlam ve ölüm algılarını anlama adına yapılmıştır. Konuya dair derinlikli bir çerçevenin çizilebilmesi, detaylarda kalan tecrübe ve algısal boyutlara erişebilmek önemlidir. Nitekim alanın önemli isimlerinden biri olan Kümbetoğlu (2017), nitel araştırma deseninin teorik olarak “gerçekliğin karmaşık doğasını anlamak, inşa ettiğimiz, sembollerle algıladığımız büyük resmin ancak öznel bir temsilini ortaya koyarak ve sosyal hayatın içerisinde çıkaracağımız sayısız örneklerle, bu özneliği yorumlayarak mümkündür” şeklinde ifade etmektedir (s24). Nitel araştırmada araştırmacı ilgilendiği olgusal gerçekliğe daha kapsamlı bir anlayış ile yaklaşmaktadır. Böylesi bir hedefle saha planlaması yapılırken, nitel araştırma yönteminin beklentileri karşılayabileceği düşünülmüştür. Ayrıca konuya dair geniş bir görüşmeci evrenine değil, sınırlı bir çalışma grubunun daha etkili ve derinlikli bilgiler sunabileceği düşünülmüştür. Bu gibi sebeplerle nicel teknikler yerine nitel araştırma yöntemi seçilmiş, derinlemesine görüşmeler ile çalışma grubundan yarı yapılandırılmış görüşme cetveli ile bilgiler derlenmiştir. Özet olarak, güvenlik çalışanlarına ve yakınlarına odaklanan bu çalışma da nitel araştırma desenine başvurulmuştur.

3.1.2. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bu tez çalışması ölüm ve ölüm algısı etrafında inşa edilmiş olsa da gündeminde güvenlik çalışanlarının mesleki zorlukları vardır. Zira ölüm bir zorluk ve gerilim olarak mesleğin tüm fitratını belirleme gücüne sahip bir olgudur. Bu minvalde güvenlik çalışanlarının kendileri ve ailelerinin gerek mesleğe, gerekse mesleğin fitratında yer alan ölüm olgusuna bakışları, ailelerinin mesleği algılama biçimleri, bunun aile içi ilişkilere etkisi vb. başlıklar önemli birer analiz zemini olarak görülmektedir. Güvenlik mesleğinin

özel çalışma koşulları ve zaman prensipleri, ölüm, yaralanma ve neredeyse her daim yüksek düzeyde duran güvenlik endişesi salt mesleğin icra edenini değil, yakınında ve çevresinde olanları da kapsayan bir etki alanı oluşturmaktadır. Yer yer sıklaşan düzensiz mesailer ve çalışma saatlerinin olması, uzun süreli nöbet ve uzak görevlerin olması, gece veya gündüz yirmi dört saat esasına göre işleyen zaman çizelgesi, ağır teçhizat, sürekli sorunlu insanlarla ve olaylarla olan muhataplık vb. sadece asker ya da polisi değil onların aile üyelerine de yansımaktadır. Bir polis eşi olmam sebebiyle konunun öznesi konumunda bulunuyorum, yedi yıllık evlilik süresince edinilen mesleki tecrübenim bir eş olarak bana yansımaları, çevrede yaşayan benzeri polis ailelerindeki sorun, gerilim, endişe yahut gurur, itibar vb. hallerin yansımaları bir bakıma konunun geniş bir bağlamda temsil edildiğini göstermektedir. Böylesi bir toplumsal zeminde karşılık bulan bir konunun sosyolojik olarak incelenmesi kayda değer kabul edilebilir. Bu çalışmada güvenlik çalışanlarının ve ailelerinin yaşadığı zorlukların genel olarak tespitinin yapılarak hem meslek grubunda hem de aile yakınlarında bıraktığı olumsuz etkileri anlamak amaçlanmaktadır.

Güvenlik çalışanlarının ailelerinde ölüm algısı ve aile içi ilişkilerine sosyolojik olarak odaklanan çalışmaların azlığı bu konu üzerine çalışılmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple güvenlik çalışanlarına derinlemesine odaklanan bu çalışma alana mütevazı bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada ele alınan güvenlik teşkilatı meslek grubunun; güvenlik görevlisi, bekçi, jandarma, köy korucusu, polis, asker vb. gibi çok çeşitli çalışma alanlarından teşekkül etmesi ve bazı durumlarda görev yetki alanlarının birbirinden oldukça farklılık arz ettiği grupları içermesi sebebiyle araştırma kapsamında bir sınırlandırmaya gitmeyi gerekli kılmaktadır. Bu anlamda tez güvenlik çalışanları kapsamında risk düzeyi en yüksek olduğu ve birbiri ile benzer koşullara sahip olduğu varsayılan iki kategoriyi polis ve asker memurları olarak sınırlandırılmıştır. Diğer güvenlik güçleri olan bekçi, köy korucusu, güvenlik görevlisi vb. grupların müstakil çalışmalara konu edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple çalışmaya dâhil edilmemişlerdir. Bu doğrultu da iki mesleğin birçok ortak noktasının olması, kategorik olarak benzer koşullara sahip olması

ve diğ er mesleklere göre risk oranının daha yüksek olmasından ötürü asker ve polisler seçilmiştir.

Her ne kadar konu meslek çalışanları olarak Asker ve Polisleri sınırlandırır sa da ailelerin de araştırmaya dâhil edilmesi farklı sınırlılıklar da getirmiştir. Öncelikle karı-koca olarak güvenlik çalışanı olmaları ile eşlerin farklı mesleklere sahip olmaları konuya dair bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Nitekim her iki kategoriden de görüşmeciler belirlenmiştir. İkinci olarak araştırma ölüm olgusunu da iç erdiği için soğuk yüzüyle ölümü konuşmak her şeyden önce görüşmeyi gerilim bir seviyeye taşımaya yetmektedir. Ölmek ve şehit olmak güvenlik mesleği söz konusu olduğunda iç iç e iki kavram olmaktadır. Şehadet kısmen onaylanan ve arzulanan bir ölüm şekli olsa da ölmek fikrinin getirdiği soğukluk ve gerilim görüşmelere yansımakta, birbiri yerine geçen iki zıt konu gibi görülebilmektedir. Nitekim kaçınılması veya tedbir alınması gereken bir korkulu durum mudur yoksa üzerine koşulması ve tabiri caizse yalınkılıç gidilmesi gereken bir nihai son mudur? Kafa karıştıran ve üzerine düşünöldüğünde görüşmecileri geren bir husus olduğ u ise açıktır. Görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında şehitliğin kutsal boyutu zihinden dile gelecek düşünceleri durdurmakta, söze yansımayan haller davranışlarda kısmen görülebilmektedir. Dolayısıyla zorlu bir görüşme süreci yaşanmasına sebep olmuştur. Ancak ölüm fikri katılımcıların çoğu için istenmeyen bir durum olarak görülüp bilinçaltına itilerek ötelenip yok sayılmaya çalışılmaktadır. Bu da bu konuda katılımcılarla konuşmayı engellemekte görüşürken zorlanılan noktalardan biri olmaktadır.

3.1.4. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu güvenlik çalışanı olan asker ve polis ile ailelerinin bu mesleklere ve ölüme bakış açısına dair düşüncelerinden oluşmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubu da amaca yönelik olarak polis olan asker olan ve polis-asker eşi ve annesi olan katılımcılardan oluşmaktadır. Malatya'daki güvenlik güçleri çalışanları ve yakınları arasından araştırılmaya uygun bir çalışma grubu belirlenmiştir.

Örneklem sayısı 12 ile 25 kişi ile yapılması planlanmış ancak belli bir sayıya ulaştıktan sonra katılımcıların verdiği cevaplar tekrara düştüğü için çalışma grubu 19 kişi olarak belirlenmiştir. “Sahada bilgilerin tekrarı ile karşılaşıldığında ve artık yeni bilgilerin sahadan gelmediği göröldüğünde çalışma grubunun şekillendiği varsayılarak

görüşmeler sonlandırılmaktadır. Nitel araştırmalarda sahada karşılaşılan verilerin düzeyi kullanılan amaçlı örneklem büyüklüğünün sınırlarını sahada belirlenmektedir. Nitel araştırma yöntemine göre planlanan saha araştırmasında katılımcılarla yüz yüze, çevrimiçi derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin bazıları ev ziyareti bazıları ise telefonda yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 40 ila 70 dakika sürmüştür. Katılımcıların on dokuzuna da müstear kod ile isimlendirilmiştir. Müstear isim uygulaması katılımcıların kimliklerini gizli tutmak ve deşifre etmemek için yapılmıştır. Katılımcıların 3'ü erkek 16'sı kadındır. Bunlardan da polis eşi de annesi hem polis olup hem eş olan katılımcılar bulunmaktadır. Ayrıca asker ve asker eşi katılımcılar bulunmakta ve bu yönden de heterojen bir grup oluşturulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların yaşları, meslekteki yıl sayıları ve hatta kaç yıllık evli oldukları da dikkate alınarak homojen bir grup olmaması dikkate alınmıştır. Katılımcılarla “nitel yöntemlerden en sık kullanılan derinlemesine görüşmeler” yapılmıştır(Yıldırım ve Şimşek, 2021: 38). Ayrıca nitel araştırmalarda yaygın şekilde kullanılan veri toplama yöntemi gözlem de dikkate alınmıştır.

KATILIMCILAR LİSTESİ

G-1	<i>Gül Hanım, 4 yıllık Komiser, 30 Yaşında, Eşi 9 Yıllık PÖH, Lisans</i>
G-2	<i>Bedir Bey, 9 yıllık PÖH, 34 Yaşında, Eşi 4 Yıllık Komiser, Polis Okulu Mezunu</i>
G-3	<i>Ömer Bey, 43 Yaşında, 18 Yıllık Asker Astsubay, Lise Mezunu</i>
G-4	<i>Sardunya Hanım, Öğretmen, 42 Yaşında, Eşi 18 Yıllık Asker, Lisans Mezunu</i>
G-5	<i>Sümbül Hanım, Ev Hanımı, 44 Yaşında, Eşi 30 Yıllık Komiser, Lise Mezunu</i>
G-6	<i>Sevgi Hanım, Ev Hanımı, 33 Yaşında, Eşi 15 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>
G-7	<i>Zambak Hanım, 34 Yaşında, Öğretmen, Eşi 8 Yıllık Polis Memuru, Lisans Mezunu</i>
G-8	<i>Menekşe Hanım, 24 Yaşında, Eşi 10 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>
G-9	<i>Nebahat Hanım, Boşanmış Bir Ev Hanımı, Oğlu 13 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>
G-10	<i>Zerrin Hanım, 30 Yaşında, Eşi 10 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>
G-11	<i>Hale Hanım, 30 Yaşında, Öğretmen, Eşi 7 Yıllık Asker, Lisans Mezunu</i>
G-12	<i>Lale Hanım, 40 Yaşında, 15 Yıllık Polis Memuru, Lisans Mezunu</i>
G-13	<i>Orkide Hanım, 35 Yaşında, Ev Hanımı, Eşi 14 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>
G-14	<i>İlkin Hanım, Laborant, 29 Yaşında, Eşi 12 Yıllık Asker, Lisans</i>
G-15	<i>Ceren Hanım, Ev Hanımı, 25 Yaşında, Eşi 5 Yıllık Asker, Lise Mezunu</i>
G-16	<i>Ahsen Hanım, 57 Yaşında, Ev Hanımı, Eşi Emekli Albay, Lise Mezunu</i>
G-17	<i>Beril Hanım, 30 Yaşında, 9 Yıllık Polis Memuru, Eşi 9 Yıllık Polis Memuru, Polis Okulu Mezunu</i>
G-18	<i>Muhsin Bey, 28 Yaşında, 4 Aylık Polis Memuru, Lisans Mezunu</i>
G-19	<i>Sena Hanım, 31 Yaşında, Ev Hanımı, Eşi 14 Yıllık Polis Memuru, Lise Mezunu</i>

3.1.5. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın temel veri toplama aracı görüşme olup saha çalışması Malatya ilinde bulunan güvenlik güçleri olan asker-polis ve aileleriyle yürütülen görüşmelerden oluşmaktadır. “Saha çalışması başlamadan hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formu üzerinden 2 adet pilot uygulama yapılarak katılımcılara yöneltilecek soruların anlaşılabilirliği test edilmiş ve forma son hali verilmiştir” (Özil, 2023:104).

Görüşmelerden önce katılımcılara çalışmanın konusu, amaçları ve sorular ile ilgili bilgilendirilmiş, görüşme öncesinde araştırma onam formu alınmıştır. Ayrıca ses kaydı için izinleri alınmıştır. Kayıttan önce de rahatsız oldukları bir durum veya cevaplamak istemedikleri soruları atlama hakkı ve dilediklerinde araştırmayı bırakabilecekleri hususunda bilgilendirme yapılmıştır. Bu çerçevede tüm katılımcılar araştırmayı tamamlamış, ses kaydı alınmasına izin vermiş ve soruları cevaplamışlardır. Ayrıca katılımcıların şehitliğe dair düşünceleri görüşmeyi sekteye uğratma ihtimaline karşı mesleğe dair olan soruların tümü sorulup şehit ve ölüme dair sorular en son sorulmuştur. Katılımcılarda zaman zaman belirtilen şehitlik için “hiç aklıma getirmek istemediğim bir gerçek” minvalinde cevaplar alınması alınan kararın isabetli olduğunu göstermektedir. Alver’in(2010:132) de ifade ettiği gibi, sosyal olayları anlamak, kavramak ve çözümlmek için genelde doğrudan insanların kendi anıları ve anlatıları merkeze almak” önemli bir strateji olarak bu çalışmanın yönteminde ilke olarak kabul edilmiştir. Bu ilke gereğince araştırma boyunca katılımcıların vereceği cevapları çekinmeden gerçek düşüncelerini söyleyecek şekilde rahat olmaları sağlanmıştır. Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak oluşturulan araştırma tasarımı konuya dair derinlikli kavrayışları sağlamayı, detayları görebilmeyi, konuya dair bir çerçeve oluşturabilmeyi sağlamış, ileride gerçekleştirilecek araştırmalar için alt yapı oluşturmayı hedeflemiştir. Araştırma çerçevesinde cevabı aranan sorular olduğu ve anlaşılmak istenilen boyutlar olduğu gibi konuya dair geniş ölçekli çalışmalar için de yol gösterici olmasına çalışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

Nitel araştırmalarda analiz ve değerlendirme süreçleri konuya dair bir yaklaşım ve çerçeve inşa etme amacını haizdir. Sahadan derlenen bilgi, görüş, kanaat vb. tüm ifadeler ile görüşmeciler sathında bir gerçeklik derlenmeye ve yapılandırılmaya çalışılır. Bu doğrultuda analiz aslına bakılırsa araştırmanın kurgusunda ve sorulan ilk soruda kendini

gösterir. Yıldırım ve Şimşek'in ifadesiyle analiz ve sorular grift bir süreci yansıtır. Bundan ötürü nitel araştırmalarda saha sürecini ve verilerin çözümlenmesini açık bir şekilde birbirinden ayırtırmak mümkün değildir. Burada "asıl amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel bir gerçeklik sunmaktır"(2021: 44).

Araştırma bağlamında bazı alt boyutlar hem soru formunda hem de analizlerde kendini göstermiştir. Bunlar arasında ilk ve en önemli boyut olarak meslek ve mesleki zorluklar ilk olarak ortaya konulmuştur. Çalışma koşulları, mesai olgusu, sıradan hayata karşı iç düzeni temsil eden farklılığı, gece ve gündüz mefhumlarının yer değişimi, görev mefhumu vb. konular bu bağlamda analiz edilmiştir. Ayrıca aileye yansıyan boyutlarda sosyal hayatın akışı, tayin ve atamalar çerçevesinde ortaya çıkan göç ve mobilite, mesleğin değeri, itibarı ve mecburiyeti, mesleki hiyerarşi ve bunun yansımaları, stres, gerilim ve kaygıların derecesi gibi başlıklar altında analizler yapılmıştır.

3.2.1. Güvenlik Çalışanlarının Mesleki Zorlukları (Polis ve Asker)

Güvenlik Gücü, iç güvenlik yetkilerine sahip yasal kuruluşlara denmektedir. Terim birkaç ülkenin kanununda, çeşitli şekillerle birlikte çalışan asker ve polisi veya kamunun içeride güvenliğini sağlamasıyla görevli askeri ve paramiliter güçlerin yani jandarmanın rolünü ifade etmiştir. Bu güçlerden bahsederken kolluk kuvvetlerden de bahsetmeliyiz.

Kolluk terimi, kamu makamlarınca kamu düzenini sağlamak için, kamu özgürlüklerine konulan kısıtlamalar olarak ifade edebiliriz. Kolluk kelimesi, idari bir olayı açıklamak için olduğu kadar, bu olayı sürdüren çalışanları da tanımlamak için de kullanılmaktadır. Devlet denilen olgu, idari faaliyetlerini kurduğu teşkilatlarla yürütmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda, kolluk faaliyetlerine ilişkin görevlere kolluk görevi, bu görevleri yerine getiren örgüte kolluk teşkilatı, bu örgütün söz konusu görevlerini icraya özgülenen görevlilere de kolluk görevlileri denir(Bilgiç, 2019: 288). Hukuki anlamda bir eylem olarak kolluk, suç ve suçlulukla ilgili etkinliklerde bulunulan amaca göre "adli" ve "idari" kolluk olarak ikiye ayrılmaktadır. İdari kolluk, suç işlenmesini önlemek için yapılan etkinlikleri tanımlamaktadır. Adli kolluk terimi ise bir suç işlendikten sonra, kamu düzenini bozan suçları ve bunları işleyenleri bularak, suçluların yakalanıp cezalandırılmalarını sağlamak üzere önceden belirlenmiş otoritelere teslim etmek için yapılan faaliyetleri ifade etmektedir (Bilgiç, 2019: 288).

Polisler, genellikle risk altında çalışmaktadırlar ve acil durumlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum, mesleğin zorluğunu arttırabilir. Ayrıca, polislerin günümüzde ki şartlarını da ele alırsak düşük maaşlarla çalıştığını söyleyebiliriz. Ağır mesai saatleri ve stresli çalışma da polis olmanın zorlukları arasında yer almaktadır.

Günümüzde ise polis kavramı, genellikle devletin bir parçası olarak görev yapan ve halkın güvenliğini sağlamak amacıyla çalışan bir güvenlik gücü olarak anlaşılmaktadır. Polis, halkın güvenliğini sağlamak için çeşitli yöntemler kullanır, bunlar arasında suçları önleme, suçluları tespit etme ve yargılama sürecine katılma gibi faaliyetler de yer almaktadır. Polis, hukuk ve düzenin sağlanması, suçların önlenmesi ve tespit edilmesi, hayat ve mal güvenliğinin korunması olarak tanımlanabilir (Öztürk, 2023: 27). Ayrıca devriye gezme, soruşturma ve toplulukla etkileşim dâhil olmak üzere kamu güvenliğinin sağlanması için çeşitli yöntem ve stratejilerin içerisinde yer alarak aktif görev yapmaktadır.

Günümüzde, polislik mesleği geçmişe oranla daha gelişmiştir. Ayrıca çeşitli alt alanları yani dalları da vardır. Örneğin, trafik polisleri, sadece trafik kurallarını uygulamakla kalmaz, aynı zamanda trafik kazalarını önlemek için de çalışmaktadırlar. Polis, ayrıca halkın ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler sunmaktadır. Bunlar arasında trafik kontrolü, kazaların raporlanması ve insanların ihtiyaç duydukları yardım ve desteğin sağlanması gibi birçok faaliyetlerde görev almaktadırlar.

Polislik mesleğinden sonra askerlik mesleğine değinecek olursak; insanlık tarihindeki en eski mesleklerinden biridir. Askerler, zamanla toplumlarda değişim araçlarının kullanılmasına başlaması ile yegâne görevi topluluğun savunma ve saldırı ihtiyaçlarını karşılamak olarak ortaya çıkmıştır.

Asker, orduda görevli olan er baş ve mareşale kadar rütbeye sahip olan bireylere denmektedir. Askerlerin asli görevi vatanın kutsal sayılan topraklarını iç ve dış tehditlere karşı korumaktır. Askerler, ihtiyaca bağlı olarak da arama kurtarma (6 Şubat depremindeki gibi), tıbbi yardım, yangın söndürme, asayiş sağlama ve mesleki eğitim gibi oldukça geniş bir yelpazedeki görevlerde de yer alıp çalışabilmektedirler. “Silahlı kuvvetlerin insani yardım amaçlı kullanılması çok eski dönemlere dayanmaktadır. Kayıtlı ilk insani yardım faaliyetleri Büyük İskender öncesine tarihlenmiştir”(İlhan, 2016:117).

İl içinde ve dışında fark etmeksizin ülkenin hangi noktasında olursa olsun göreve hazır ve nazırlardır.

Polis ve askerlerin mesleğine dair yaşanılabilen sıkıntılar birkaç paragrafta açıklanmıştır. Güvenlik teşkilatının birer parçası olarak askerlik ve polislik mesleğini görev edinen bireylerde olduğu kadar onların çevresindeki insanların da dâhil olduğu pek çok zorluk ve sorundan bahsetmek mümkündür. Bu sorunları ve zorlukları kısaca ifade etmek gerekirse; ilk olarak tayinden söz edilebilir. Tayin; yer değiştirme, yaşama düzeninin bozulması, düzenin yeniden kurulması ve döngüsel bir şekilde bu durumun çalışanlar ve aileleri üzerindeki baskısı en belirgin sorunlardan biri sayılabilir. Doğudan batıya, kuzeyden güneye, neredeyse birbiriyle ilgili olmayan çeşitlilikte farklı şehir ve kültür deneyimleri ile tayin olgusu başlıca gündem maddesi sayılmalıdır. Ayrıca ast-üst ilişkileri ve liyakatten fazlasıyla şikâyet eden memurlara ek bu mesleğin bu kavramlarından ötürü yaşanan sinir ve stres bireyi yıpratmaktadır. Bu durumlar aileleri ve bu mesleğe sahip bireyleri de olumsuz etkilemektedir. Zaten memurlar da yıpranma payı veya erken emekliliğin de olmasını da bu durumlarla ilişkilendirmek mümkündür. Ayrıca bu mesleklere sahip bireylerde yaşanan tükenmişlik sendromunun ve intiharların olduğu da bilinmektedir. Bu doğrultuda gece ve gündüz çalışmak, uzun süreli görevlerde bulunmak güvenlik çalışanların zorluklarından biridir. Her an gelebilecek olan telefonlarla göreve gitmek olağandır. Sabah belli saatte gidip akşam belli saatte dönmenin mümkün olmadığı düzensiz çalışma saatleri vardır. Bu mesleğe sahip olan bireyler hakkı olan yıllık izinlerini kullanmakta bile zorlanmaktadırlar. Bu zorluklardan daha zor olanı ölüm-şehadet de diyebiliriz. Aslında kimi insan için kolay kimi insan için de ölüm zordur. Şehitlik bu mesleklerin kaçınılmaz gerçeklerinden birisidir. Bazı memurlar şehit olmak isterken bazıları da şehadet şerbetinden içmek istemeyebilir. Bu mesleği kimi severek yaparken kimi de zorunluluktan yapmaktadır. Çalışma şartları zor olan bu meslekleri sevmeyerek yapmak mesleğin şartlarını daha da zor kılmaktadır.

Tezde polislik ve askerlik mesleğine odaklanılmaktadır. Bu mesleklerin bireylere neler kattığına ve bireylerden neleri eksilttiklerine bakılmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların görüşleri oldukça kıymetlidir. Hem kendisi hem de eşi polis memuru olan Gül Hanımın ifadeleri;

“Ben 4 yıllık komiser, iki yaşında kız çocuğunun annesi ve eşi polis özel harekâta görevli olan bir kadını. Bu meslekte yaşadığım zorluklar var tabii

ayrıyeten eşimin de polis olmasından ötürü de sıkıntılar yaşıyorum. Benle beraber her sabah ekenden uyanmak zorunda kalan ve kreşe götürmek zorunda olduğum kızım bile ikimizin polis olmasından ötürü zorluklar yaşıyor. Uyanmak istemediğinde onu zorla uyandırdığım da çok üzülüyorum ama mecburen kalkmalı çünkü ben çalışıyorum. Yani biz bir aileyiz ve her birimizin yaşadığı sıkıntılar diğer aile bireylerini de etkileyebiliyor. İşte yaşadığım sıkıntılar da amir ve memur arasında sıkışıp kalabiliyorum. Ast üst zorunlulukları zorlayıcı olabiliyor. Belli günler izinliyim vs. diyemiyorsun. Her an bir olay olabilir ve her an bir telefon gelebilir. Gelen her telefonda da gitmek zorundayım. Benim çalışma şartlarım yine bir şekilde idare edilebiliyor ancak eşimin daha zor. Çünkü bazen bir çıkıyor kaç gün sonra kaç hafta sonra gelebilir bilemiyorsun. Tamam, belli bir tarih olsa da o tarihin değişme imkânı çok çok yüksek oluyor. Tabi bu durumda ev ve çocuğun bütün sorumluluğu bende oluyor. Her ne kadar eşimin çalışma şartları zor dediysem de ben de işten geldikten sonra ayaklarımı uzatıp da dinlenemiyorum ki. Ya temizlik ya yemek ya da çocukla ilgilenmek zorunda oluyorum. Ancak şu bir gerçek ki ne olursa olsun eşimin ölümle burun buruna olması veya çatışma da olma ihtimalinin olduğunu bildiğim için yine de kendime senin iş daha kolay oluyor diyorum. Evet, o da polis bende polisim lakin eşime göre ben daha rahatım. Ben trafik polisiyim ama eşim dağda teröristle çatışan bir özel harekâtçı. Kıyaslamam mümkün değil. Bu meslekte o kadar çok çalışma alanı ve şube var ki hepsinin zorlukları kendince var. Mesleğimiz birçok mesleğe göre ciddi zorlayıcı. Sıkıntıları o kadar çok ki saymakla bitmez” (Gül Hanım,30, Komiser).

Gül Hanımın vurguladığı mesleki zorlukların kendisini olduğu kadar ailesini de etkileyen boyutları da açıkça görülmektedir. Bir bakıma aile mesleği şeklinde tezahür eden karı-koca aynı meslekten olma hali, çocuklar gibi ailenin diğer üyelerini de içine çeken bir zorluklar evrenine dönüşmektedir. Ehven-i şer kabilinden yaşanan zorlukların kıyasında kendini görece daha şanslı addeden kadın çalışanın eşine göre üstlendiği rolü, aile içi ilişkileri toparlayıcı, sorunları görünmez kılan, evin düzenini sağlama ve çocuk yetiştirme gibi ortalama kadın cinsiyet rol tutumları ile de pekişmektedir. Ancak bütün bunların meşruiyet zeminini sağlayan ise görev alanında yaşanan hayati risklerin olduğu da açıktır. Sahip olunan aile ortamını bu sağaltıcı risk üzerine inşa eden görüşmecinin eşine ve çocuğuna yüklediği anlam fedakârlık şeklinde tezahür etmektedir. Bir eş ve polis memuru olarak mesleğin içinden bir bakışı kendi rol ve tutumları ile örtüştürmek suretiyle kendi mesuliyetlerini artırmak zorunda kaldığı açıktır. Bu durum tipik bir meslek-özel hayat bağımlı resmetmektedir. Farklı örneklerde de benzer çıkarımları yapmak imkânı vardır ancak eşinin mesleki yükünü göremeyen veya görmek istemeyen eşlerin durumunda ise bir bakıma paratoner rolünü üstlenecek kimsenin olmayışı güvenlik çalışanı eşle birlikte ailenin bütünlüğüne ve çocuklara dönük gerilim ve sorunları da artırabilecektir. Nitekim bir sonraki görüşmecinin ifade ettiği örnekte tüm sorunları üstlenmek zorunda kalan bir meslek çalışanın konuya dair tecrübesi aktarılmaktadır.

“Bu mesleğin en zorlandığım yönü görevleriydi. Çünkü mesela eşim beni Muş'ta görevli sanıyordu ben Erzurum'da Bitlis'te Bingöl'de görevde oluyordum. Eşimin haberi bile olmuyordu çünkü söylemiyordum. Kendim stresli oluyordum nasıl olsa bir de hanımı strese sokmaya veya üzmeye gerek yok diye düşünürdüm. Ben sadece bu stresi kendime bırakırdım. Bazen eşim sen her şeyi evde anlatıyorsun diyor da bilmiyor ki aslında birçok şeyi anlatmıyorum aslında. Şimdi diyorum ki bayramdan sonra gideceğim görevler var eşime söylemiyorum. Görevler operasyonlar çok yorucu oluyordu. Örneğin Muş'ta özel harekâta çalışırken 2009-2012 toplamında 3 yıl yani 36 aylık görevimde Muş'ta merkezde 7 ayım geçti. Abartısız söylüyorum. O da ağır kar yağışı olurdu. O kar olunca görevler iptal edilirdi. Eğer öyle olmasaydı biz araziden dönemezdik. Helikopterden helikoptere binerdik. Tam görevden gelmiş üzerini değiştirecekken tekrar haber geliyor ve tekrar giyinip helikoptere biniyorsun. Göreve dönüş. Hani derler ya sabah 8 akşam 5 diye benim hayatım da asla böyle bir kavram olmadı” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

Katılımcı Ömer Beyin eşi olan Sardunya Hanım “ben genelde anlardım uzun görevlere gittiğini” demiş olsa da Ömer Beyin bunun için çabalaması bile ailesine verdiği değeri göstermektedir. Sardunya Hanımın da eşine değer verip onu gözlemlemesi aile dinamiklerinin sağlam olduğunun kanıtıdır. Ancak yorgun bir bedenin tam dinlenme umudu içerisindeyken tekrar göreve gitmek için hareket etmesi de kolay olmamaktadır.

3.2.1.1. Mesai Kavramının Yokluğu Ve Düzensizlik

Polis ve askerlerimiz; bu iki mesleğe duyulan gurur ve onur birçok kişi tarafından bilinmektedir. Lakin ne kadar zor olduğunu tahmin etmeye çalışsak da bazı şeylerin yaşanmadan bilinemeyeceği de aşikârdır. İşte burada en iyisi bu zorlukları yaşayan bu mesleklere sahip kişileri ve ailelerini dinlemektir. Yapılan görüşmelerin birçoğunda da ortak noktalara ulaşılmış olsa da insan etkeni işin içinde yer aldığı için birçok farklılıklar da gözler önüne serilmektedir. Ailelerin plan ve program yapabilme lüksleri asla olmamaktadır. Eş ve aile bireyleri aynı saatte aynı masanın etrafında birlikte yemek yediklerinde bile mutlu olmaktadırlar. Sürekli düzensiz bir hayatı yaşamak kolay değildir. Katılımcılar kendi mesleklerinden veya birinci derece aile bireylerinin mesleklerinden ötürü zorlandıkları düzensizlikleri şöyle ifade etmişlerdir.

“Ben eşimin mesleğinden ve çalışma şartlarından ötürü çok zorlanmadım. Kendisi 4 yıllık komiser ve şuan çalışma saatleri oldukça rahat. Ancak eşimin mesai kavramının benim mesai kavramıyla alakası yok. Allaha böyle ve kızımızla ilgilenabiliyor. Eğer o da ben gibi özel harekâtçı olsaydı nasıl olurduk düşünemiyorum doğrusu. Çünkü mesleğe başladığından beri sekiz beş çalışıyor. Gece göreve gitmiyor nöbet tutmuyor. Ancak eşim bu sorunun karşılığını daha iyi verebilirdi. Çünkü ben sürekli görevde oluyordum. Bir ayın beş günü ancak evimde uyuyabiliyordum. Ancak eşim bu yönden rahat. Ancak başka bir ile gittiğimizde nasıl olur o belirsiz. Çünkü her yerin kendi sistemi, yoğunluğu farklı olabiliyor” (Bedir Bey, 34, PÖH).

“En çok mesai kavramı yönünden zorlanıyorum. Zaman kavramı yani çalışma sistemi beni yoruyor. Gece gündüz sabah akşam hiç fark etmez arayabiliyorlar ve eşim de gitmek zorunda kalıyor. Bu meslekte olsam da tamam canım hadi kalk git diyemiyorum. Önce nerden çıktı, neden gidiyorsun, keşke gitmeseydin planımız yarım kaldı vs. söylenme durumum oluyor. Neden sen dediğimde eşim benimle beraber kırk adam daha olacak ve onlarında aileleri var diyor. Sonra da ben bunu bilerek bu mesleği seçtim ve sende bunu bilerek evlendin benimle diyor. İlk verdiğim tepkiler tamamen duygusal ve yüzeysel olduğunu biliyorum. Soğukkanlı olup ve görevin tabi ki git diyemiyorum. İlk duyduğum andaki şok ve üzüntü geçtikten sonra ne yapalım mesleğin bu tabi gideceksin diyebiliyorum. Zaten genelde gittiğinde de bir iki hafta gelmez ki. Net bir zamanda da dönemeyeceğini biliyorsun” (Gül Hanım,30,Komiser).

Bedir Beyin kendi çalışma sisteminin zorluğunun farkında olması ve eşinin de kendisine nispeten rahat çalışıyor olması kızlarıyla ilgilenebilecek birinin bulunması açısından Gül Hanımı biraz da olsa rahatlatmaktadır. Ancak görüşmelerimizde Bedir Bey “ben aslında eşimin çalışmasını da istemezdim, kızımızın kreşlerde değil annesiyle birlikte evde büyümesini” istediğini söylemişti. Ancak eşi Gül Hanım çalışmayı çok istediği için bir şey söyleyemediğini ifade etmiştir. Bedir Beyin evde kalma süresinin yani bir ay içinde beş gün evde olması demek ciddi ailevi problemleri ortaya çıkarabilmektedir. Gül Hanımın yapılabilecek başka bir şey olmadığından kendi ayakları üzerinde durup kendi hayatını da kızının hayatını da idame ettirmeye çalışmaktadır. Evin sorumluluğunu eşinin sırtlandığının farkında olan Bedir Bey şöyle ifade etmişti. “kızımızı her zaman yatıran eşim olur ancak arada bir ben de uyutmaya çalışırım ama kızımızın suluğunu genelde unutturum ancak eşimin bir kez olsun unuttuğunu görmedim.” demişti. Aslında eşler de hayat arkadaşlarına yardımcı olmak isteseler de çalışma sisteminden ötürü genelde evde olamamaktadırlar. Gül Hanımın bir polis memuru ve anne olmasından önce bir kadın olduğu görülmektedir. Bedir beyin işe gitmesi gerektiğinde Gül Hanımın verdiği tepkilerin duygusal olduğunun farkındadır. İlk duygusallık anı geçtikten sonra mantıklı olanın eşinin gitmesi ve kendisinin de bu durumu kabullenmesi gerektiğinin farkında olup bunu ifade etmektedir.

“Beni, eşimin mesleğinde en çok zorlayan şey aniden gelen telefonlardır. O telefonlar gelir ve eşim işe gider. Eve geldiğinde dinlenmesi veya bizimle ilgilenmesi gereken zamanda bile sürekli telefonla konuşması. Hafta sonu izni olduğunda bile yarım yamalak izin yapabilmesi. Yani bizim olan zamanın, tamam bu bizim zaman diyememek. Çünkü polis ne zaman çağırılırsa gitmek zorundadır. İnsanların hayatını idam ettirebilmesi ve devletin işinin yürümesi gerekiyor. Aniden il dışına çıkamamak sinir bozucudur. Şuan bulunduğumuz bölge çalışma sistemi yönünden çok rahat. Eşimin mesleğinin olumlu yanları şuan gece işe gidiyor olmaması ve hafta sonumuzun olması. Düzen var yani akşam yemeği saatimiz belli bu bile beni mutlu edebiliyor. Bir yemekte buluşmak bile güzel doğrusu. Tabi başka bir yere yani

bölgeye-ile gidince bu düzen tamamen değişecek o zaman da nasıl olur bilemiyorum. Ancak başka da olumlu bir şey söyleyemem tamamen olumsuzluklarla dolu bir meslek”(Menekşe Hanım, 24,Ev Hanımı).

Menekşe Hanımın, hafta sonu izninin olduğunu bilmek bile tatmin edememektedir. Çünkü iznini kullanamama ihtimalinin yüksek olduğunu farkındadır. İznini kullansa bile kendisi ve çocuğuyla konuşmak yerine eşinin sürekli telefonda konuşması kendisini zorlamaktadır. Anlaşılan bu meslekte eve geldim tamam dinlenip çocuğumla vakit geçirebilirim demek mümkün değildir. Bu doğrultuda eve gelen eşin mesaisi evde devam etmektedir. Kendisine ayrılan zamanı bile her an gelecek olan telefonla bozulacak olan huzurun endişesiyle anı yaşayamamaktadırlar. Sonuçta amiri olunca ‘konuşma veya açma’ demenin de mümkün olmadığını bilen katılımcı yapılacak bir şey olmadığını kabullenmektedir. Ancak her ilin ve bölgenin çalışma sistemindeki farklılıkların da olduğunu bilmenin verdiği sıkıntı ve tedirginliği ile tayin yerlerinin açıklanması için gün sayan katılımcı, hazırlıklar yapmanın telaşındadır.

“Biz eşimle nişanlıyken komanda olarak çalışıyorduk. Göreve giderdi ve yüreğimi korku sarardı. Şuan ise ceza evinde görevli ve daha rahat çalışıyor ve bu da ailemize yansıyor. Komando olarak çalışması ile ceza evinde çalışması arasında dağlar kadar fark var. Ancak ne olursa olsun çalışma saatleri sürekli değişiyor. Bir hafta 8- 5 bir hafta geliyor gece sürekli gidiyor bir hafta geliyor 24 saat çalışıyor. Sürekli bir değişiklik sürekli bir düzensizlik oluyor. Hafta sonlarımız var veya hafta sonu kavramı diye bir şeyimiz olmuyor. Bu konu bizim için sıkıntı. Benim de çalışıyor olmam bizim denk gelmemizi ve beraber vakit geçirmemize imkân sağlamıyor” (Hale Hanım, 30, Öğretmen).

Hale Hanım daha evlenmeden eşinin mesleğinin zorluklarının farkına vararak endişelenmektedir. Düzensiz olan çalışma saatleri Hale Hanımın da çalışıyor olmasıyla beraber aile yapısını zedelemektedir. Bu da eşlerin paylaşılan hayatlarını ve kaliteli zaman geçirme imkânlarını ellerinden almış olmaktadır. Eşler arasında iletişim de bozukluk ve huzursuzluklara sebebiyet vermektedir.

“Mesleğinin çalışma şartları çok zor. En çok da jandarmanın görev alanın geniş olması köy ilçe vs. olması çok zorluyordu. Sürekli çalışıyor olması izin alamamak problemdi. Düzen denen kavram bizden çok uzaktı. Çünkü sürekli değişiyordu. Bir 12-12 çalışırdı, bir 12-48 çalışırdı. Bu düzensizlikte bizi yıpratırdı. Evliliğin ilk yılları çok zorlanmıyordum yanımda olmamasına. Çünkü kitap okuyordum, sınavlara hazırlandığım için ders çalışıyordum, TV izliyordum zamanı bir şekilde geçirebiliyordum. Bir süre mutlu ediyordu uğraştığım şeyler ancak bir süre sonra o da yetersiz gelmeye başladı. Ancak yıllar geçtikçe bu durum zorlaşmaya başladı ve zaman geçmemeye başladı. Ancak 6 yıl sonra ben atandım. Bazı şeyler benim için kolaylaştı ama eşim için hala çok zordu işi. Artık dönüm noktamız kızımız olduktan sonra oldu. Zaten kızımız olmadan önce de ben sürekli eşime çocuğumuzu yalnız büyütme istemiyordum. Bütün özel anlarını özel günlerini sensiz geçirmek istemiyoruz. Artık o da bizziz olmakta zorlanıyordu”(İlkin Hanım, 29, Laborant).

Katılımcı, bir anne olarak eşi tarafından yalnız bırakılmanın sitemini etmektedir. Evladının büyürken ki gelişimini eşiyile gözlemleyebilmek mutluluk verici anlardır. Evliliğin ilk yıllarında kendince uğraşlar bularak eşinin yokluğunu hissetmemek için katılımcı çok çabalamaktadır. Ancak anne olduktan sonra ihtiyaç anlarında da yalnız kalmak bir anne için kolay değildir. Bundan ötürü katılımcı da eşinin “istifa etmesini ve kendisinin yanında olmasını” istediğini söylemektedir. Hayatta bazı şeylerin yeri doldurulabilir iş gibi ancak evladının gelişimini ve büyümesini kaçırınca telafisi olmamaktadır. Bir baba için ekmek kazanmak önemlidir ancak evladı daha önemlidir. İlkin Hanım “ben atandım nasıl olsa bir maaşla da geçinebiliriz” ifadelerini kullanmıştır. Katılımcı eşinin çalışmasındansa kendisinin yanında olmasını ve istifa etmesini tercih etmektedir. Bir tek maaşla bile geçinebileceğini ve eşi yanında olmadığı takdirde iki maaşın olmasının bir anlam ifade etmediği bir gerçektir. Asker olarak çalışan birçok memur da aynı durum dile getirilmektedir. Param var ama tatil yapacak zamanım olmuyor. Veya param var ama ailemle birlikte bir yerler de yani bir restoranda bir gezme de bu parayı yeme imkânımız olmuyor. Genel de de doğunun zorlu bölgeleri için bu durum sıklıkla rastlanmaktadır.

Mesleğin gerekli ve zorunlu oluşu birçok aileyi etkilese de yapılacak bir şey bulunamamaktadır. Kendi düşününe bile izin alabilmenin zorluklarını yaşayan çalışanlar olduğunu görmekteyiz. Şimdiki katılımcı şunları dile getirmektedir.

“Ben eşimin il dışına çıktığı görevlendirmeler de filan çok zorlanmıştım. Hatta kendi düşününe bile eşim çok zor izin alabilmişti. Çalışma saatleri de çok zorluyordu. Özellikle gece işe gitmesi. Gece çalışana da evde olana da çok zor oluyor. Gece çalışması, il dışı görevi, görevlendirmeler hepsi belirsiz çalışma saatlerine sebepler oluyor. Ha bir de ciddi bir olay olursa da artık eve gelmesi mümkün olmuyor. Çalışıyor para kazanıyor diyorsun ama bir süre sonra artık zorlanıyorsun. Eşimin genelde işte olması mesai kavramının olmaması vs. Ama zamanla insan alışıyor ki insanoğlu nelere alışmıyor ki. Alışınca artık zor gelmiyor. Çünkü bir süre sonra her gün her gün alışmak zorundasın ne yapabilirsin ki başka. Ancak evlendikten sonra çocuğumuz olunca çalışma şartlarının kolaylaşması için PÖH’ ten ayrılmak zorunda kaldı. Tabi ki çok üzüldü eşim, severek yapıyordu mesleğini lakin bazen de her şeye yetişemeyebiliyorsun hayatta. Önceliğini belirlemek zorunda kalıyorsun. Bende ayrılmasını söylemişim ama sağ olsun eşimde yetemediğimi görünce iki çocuğa, bir başıma. Kendisi de PÖH’ ten ayrıldı” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

Eşin çalışması ekmek parasını kazanması güzeldir ancak nasıl çalıştığı ve ne şartlarda çalıştığı da önem arz etmektedir. Ailesi için çalışma şartlarında değişikliğe gitmesi bir eş için de oldukça değerli ve kıymetlidir. Tıpkı İlkin Hanım gibi Sevgi Hanım

da ailenin öncelikli olduğunu dile getirmektedir. İlk Hanımın eşi, ailesi için yıllardır yaptığı mesleği bırakmayı göze alabilmektedir. Diğer tarafta da Sevgi Hanımın eşi çok sevdiği birimden istifa edip yer değişikliğine gitmektedir. İkisinin de ortak noktası ailelerini öncelermeleri olmuştur.

“Özellikle dış görevlere gittiği zaman sürekli bir düzensizlik oluyor. Bu zorluyor ayrıca çalışma sisteminin belirsizliği sinir bozabiliyor. Belli bir düzeninin olmayışı zorluyor. Bir anda var olan çalışma sistemi değişebiliyor. Tam birine alıştım derken sonra başka bir sisteme geçebiliyorlar. Bu durum beni etkilediği gibi çocuklarımızı da etkileyebiliyor. Belli bir mesai kavramının olmaması zorluyor. Pat diye yapılan planlarının bozulması insanı zorluyor. Tartışmalara bile sebep olabiliyor lakin değişen bir şeyin olamayacağını biliyorum. Bu aralar seçim zamanı olduğu için siyasi liderler gelince eve gelecek olan adam işte kalmak zorunda oluyor. Bu gibi şeyler insanı yoruyor. Ama yıllar geçtikçe az sinirlendiğimi fark ediyorum bu duruma. Çünkü yapılabilecek hiçbir şey yok. Zaman geçtikçe artık bu olması gerekiyormuş gibi bir algı yer ediyor bende. Sanki bir plan yapmak bir yerlere gitmek anormal olanmış gibi geliyor artık © hayatımızda anormal olan durumlar artık normalleşmeye başladı. Bunlar da eşimin mesleğinden ötürü olduğunu biliyor ve kabulleniyorum” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

Eşimin mesleği beni bağlamaz diye düşünmenin mümkün olmadığını görmekteyiz. Düzen ve tertip seven biri için yapılan planlarının bozulması Zambak Hanımı da diğer katılımcılar gibi zorlamaktadır. Bu doğrultuda bu meslekler çalışan bireyleri yıpratmış gibi aile bireylerini de yıpratmaktadır. Aile içi oluşan sorunları çözmek için bir araya gelmek gerekmektedir. Çalışan çiftin zamanlarını denk getirip de konuşabilmesi ve sorunlarını çözebilmesi zorlaşmaktadır. Ancak şunu da görüyoruz ki yıllar geçtikçe mesleğin olağan halini kabullenmek gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü aile için de mesleğe tartışmaların bir yere varamayacağı da bilinmektedir. Çünkü mesleklerin yıllardır devam eden sistemi bu şekildedir. Tek çare sistemi kabullenip mesleğe ailecek ayak uydurmak gerektiği görülmektedir.

“En zorlandığım eşimin, işinin düzensiz olması. Sürekli doğu batı doğu batı il değiştirip duruyorsun. İzninin az olması beni çok yoruyor. Mesela yazın iki ay iznim resmi tatiller filan oluyor ama onun izni olmayınca ortak bir şeyler yapamıyoruz. Gittiğin bir yerde 8 veya 10 yıl kalsan mesela çok güzel olur. Her gittiğim yere yabancı oluyorsun ve sürekli sil baştan oluyor. Kalıcı dostluk olması mümkün olmuyor. Öğretmenim ben her gittiğim okulda en kötü programı bana yaparlar. Hoş geldin demek için herhalde © her okulun kemik kadrosu vardır. Ve özellikle onlar memnun edilir. Ben nasıl olsa gideceğim diye bana gerçek yüzlerini gösterirler. Gittiğin her il senin yabancı oluyorsun. Mesela askerinin üç doğu görevinin olması çok fazlaydı. İki tane doğu görevi yeterli olmalıydı” (Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Bu meslekler sadece çalışan kişiyi kapsamamaktadır. Katılımcı “okuldaki çalışanların ve müdür beyin kendisini öteleyip ikinci plana attığını” söylemiştir. Tayin

olacağı bilinen katılımcıdan ziyade okulun kemikleşmiş kadrosu memnun edilmeye çalışılmaktadır. Her öğretmen kıymetli ve özel olsa da katılımcı bu özelliği görememektedir. Her gittiği ilde yabancı kalmak ve adapte olmak kolay olmamaktadır. Katılımcımız Zambak Hanım da Sardunya Hanım gibi öğretmendir. Birinin eşi polis birinin eşi asker olsa da iki eşin sitem ettiği nokta aynı olmaktadır. Okullarda diğer öğretmenler kadar zaman geçiremeyecekleri bilindiği için dışlanmış davranışlarla yüz yüze kalmaktadırlar. İrdelenen meslekler sadece çalışanları değil eşlerin mesleklerine dair de etkide bulunmaktadır. Eşleriyle aynı zaman diliminde bir şeyleri paylaşamamaktan çiftler dem vurmaktadırlar. Eşlerin çalışma saatleri ve izinlerin birbirleriyle uyuşmaması eşler arasında problem olmaktadır. Öğretmenlerin resmi tatillerinin uzun olması lakin bu mesleklere sahip bireylerin ise izinlerinin olmamasından ötürü izinlerin değerlendirilememesi de katılımcıları üzmemekte aile içi ilişkileri yıpratmaktadır.

“Mesai denen kavramın olmadığını size bugün yaşadıklarımı anlatarak ifade etmek istiyorum. Bugün eşim işe gitti ve erken geldi. Sevindim tabi. Sonra üç gibi bir daha gideceğim dedi tekrar gitti hava şartlarından dolayı o da iptal olmuş. Geri geldi. Bu defa iftar yaptık çay içeceğimizi düşünürken tekrar aradılar tekrar gitti. Çok plansız oluyor her şey. Hiç düzen yok. Üç defa gitti geldi. Her gelen mesaj da gerilirdim. Ben geriliyorum ama oturduğum yerden o ise tekrar hazırlan tekrar çık. Onun işi daha zor farkındayım. Çünkü çağıracakları vakit diye bir şey yok her an olabilir. Benim de çalıştığım vakitler olmuştu. Nöbetimi tutar gelirdim telefondaki grupları sessize alırdım. Ancak eşimin duymadım gibi bir gerekçesi mümkün değil. O grup daima aktif oluyor. Bazen eşime derdim kaç da dönersin diye o da bilmiyorum derdi. Hatta sorsana filan komutanına derdim saçmalama derdi. Yani komutanının telefonunu bile komutanından önce kapatamaması çok garibime giderdi. Bir yandan da acıydım. Ancak bir yandan da ne kadar zor şartlarda çalışıyor derdim” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Tıpkı Ceren Hanımda olduğu gibi birçok insanda çok basit olan telefonu kapatma refleksi askerler için farklı şekil alabilmektedir. Askerlerde telefonu kapatmanın bile bir adabı, düzeni olduğunu görmekteyiz. Bu doğrultuda amirine veya komutanına saygısızlık yapmamaya çalışılmaktadır. Ancak katılımcı bir yandan eşinin durumuna üzülmeğe de kendisini alamamaktadır. Kendince sinirlense de eşi açısından düşününce daha üzülmeğe. Erkekler için emir almak kolay olmadığından ötürü bu mesleği idame ettirebilmek de kolay olmamaktadır. Kendisini bir yana bırakan katılımcı eşinin açısından işlerin daha zor yürüdüğünü fark etmektedir. Demlenen çayın içilebileceği bile muallakken uzun zamanlı planları yapmak nâmümkündür. Hayatlarının ortasında koca bir belirsizlik yer edinmektedir.

“Böyle bir mesleğe sahip biriyle yaşamak çok zordur. Yeri geliyor düşünüyorum. Bu işi sonuna kadar veya nereye kadar sürdürebiliriz diye eşimle konuşuyoruz. Kendim bile nereye kadar idare edip sabredebilirim diye kendime sormadan edemiyorum. Tartıştığımız zamanlar bile oluyor. Çocuğumuzu düşünüp de sürekli tayin olup sürekli yeni bir yere alışmak kolay olmayacak biliyorum. Bu konudan dolayı korkuyorum. Şimdi avantaj olarak memlekete yakın olmak bir nebze gönlümüze su serpiyor. Ancak bir zaman gelecek çok uzak yerlere gideceğimizi veya gurbetliğin ne olduğunu anlayacağımı biliyorum. Zaten jandarmanın çalışma alanı çok geniş hangi il, ilçe, köy olur Allah bilir artık. Bazen canımızı acıtan durumlar olabiliyor. Örneğin bir bayrama bir iftara gidememek üzücü oluyor. Bu durumları yaşayan insanları görünce de imreniyorum doğrusu. Şuan memlekete yakın olmanın avantajı olarak bütün özel günlere gidebildim. Ancak eşim olmadan gitmek çok üzücü. Çünkü eşimle bir şeyleri beraber yapamamakta üzücü oluyor. Özellikle de özel günlerde olamaması kötü oluyor” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Kendi hayatı ve eşinin hayatını sorgulamaya başlayan katılımcı çocuğunun olmasıyla birlikte artık onun büyüüp gelişeceği ortamın sağlıklı olup olmayacağı endişesi içerisine girmektedir. Ailesiyle beraber zaman geçiremeyecek olmanın ve eşiyile beraber paylaşımlarının azalacağı ve gurbetliği yaşayacağını düşünmektedir. Bunların hepsi de bu mesleğin doğasında yer etmektedir. Evet, endişe ettiği her şeyin olma ihtimali çok yüksektir. Şimdi ailesine yakın olmanın kendilerine kattığı lüksü bir süre sonra göremeyecek olmanın da farkındadır. Özel günleri ve aile hayatına değer veren katılımcı bu meslekle bu değerlerin rafa kaldırılması gerekeceği korkusunu yaşamaktadır.

Mesai kavramları, alınamayan izinlerin yarattığı zamansızlık problemi, gurbetler, düzensiz çalışma sisteminin getirdiği düzensiz hayatlar gibi birçok etkenin varlığından söz edilmektedir. Bu doğrultuda şu ana kadar ki katılımcıların hepsi eşi hakkında konuşmaktaydı. Eşinin mesleğine dair zorlandıkları yönleri dile getirmişlerdi. Peki, bir anne için;

“Oğlumun mesleğinin hem çok zor yanları hem de çok güzel yanları var. Bazen çok zorlu zamanlar olabiliyor. Gecesi nasıl geçti gündüzü nasıl geçti iyi mi sağ mı dönecek gibi bin tane sorular geçer kafamdan. Özellikle gezi dönemi zamanında İstanbul'daydık ve ben artık oğluma mesleği bırakmasını söyledim. Çünkü çok zordu. Yüreğim ağzımda eve dönmesini beklerdim. Bayramı, yılbaşı, seçim zamanları, derbiler veya 8 Mart dünya kadınlar günü olsun. Bütün özel günler fazla mesai demektir fazladan işin olması da eve gelemeyen gelse de uykusuz ve yorgun dönen oğlum demektir. Oğlumun o şekilde görmektense bırakmasını isterdim ama o da benim mesleğim bu seviyorum anne derdi. Zaten seviyorum demese bu durum benim içimi daha çok kemirirdi. Çünkü oğlum babasının zoruyla sınıf öğretmenliğini okudu. Sonra da yok anne ben polis olmak istiyorum demiş ve mesleğe başlamıştı. Benim açımdan oğlumun mesleğini sorarsanız da oğlumun hiçbir şeyi bana zor gelmiyor, gelemez de. O iyi olsun yeter ben ne zorlanacağım. Onun o yorgunluğunun yanında ben gün boyu evde oturuyorum. Eve dair iş ve sorumlulukları oğluma bırakmamaya çalışırım. İşinin yükü çok bir de ben yük olmayayım derim. Market alışverişi yaparım poşetler fazla olunca taşıyamam diye

markete birkaç defa giderim sırf bari bu iş oğluma kalmasin diye. Ancak oğlum anne poşetler ağır falan olunca bırak ben gelince hallederim dese de içim rahat etmez ve ben sırtlanırım bu işi. Mesela oğlum eve geldiğinde ne yapsam da daha rahat dinlense yorgunluğu geçse diye düşünür ve hareket ederim. İşten gelir ve tabii uykusuz, uyuyacağı zaman apartman hayatı olunca tabii gürültü oluyor ve diyorum ki keşke çit çıkarmasalar komşularda oğlum rahat uyusa. Geçen günlerde 54 bine dişlerimi yaptırdı sağ olsun, kendimi kötü hissettim oğlum sana yük oluyorum paran filan gitti dedim. Anne dedi bana, para senin yanında hiçbir şey hiç düşünme demişti. Bir de üstüne annem de yanımızda yaşlı kadın üçümüz beraber yaşıyoruz yani iki bireyin yükü oğlumun omuzlarında. Ama çok şükür hiç şikâyet etmez hatta yanında olduğumuz için de mutlu olur”(Nebahat Hanım, 60, Boşanmış Bir Ev Hanımı).

Gördüğümüz üzere bir annenin hassasiyeti polis veya asker eşlerinin önüne geçmektedir. Kendisine zaman ayıramadığı için planlarını yapamadığı için veya çocukların sorumluluklarından ötürü zorlandığından şikâyet eden birçok eşe oranla bir annenin düşünceleri ise “evladım mutlu olsun” ifadesi olmaktadır. Katılımcının tek derdi oğlunun sağlıklı ve huzurlu olmasıdır. Boşanmış bir anne olarak tek dayanağının oğlu olmasından ötürü de minnet duymaktadır. Ancak katılımcı bir anne olarak “oğlum sen evlen yuvanı kur biz de ayrı oturalım” demiştir. Minnetten öte annelik duygusuyla oğlunun da kendi yuvası olmasını istemektedir. Katılımcı için oğlunu yorgun, uykusuz görmek ve hatta çatışmalar içinde olduğunu bilmek onu çok kaygılanmaktadır. Bundan ötürü oğlunun mesleği bırakmasını dahi istemektedir. Ancak oğlunun bu mesleği severek ve isteyerek yaptığını bilmek katılımcıyı rahatlatmaktadır. Katılımcı oğlunun yükünü hafifletmeye çalışmaktadır. Hatta evin alışverişini yaparak oğlunun sırtından yük almaya çalışmaktadır. Her ne kadar zorlandığını söylese bile bir işe yaradığını düşünmek kendisini mutlu etmektedir. Bir polis annesi için yılbaşı veya diğer özel günler kutlanacak bir günden ziyade bir annenin yüreğini korku saran günler olarak zihninde yer edinmektedir. Çünkü bu günler çalışma saatlerinin arttığı, mesainin uzadığı, olayların arttığı ve taşkınlıkların zirve yaptığı günler demektir. Katılımcımız olan polis annesi için bu günlere bakış açısı çok değişmektedir. Çalışan güvenlik görevlileri için bu özel günlerin anlamı; günün sonunda yorgun argın ve uykusuzluk demektir. Bakış açılarına göre bu günlerin anlamı değişmektedir.

Mesleklere edilen sitemleri de zorlukları da yargılamaları da görülmektedir. Ancak olumlu sözler de yok denecek kadar az kalmaktadır.

“Eşim yokken evet kendimi çok yalnız hissediyorum. Belli saatleri olmasa da bir saatte geleceğini bilmek de güzeldir. Belki de alıştım belki de kabullendim bilemiyorum. Ancak şunu biliyorum geç geldi düzensiz oluyor hayatımız vs. biz bunları çoktan aştık iyi olsun da sonunda evine gelsin yeter diyorum. Evet, işin

durumuna göre eve geliş ve gidişler s¼rekli belirsizdir. Ancak bazen bir hafta oluyor gelemiyor. Çocuklar çok d¼řk¼nler babalarına öyle olunca onlara da zor oluyor. Ben genelde çocukların ödevini yaptırırım yemeği temizliği ile ilgilenirim zaten oyuna vs. de zaman kalmaz. Zaman kalsa bile benim halim kalmıyor. Ama eşim eve gelirse çocuklarla oynar da boğuşur da park bahçe alışveriş gezdirebilir. Yalnızlığı bir ben değil çocuklarım da hissediyor biliyorum. Malatya da aile akraba da olmayınca yalnız kalıyorum ve çocuklarda çok sıkılıyor ve zor oluyor haliyle. Mesai kavramının olmayışı ve yalnız olmak zorluyor beni ama yine de hiç sitem etmiyorum. Aslında sitem etmeme bile fırsat vermiyor. Eve gelir gelmez ne yapılacaksa hemen yardımcı olur. Desem ki iki gündür temizlik yapamadım hemen süpürgeyi kapar gelir. Ya da hemen çocukları alayım çıkarayım sen rahat temizliğini yap der. Veya hadi çıkalım bir hava alalım der. Yani o sitem psikolojisine girmeden beni çekip alıyor. Biliyor çünkü iki erkek çocukla çok yorulduğumu” (Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Olumlu yanı bir tek trafikte oluyor. O da kimliğini gösterip geçebiliyorsun. Bunun dışında da bir olumlu yanı yok mesleğin. Sadece bekleme yapmıyorsun tek artısı bu. Sürekli zorluklarını gördüğümüz için pek akla gelmiyor doğrusu olumlu yanları varsa da” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

“Asker olmak genelde olumsuzlukları beraberinde getiriyor. Ancak olumlu yanı nedir dersek bence eşlerin birbirine yetebilmesidir. Ailedeki bireyler, birbirine destek olur ve kimseye ihtiyaç duymayacak hale gelirler. Her daim eşler birbirinin arkasını toplar ve bence oldukça güzel bir durum. Bir ara bir misafirliğe gittim ve haylazlık yapan çocuğuna sürekli baba yetişiyordu. Anne değil. Normalde tam tersi olur çünkü anne sürekli koşturur” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Katılımcı Orkide Hanım ve eşi yılların etkisiyle birbirlerinin dilini çok iyi anlamaktadır. Eşinin mesleğinin meşakkatinin farkında olup bu doğrultuda eşine baskı uygulamamaktadır. Eşinin geç gelse veya hiç gelmese bile bir zaman sonra geleceğini bilmek bile kendisine yetmektedir. Ancak eşi de katılımcının daralıp bunaldığını anladığı vakit kendisine destek olmaya çalışmaktadır. Katılımcıya sitem edip kızacak zaman bırakmamaktadır. Evde yapılması gereken ne ise bir şekilde yardımcı olup destek olmaya çabalamaktadır. Katılımcının mesleğe dair olumlu şeyler söyleyemediğini görsek de eşinin mesleğiyle uyum içerisinde olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bunun dışında Ceren Hanım ise kendi deneyimlerine binaen eşlerin birbirlerini desteklediği ve kolladığı da kabul edilebilir. Çünkü çekirdek aile diğer aile üyelerinden daima uzakta olmanın dezavantaj olduğu bilinmektedir. Ancak çekirdek aile takım gibi çalışıp anne baba olarak sürekli birbirlerinin arkalarını toplayarak bu durumu avantaja çevirmişlerdir. Bu doğrultuda ilerleyen yıllarda da başkasına ihtiyaç duymadan yaşamanın kolaylığına varacakları da bir gerçektir.

3.2.1.2. Gece Görevleri

Bir kadın komiser de olsa, silahı da olsa gece yalnız kalmaktan korkabilmektedir. Küçük bir bebekten bile bazen ciddi bir güç alabilmektedir.

“Gece gündüz sabah akşam hiç fark etmez arayabiliyorlar ve eşim de gitmek zorunda kalıyor. Çok fazla geceleri yalnız kaldım. Kızım doğmadan önce daha tedirgin ve huzursuz uyurdum. Ancak kızım olduktan sonra sanki koca bir adam yanımdaymış duygusu hissetmeye başladım. Küçük ama ondan ciddi güç alabiliyordum. Tek yapabildiğim kapımı kilitleyip silahımı yanı başıma alıp uyumaktı. Açıkçası bir hırsız filan olsa ne yapardım bilemiyorum doğrusu. İşte psikolojimi rahatlatma çabalarım. Günün rutini gündüz çalışıp gece uyumaktır ama tam tersi olması çok zor oluyor. Eminim çalışana da zor geliyordur” (Gül Hanım, 30, Komiser).

Eşini ve çocuğunu evde bırakıp gecenin bir saatinde göreve gitmek zorunda olan bir memurun yapabileceği çok bir şey olmamaktadır. Sadece kapını kilitle diyebilmektedir. Ancak bu sözler bile karşı tarafı germek ve strese sokmak için yetmektedir. Zihinlerde oluşan olumsuz tüm durumlar yer almaya başladığı noktada kapını kilitle diye bir uyarıyı almak katılımcı için daha da dikkat etmek ve korku anlamına gelmektedir.

“Gece çalıştığım zamanlarda eşime sürekli kapını kapat kilitlemeyi unutma diye uyarırım. Ancak bununla yaşamak zorundayız çünkü üç beş dakikada bir arayamam sonuçta. Aklım kalıyor ama yapacak bir şey yok. Eşim uyuyana kadar sürekli irtibat halindeyiz ondan sonra da Allah’a emanet olsun” (Bedir Bey, 34, PÖH.).

Bir de anne olarak gece vakti evladına bir şey olsa ne yaparım düşüncelerinde olanlar bulunmaktadır. Bundan ötürü genel anlam da bu mesleklere sahip bireylerin eşleri araba kullanmayı öğrenmektedir. Genel de yalnız kaldıklarından ötürü her ihtimali düşünüp kendi başlarının çaresine bakabilecek düzeye gelmeye çalışırlar. Bu duruma bir de anne olmak gibi kutsal bir değer eklenince daha da iş ciddiye biniyor. Acil durumlarda kendileri gidebilecek veya kendilerince bir çözüm olarak ambulansı veya polisi arayarak sorunlarını çözebileceklerini düşünmektedirler. Yine annelere güç veren küçük bedenleriyle çocukları olmaktadır. Bebekleriyle ilgilenen anneler gecenin yarı vaktini korkmadan geçirmeye çalışmaktadır.

“Eşim gece işe gidince insan boşlukta oluyor. Bir yandan da tedirgin oluyorsun. Bir yandan bir şey olsa ne yaparım acaba çocuklar hastalansa vs. ancak yıllar sonra artık ambulansı ararım veya polisi ararım en kötü diye düşünüp kabulleniyorsun. Kısacası eşim olmadan da neler yapabilirim başımın çaresine bakmanın yollarını öğrenmiş oluyorum” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“Gece çalıştığı zamanlar sağ olsun eşim kendi çok yıprandığı halde bana yardım ederdi. Sabaha kadar çocuğu uyutamadığım olurdu. Yorgun haliyle gelir çocuğu uyutmaya sakinleştirmeye çalışırdı. Gece çalışanlarda normal bir rutin olmuyor hem bizim hem de eşim için. Çünkü çocuklarda büyüyor artık babalarının uykusuna engel bile oluyorlar” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

“Gece tek başına kalmak sorumlulukları üstlenmek demektir. Hele de çocuğun varsa hem annelik hem babalık yapmış oluyorsun. Gece korkular artıyor

ama bir şekilde idare ediyorum. Allahtan çocuk var da götür getir özellikle yemeğiyle oyunuyla uğraşıyorum gece zaman hızlı geçiyor. Gecenin yarısını bu şekilde geçirmek iyi oluyor. Bazen çok zorlaşınca sitem ederim eşime keşke yanımda olsaydın diye ancak ne yapalım ekmek kapımız diyor”(Menekşe Hanım, 24, Ev Hanımı).

Ancak insanoğlunun korkuları daima değişmekte ve dönüşmektedir. Gece yalnız kalma korkusunun ve evladına bir şey olsa ne yapabilirim diye düşüncelerin yerini yeni korkular alabilmektedir. Bu doğrultuda da yakın zamanda yaşanan asrın felaketi olarak adlandırılan 6 Şubat depreminin etkileri olarak ‘deprem korkusu’ yerini almaktadır. Aslında gece korkusunun yerini alıyor demekten de ziyade gece korkularına deprem korkusu da ilave oluyor demek daha doğru olmaktadır. Nitekim bir sonraki katılımcılar bu korkularına dair yaşadıklarını aktarıyor.

“İlk evli olduğum zamanlar en ufak bir şeyden bile korkardım. Bir de o zamana kadar da hiç yalnız kalmamıştım. Evlendikten sonra bu durum tamamen değişti. Bir gün evde bir gün işte, iki gün işte bir gün evde olurdu. Zamanla bu duruma da alıştım. Çocuk olunca endişelendim özellikle de hamilelik döneminde. Ne yaparım nasıl ederim diye düşünürdüm. Çok şükür ki ailem vardı da yanımda olabiliyorlardı. Gece yalnız kaldığım zamanlarda kapımı kilitler yatarım. Yazın sıcağında bile korkumdan camı açamaz evin içinde pişerdim. Ya da eşim evde olmadığında kapının önüne eşimin postallarını koyardım da dışarıdakiler evde birilerinin olduğunu düşünsünler de ona göre hareket etsinler diye. Yani en çok korktuğum eve bir yabancı girmesiydi. Ancak korkuların da değişebildiğini görüyorum. Çünkü artık depremden korkuyorum. 6 Şubat depremini oğlumla beraber yalnız yaşadığım için çok korkuyorum. O zaman aralığında da eşim isteydi tabi. Yatak odam arka tarafta kaldığı için salonda televizyon açık şekilde uyurdum. Balkon kapısının kilidini gece kaç defa kontrol ettiğimi bilemezdim. Şimdi korkumun yönü depreme evirildi” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

“6 Şubat depreminden beri korkuyorum. Eşim de gece evde yoksa çocuklarımla beraber salonda televizyon açık şekilde uyuyoruz. Korkak bir insandım daha da korkak oldum maalesef. Gün içini bir şekilde halledebiliyoruz ama gece herkes uyuyunca sessizlik çökünce iyice korku artabiliyor. Sessizlik olmasın diye de televizyonu açık bırakıyoruz. Ha bir faydası olacağından değil de yüreğimize bir nebze su serpiyor. Zaten eşim bana yürüyen korkak der. Aslında bu meslek insanı yalnızlaştırıyor. Ancak yalnızlaştırma vs. yi geçtim artık yerini korkuya bırakıyor. Kapıyı kilitlemek istiyorsun ancak depremden ötürü kilitleyemiyorsun ne olur ne olmaz. Malatya zaten uzun bir süredir sallantılara devam ediyor”(Zambak Hanım,34, Öğretmen).

Katılımcı kendince korkularına çözüm olarak geceleri camı açmamakta bulmuştur. Veya eşinin postallarını kapının önüne koyarak evde bir erkeğin olduğu düşüncesi yaratmaya çalışmaktadır. 6 Şubat depremini oğluyla yalnız yaşamak zorunda olan katılımcı geceleri artık uyumakta zorlanıyor. Ancak televizyonun açık olması halinde uyuyabilmektedir. Diğer katılımcı Zambak Hanım da aynısını yapmaktadır. Televizyonun sesinin gecenin çöken sessizliğini kırması kendisini bir nebze de olsa

rahatlatmaktadır. Ancak bu korkularını çocuklarına çok belli etmek istemediğini söylemiştir. Ancak Zambak Hanım “iki oğlunun da korkularının oluştuğunu ve TV kapanınca çocuklarım tekrar açmamı istiyorlar” demişti. Bu demektir ki aynı korku içerisine çocuklar da girmiştir.

Korktuğunu söyleyen katılımcıların aksine hiç korkmadığını ifade eden katılımcılar da vardır. Ya yılların verdiği tecrübe ya da inançla ilgisi bulunmaktadır. Korkmadığını ifade eden katılımcılar ise;

“Eşimin gece işe gitmesi sorun değil benim için çünkü kapımı kilitler kafayı vurur yatarım. Hatta sabah olur kalkarım bakarım eşim hala gelmemiş. Ancak Malatya da şu depremi yaşadık zor bir süreçti. Hala psikolojik men sallandığımı hissedirim. Ancak şunu da biliyorum ecel geldiyse yapacak bir şey yok. Ben de çocuklarıma duamı okur kendime duamı okur korkmadan uyurum. Bir de çocuklar gün boyu yoruyor, o yorgunlukla kafamı bir vururum yastığa bir bakarım sabah olmuş”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Geceleri çok korkmam çünkü il veya ilçe merkezde olmam beni rahatlatıyor Eşim bizim için çok endişelenmiyor. Benim görev liselerde olduğu için nereye gidersek merkeze veriyorlar. İl veya ilçe merkezdeydik. Muş olsun Bingöl olsun Adıyaman olsun genelde merkez oldu. Benim işten ötürü köylere filan gitmedik. Birde başta onun önlemlerini alacak şekilde hareket ederim. Mesela oturacağım evin veya apartmanın aile apartmanı olmasına dikkat ederim. Issız yerler olmamasına dikkat ederim. İşlek bir caddede ev sahibinin üst katta olduğu tarzda evler olmasına dikkat ederim. Bu önlemleri alınca da korkacak bir şey olduğunu düşünmüyorum”(Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Katılımcı korkma ihtimali olabilecek durumları yok edip yani önlemlerini alıp korkmadan yaşamıştır. Bulunacağı muhiti, evi, kendine ve ailesine göre hazırlamaktadır. Çünkü geceleri bir asker eşi olarak çok fazla yalnız kalacağını bilincindedir. Aile apartmanlarını seçerek daha güven duyabileceği ortam hazırlamaktadır.

“Ben gece yalnız kalmaktan korkmam. Zaten eşim sürekli gece görevlerine gider. Belki de bu süreklilikten ötürü alıştım bilemiyorum. Şuan benim gece görevlerim yok ancak yazacaklarmış gece görevine. Bu da zor bir bayan için. Mesela karakola veya şubeye gidiyorsun gece boyu ordasın ve her yer dolu oluyor. Bayan için ayrılmış dinlenebileceği bir yer maalesef olmuyor. Tamam, bu mesleğe girerken erkek yoğunlukta olduğunu bilerek girdim. Bunu da kabulleniyorsun hadi ama şimdide bekçiler çıktı bir geliyorlar sabaha kadar gitmiyorlar her yer dolu oluyor. Bayanlara verilen imkânlar maalesef çok kötü. ”(Beril Hanım,30,Polis Memuru).

Anlaşılan korkmanın kadın olmakla da polis olmakla da bir alakası yoktur. Korku sadece bir duygudur. Daha önceki katılımcı Gül Hanım da Beril Hanım gibi hem bir kadın hem de bir polis memurudur. Gül Hanım geceleri yalnız kalmaktan korktuğunu söylerken Beril Hanım da korkmadığını ifade etmektedir.

“Gece iş ve çalışma hayatı çok yorucu oluyor. Çünkü insan çok daha sinirli ve saldırgan olabiliyor. Eşim de gece görevden dönünce haliyle uyumak istiyor ancak çocukların sesinden uyuyamayabiliyor. Uyumak istiyor ama maalesef iki çocuğumuz var ve uykusuz kalıyor. Benim içinde yalnız kaldığım için gece korku olmuyor ama eşim açısından çok stresli oluyorum. Ne yapıyor iyi mi bir sorun var mı diye. Düşünüyorum ve bu düşüncelerden de kendimi sabaha kadar alamıyorum. Korkudan ziyade aşırı kaygılanıyorum. Kendi açımdan da iki küçük çocuğum var (erkek) birinin altını değiştiriyorum birinin karnını doyuruyorum vs. yalnız kalınca iki çocuğun sorumluluğu da bende ve fazlasıyla yorucu oluyor” (Hale Hanım, 30, Öğretmen).

Hale Hanım da gece yalnız kalmaktan korkmayan bir katılımcıdır. Ancak kendisini diğer görüşmecilerden ayıran ise onun kendini düşünmekten ziyade eşini düşünüp onun için endişelenmesidir. Eşinin iyi olup olmamasından ötürü stres yaşamasıdır. Bu doğrultuda gece görevleri, nöbetleri çalışan kişi için zor olduğu gibi aile bireyleri için de zor olmaktadır.

3.2.1.3. Uzun Süreliğine Gidilen Görevler ve Geride Kalanlar

Gidilen görevlerin birçoğu yorucu ve yıpratıcı olsa da aslında geride kalanlara daha iyi imkânlar sunabilmek içindir. Hani derle ya ‘ekmek parası ’ için diye. Gerçekten sevip de zevkle operasyonlara gidenler de olabilir ancak birçok güvenlik çalışanı gecenin bir vakti ev baskınına, dağda operasyonuna, terörist evi baskınına gitmek istememektedir. Çünkü her insana sevdiklerini arkasında bırakmak zor gelmektedir. Katılımcı Ömer Bey “Operasyona gideceği vakit evden çıktıktan sonra evim gözümünden kaybolana kadar arkama bakmaktayım” demişti. Ayaklar geriye gitmek istese de ileri gitmek zorundadır çünkü bu kişiler bu mesleklere sahiptir.

“İlk bir hafta duruma alışmaya çalıştığım için çok bir şey hissetmiyorsun. Ancak bir haftadan sonra artık gün saymaya başlıyorsun istemsizce. Saydıkça zaman daha da uzun gelmeye başlıyor. Hani sayılı gün çabuk geçer sözü var ya. Aslında çok da çabuk geçmiyormuş. Beklemek çok zor gelir. Tatile gitmediğini bilirsin. İş için orada olması riskli bir iş için orda olması geçecek sayılı günlerin daha da uzatıyor ister istemez. O yokken sıkılıyorum, arkadaşlarımla bir şey yapmak istemiyorum. Hayat arkadaşımın yanımda olması ve onunla bir şeyleri paylaşmak daha güzel gelir insana. Ancak zor bir işin başında ve belki de canıyla cebelleşirken benim kalkıp sinemaya gitmem eğlenmem hiç doğru gelmiyor zaten zevk de vermiyor. Hatta evinin konforu bile sana batacak duruma bile gelebiliyor. Şöyle oluyor eşim bulunduğu ortamı anlattığında, önüne gelen konserveyi yiyemediğini söylediğinde benim evde sıcak yemeğimi yemem daha zorlaşıyor ve konfor alanımdan çıkıyorum. Çocuk olmadan önce daha zordu. Ancak çocuk olduktan sonra bazı şeyler hem daha kolay hem daha zor olmaya başladı. Psikolojik olarak daha kolay oldu bebek olmasına rağmen sana arkadaşlık etmiş oluyor. Tabi ki ekstrem ve zor durumlar olabiliyor hastalık gibi mesela. Ya da sen hasta oluyorsun ve çocuğa bakacak kimsenin olmaması zor oluyor. Bu durumda eşime büyük ihtiyacım doğuyor. Günüm kötü geçse bile eşime söyleyemiyorum. Çünkü o benden çok daha zor

durumlarda ve benim şikâyet etmeye hakkımın olmadığını düşünüyorum. Evli olmak birbirini düşünmek gerekir. Adamın işi başını aşmış bir de ben olmayayım diyorum. Ama böyle olunca da paylaşımlar azalıyor çünkü ona anlatmak istiyorsun onun beni anlayabileceğini düşünürken anlatamamak zor geliyor. Bazen eşimin işini çok daha benimsediğini ve o ortamın kendisine düşündüğümünden daha kolay geldiğini düşünüyorum. Kendimle kıyaslayınca benim kabullenmem ona göre daha zor oluyor. Oysa o bir hafta sonra adapte olmuş bile oluyor duruma” (Gül Hanım, 30, Komiser).

Göreve giden eşin arkasında evin idaresini alan, kızına bakan, evin yapılacaklarını yapıp kısacası evi çekip çeviren bir eş bulunmaktadır. Ancak bu Gül Hanım eşinin rahat şartlarda olmadığını bildiği için kendisinin de rahat etmemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu doğrultuda eşinin konfor alanının olmadığını kendisi de evde rahat yaşayamayıp konforun battığını ifade etmiştir. Eşler yenilen yemeklerin bile farkını konuşunca , Gül Hanım kendi yemeğinin kursağından geçmesi imkânsız bir hal almaktadır. Eşinin uzun görevlere gitmesiyle yalnızlaşan katılımcının sonraları kızının doğmasıyla birlikte bir yoldaşı olmaktadır. Her ne kadar olumlu yanları bulursa da bir bebekle yalnız ilgilenmekte sorumluluk demektir. Bebeğin veya Gül Hanımın hastalanması gibi durumlarda eşinin yokluğu katılımcıyı daha da zorlamaktadır. Bu doğrultuda yalnızlıklar gün yüzüne çıkıp gurbette eklenince Gül Hanım için işler zorlaşmaktadır. Ancak burada bile diğerkâmlık yapıp eşinin şartlarının daha zorlu olduğunu bildiği için zorlandığını bile dile getirmiyor. Eşine kendi yaşadığı acizliği anlatmamak için susmayı seçen katılımcı sonraları eşiyile paylaşımlarının azaldığını söylemektedir. Katılımcının kadın olması yaşanılanları kabullenmesi eşine göre daha da zor görünmektedir. Diğer taraftan eşi Bedir Bey;

“Ben 8 yıllık memurum. Bir yılım hastane ve hastalıkla geçti. 7 yılım aktifti. Bunun da 3 yılı dışarı görevlere gittim.(Suriye Somali) Bekârken uzun kısa gece gündüz yani gittiğin görevin çok bir önemi olmuyordu. Ancak evlendikten sonra durum çok değişti. Bekârken bu görevler zevkli bile olurdu. 15 veya 30 kişi bir yerdesin beraber yer içer mangalını yaparsın, muhabbeti güzel olurdu. Evlendikten sonra ise bu durum çok zor gelmeye başladı. 20 günlük görev 2 ay gibi gelmeye başladı. Bu durumu romantize veya dramatize etmeye gerek yok çünkü herkes birilerini bırakıp geliyor. Ancak aklın kalıyor sürekli geride. Sonuçta sorumlu olduğun insanların olması ve ihtiyaç anında ulaşılmayacak kadar uzakta olmak. Çok zor geliyordu. Eşim çalışmıyor olsaydı annesinin veya annemlerin yanında olsaydı aklım böyle kalmazdı. Çünkü ihtiyacı olduğu zamanda yardım edecek birilerinin olduğunu bilmek rahatlatıyordu beni. En basiti hırsız var, uğursuzu var, yolda laf atan biri olsa, çocuk rahatsızlansa vs. Ben bir yıl boyunca hastaydım eşim kızımızla tek başına ilgilendi kreşe götür getir, işe git gel, sağlık ocağına götür getir. Tabi ki bu durum beni mutsuz ediyordu. Ulaşmamak büyük bir zorluktu. Ancak ailelerimizin yanında olsaydı yardım edebilecek insanlar olacaktı. Endişe etmek yerini özlemek duygusuna bırakabilirdi”(Bedir Bey, 34, PÖH).

Bu mesleklerde medeni durum ciddi önem arz etmektedir. Çünkü geride birlerinin beklediğini bilmek veya birilerini geride yalnız bıraktığını bilmek kolay değildir. Katılımcının geride kalanlarına duyduğu hasretten ötürü kısa olan görevler bile uzun gelmeye başlamaktadır. Yalnız olan ailesinin yanında bir problemi olduğunda koşup yetişebilecek yakınları olsaydı katılımcının gözü çok da arkada kalmayabilirdi. Bu doğrultu da bu mesleğe sahip bireylerin ve ailelerinin gurbetçiliğın ne demek olduğunu çok daha idrak ettiklerini söyleyebilmekteyiz. Zaten bu mesleklere sahip bireyler olağanüstü durumlar olmadığı sürece de kendi memleketlerinde çalışmamaktadırlar. Böylece gurbet devam etmektedir.

“Siirt’e ilk giderken evi eşyayı götürmeden önce ben ve çocuğım kalmıştık eşim kendisi gitmişti. Bölge belli ve yeni evli sayılırız. Önce yaşanabilecek hale evi getirir ortamı gözlemler sonra bizi götürürdü eşim. Zaten sürekli görevlere giderdi her görevde aynı stres ve korkuyu yaşıyorduk. Çünkü ne haber alacağını bilemiyorsun. Bir defa Siirt-Eruh görev yeriydi. En uzun süre gittiği görev 1,5 2 ay olmuştu. Siirt merkezdeyken biz oğlumla lojmandaydık. O Siirt- Eruh’a göreve giderdi. Eşim konvoyun gelme saatlerine göre dönebiliyordu. Bazen üç hafta bazen iki hafta da dönebiliyordu. Öyle işim bitti özledim geliyorum mümkün olmazdı. Çünkü yola mayın mı döşerler, durdurup tararlar mı her şey olabilirdi. En güvenlisi toplu şekilde zırhlı araçlarla hep beraber gelirlerdi. Gelirdi 2 gün kalıp geri giderdi. Eşimin 2 yıl Siirt görevinde toplasan 2 ay evde kalmamıştır. İşte eşimin gittiği en uzun görev zamanı, ailelerin yanında kaldık büyük oğlumla. Eşim operasyon sırasında şeker komasına girmiş ve Ankara’ya getirmişler. Gitmeden önce de kendisine ulaşamayacağımızı ve haberleşemeyeceğimizi söylemişti zaten. O an o bile bizim için bir yıkımdı. Çünkü istediği zaman arayamaması veya aynı şekil bizim ona ulaşamamız çok zor bir durumdu. Sonra bir telefon aldım ve eşim Ankara’da hastanedeyim demesin mi. Biz ne oldu da geldi bir şey oldu diye Ankara’ya gidene kadar elim yüreğimdeydi. İyiyim diyor bana telefonda ama inanamıyorsun ki. Vuruldu mu sakat mı kaldı yaralı mı gerçekten iyi mi diye düşünceler. Ne hayaller kafam da dönüp duruyor. Ne oldu ne vardı diye diye Ankara’ya yola çıktık. O yol o kadar uzun gelmişti ki anlatamam. Bir ay önce gönderdiğin eşinin böyle bir haber ile dönmesi yıkıcıydı. Her ne kadar iyiyim dese de ne olacağını bilemeden gidiyorsun”(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

“Eşim bir aylığına Şırnak’a gitmişti. Arayıp ulaşamadığım en tedirgin olduğum zaman o olmuştu. Sonra baktım ulaşamıyorum artık karakolu aradım. Eşim şudur ulaşamıyorum siz ulaşın bana dönmesini söyleyebilir misiniz demiştim. Görevde çünkü yanında olan arkadaşlarını arayıp da bana dönmesini söyler misiniz dedim. Sonra arkadaşının telefonundan aramıştı beni.”(Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

İki katılımcının da telefon ile ciddi yaşanmışlıkları bulunmuştur. Biri eşinin aramasıyla, diğer katılımcı da aradığı telefonun açılmamasıyla endişelenmiştir. Gidilen görev yerleri zor bölgeler olmaktadır. Telefonların çekmediği ulaşımın sınırlı olduğu noktalardır. Bu doğrultuda teröristlerin telefonu çekmesin diye alınan önlemler asker ve polis de ailesi ile irtibatını kesmesine sebep olmaktadır. Ailelerin yakınlarının sesini

duyması bile onlar için yetmektedir. İyi olduğunu bilmek kafasındaki senaryoları engellemektedir. İki katılımcının da eşi askerdir ve zor bölgeler de çalışmıştır. Eşlerini merkez de bırakarak kendileri ilçe veya köylere gitmektedir. Zaten katılımcıların ilçe ve köyde asker eşi olduğu bilindiğinde halk tarafından hoş karşılanmadıklarını da ifade etmişlerdir. Çalışan askerlerin bölgenin ve şartların zorluğuyla mücadele ederken arkada bıraktığı ailesinin güvende olduğunu bilerek gitmek işini daha kolaylaştırmaktadır. Akılları geride kalan askerlerin işe odaklanabilmesi de zorlaşmaktadır.

İşi bittiğinde bile ailesini görmeye gidememek, hep tetikte olmak, önlemine alarak çalışmakta kolay değildir. Toplu halde gidip gelmek zorunluluktur. 2 yıl içerisinde en fazla 2 ay evde ailesiyle kalmak bir asker için zor bir durumdur. Aynı zamanda eşi ve çocukları içinde durum aynıdır. 2 ay içinde de uyku ve dinlenmeleri çıkarırsak demek ki bir ay ancak sevdikleriyle iletişim içinde olup zaman geçirebilmektedir. Bir çocuk için baba kavramının oluşabilmesi için çok kısıtlı zamandır. Bir eş için de aile bağlarının kuvvetlenmesi ve hasret gidermek için çok az bir zamandır. Bu doğrultu da bir katılımcı şöyle demişti; “eğer sağlıklı fizyolojik ve psikolojik olarak çalışan asker ve polis görmek istiyorlarsa amirlerin-komutanların verecekleri izinlerin, aileleriyle yani sevdikleriyle geçirebilecekleri zaman yeterli olmalıdır.” Bu doğrultuda sağlıklı yetişkinlerin iyi olmayan psikolojilerle görev başında bulunması, verimsiz çalışma saatlerini doğurmaktadır. Bu durumda ne vatana ne de millete faydalı çalışanlar olmayacağı anlamına gelmektedir.

“Ben eşime zaman zaman sitem etmiş olsam da. Ben onunla bunu bile bile evlenmişim. Mesela ben 2 ay arazide olacağım demişti ve isteyerek evlendim. Eşim ben olmadığım da her şeyle senin ilgilenmen lazım derdi. Mecburduk sonuçta başka çarem yoktu. Ortak noktalarda buluştuktan sonra çok da sorun olmuyordu. Eşim ile konuşup hallettikten sonra mesleğin zorlukları bizi çok da zorlamadı. Sevgi ve saygı çerçevesinde götürmeye çalışıyorduk birçok şeyi. Hal böyle olunca yanımda olmadığı zamanlar için de sitem etmiyordum”(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Katılımcıların birçoğu kendilerinin bu durumları bilerek ve eşlerini isteyerek evlendikleri için sitem etmeye hakları olmadığını düşünmektedir. Nitekim bir sonraki katılımcının ifade ettiği örnekte evin tüm sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalan ev hanımının duruma dair düşüncelerini ve tecrübelerini aktarmaktadır.

“Eşimin uzun süreliğine göreve gittiğinde ilk zamanlar bir bocalarım. Bir günlüğüne gidecekse ilk birkaç saat kendi kendime eşimin gelmeyeceğini söyler ve kendimi duruma alıştıırım. Ya da çocuklara babanız gelemeyecek ona göre derim ki beklenti içine girip de hayal kırıklığına uğramasınlar. İl dışına kurslara gittiğinde

de ilk iki gün aynı durumları yaşarım. Yemek saatleri bile aksıyor. Ancak artık eşimin o saatte olmayacağını kabullendikten sonra çocuklarımın saatine göre ayarlıyorum yemeği. Eşim yok ama çocuklar var ve onların saatine ayarlıyoruz kendimizi. Ancak çocuklara şunu da empoze ediyorum, babanız varmış gibi olacak. Ödevler aynı saate bitecek vs. diyorum. Ne kadar çabalasam da çocuklara göre hayat şekil almaya başlıyor. Ancak şunu biliyorum ki duruma kendimi çok rahat alıştıırıp hareket ediyorum. Bir polis eşi de böyle olmalı zaten. Rutinler sürekli değişebiliyor. Çünkü normal bir mesai kavramı yok. Yanımda olamamasından çok fazla sorumluluk aldığımdan ötürü de şikâyet veya sitem etmem. Çünkü bunu bilerek ve severek evlendim ben” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

Aile hayatlarının ilk yılları, zaman ve yapılacaklar eşe göre ayarlansa da zaman geçip çocuklar olduktan sonra çocuklara göre şekil almaya başlamaktadır. Özellikle de bu meslekte bu durum çok görülmektedir. Genelde işte olan ve ne zaman döneceği belli olmayan eşlere göre plan yapmak mümkün değildir. Artık zaman çocukların okuluna, kursuna, yemek saatine göre akmaya başlamaktadır. Diğer katılımcıların ifadeleri ise;

“E dış göreve filan gittiğinde veya başka bir ile kursa gittiğinde zor geçiyordu zaman. Ya ben annelere giderdim ya da birileri benim evime gelirdi. İnsan alışıyor ama. Belli bir yerden sonra elden bir şey gelmiyor mecburen alışyorsun. Yalnız kalmak bu mesleğin kaçınılmaz gerçeklerinden. Çok zor oluyor iki çocukla ilgilenmek. Her şeyi beraber yaparken birden tek başına üstlenmek zorunda kalmak çok zordur. Çünkü yetemiyorsun yani.” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı)

“Eşim, kızımız olmadan önceden idare edebiliyordu bazı şeyleri tolere edebiliyordu işte yaşadığı zorlukları. Özellikle de dış göreve göndermeleri artık kendisini çok zorluyor. Kızımızı görememek yanında olamamak ağrına gidiyor. Sürekli dış görev karakol görevi vs. örneğin oturuyoruz evde birden gelen telefonla bütün ortamımız bozulabiliyor. Yani bir saatlik bir işimiz olsa bile ona gidemiyoruz sürekli bir tedirginlik oluyordu maalesef” (İlkin Hanım,29, Laborant).

“Tek başıma idare edemiyorum doğrusu. Çalıştığımından ötürü bir de üstüne iki çocuk da olunca. Yanımıza bir destekçi yardımcı olarak kayıinvalidem sağ olsun. O boşluğu onunla tolere etmeye çalışıyoruz. Yine de evde bütün sorumluluk eşimde olduğu için o da olmayınca ben epey zorlanıyorum. İlla birinin desteğine ihtiyaç duyuyorum eşim olmayınca. Çok şükür öyle sürekli dış görev olmadığı sürece zorlanmıyoruz. Daha sık gittiği arkadaşları var eşim daha az gittiği için şükrediyorum doğrusu” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

Katılımcılarımızın ikisi de iki erkek çocuğa sahip annelerdir. Yalnız başına çok zorlanıp çevrelerinden destek aramaktadır. Bu doğrultuda gidilecek tek yer aileler ve akrabalarıdır. Ancak Sevgi Hanım ilk başlarda bu duruma bu şekilde çözüm bulmuş olsa da bu mesleğin getirdiği yalnızlığa çaresiz alışmak zorunda kalmıştır. Çünkü her seferinde ailelerin yanına gitmekte evinin ve aidiyet hissini yok olduğunu kabul etmiştir. Aslında tek sefer olmayan sürekli olan görevler olduğu için aileler sağlıklı çözüm değildir. Çünkü eşin yerini aileler dolduramayacaktır. Bir başına ve çocuklarıyla idare etmek zorunda kalmaktadır. Zambak Hanımın ise çalışıyor olması işleri daha da

zorlaştırıp kendisini destek almaya zorlamaktadır. Katılımcı ailesine yakın olmanın avantajıyla kayınvalidesinden yardım almaktadır.

“Evin ve çocuğun sorumluluğunu tek başına üstlenmek zor ancak lojman bu durumu az da olsa kolaylaştırabiliyor. Herkesin eşi yok durum böyle olunca herkes birbirine yardımcı olmaya çalışıyor. Farz edelim çocuk rahatsızlandı. Orada doktor olan kadın da hemşire olan kadın da geliyor. Çocukların sağlığıyla ilgili durumlar bir şekilde bir çözüm bulup halledilebiliyor. Ancak en büyük sorun sen kendini eksik hissedebiliyorsun. Mesela uzun köprüdeyken eşim arkadaşının eşi düşük yapıyordu ve tabi eşi yanında değil. Onun yanında ben şehirlerarası yola gitmek zorunda kaldım. Eşim görevde haber veremiyordum. Kadın arayıp da durum bu deyip yardım isteyince mecburen gitmek zorundasın. Yani lojmanın hem avantajı hem dezavantajı oluyordu” (Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Aile ve akrabaların uzaklığıyla gurbette olmanın zorluğuyla lojmanların da aile ortamına dönüşmesine vesile olmaktadır. Lojmandaki herkes eşit şartlardadır. Herkesin eşi evde değildir, herkes ailesinden uzaktadır ve herkes çocuğuyla yalnız ilgilenmektedir. Hanımların kendi meslekleri çerçevesinde birbirlerine yardımcı olduğu görülmektedir. Kadının en zor anında düşük yaparken yanında olması gereken kişi eşiyken, çaresizlikten komşusu yanında bulunmaktadır. Ya da ateşlenen çocuğuna doktor olan komşusu bir gece vakti yardımcı olmaktadır. Komşular da artık aile gibi olabilmektedir. Paylaşımlar çoğaldıkça samimiyet ve dostluklarda artmaktadır. “Eşim olmadan hiç il dışına çıkmamıştım ve kendisine de haber verememiştım ” diyen katılımcı mecburen komşusuna eşlik etmiştir. Diğer bir katılımcı olan Ömer Bey de yaşadığı bir operasyonu aktarmıştır.

“Ancak hiç unutamadığım bir operasyona gittim. Bingöl’de eğimli bir arazi çanak şeklinde ve ağaçlık bir bölgeye operasyona gittik. Sen her yeri görebiliyorsun ama dışardaki birinin seni görmesi çok zor. Hatta tarif edilmesi bile zor bir yerdi. Çatışma başladı ve ayak seslerini bile duyuyordum. Hani hep derler ya film şeridi gibi. Gerçekten de bütün ailem gözümün önünden film şeridi gibi geçti gitti. Eşimi kızımı ailemi bir daha görebilir miyim veya buradan çıkabilir miyim diye düşünceler zihnimde dolanıyordu. 2 gün boyunca orada sessiz bir şekilde hayatımızı idame ettirecek şekilde durduk. Daha sonra dediler ki buralar temizlendi yavaş ve sessizce orayı terk edin. Gecenin bir vakti karanlıkta orayı öyle terk ettik. Her an gelip sizi orada öldürüp etkisiz hale getirebilirler demişlerdi. Çünkü yerleştiğimiz yer teröristlerin ini diyebilirdik. Çünkü teröristlerin bastıkları otun tekrar dikelmeye başladığını görebiliyordum. Yani ot eski haline geri geliyor ve belli yeni geçmişler buradan. Bir iki dakika önce buradan geçmiş olduğunu bu şekilde anlayabiliyorduk” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

Birçok insanın görmek istemeyeceği kişilere yani teröristlere bu kadar yakın olmak bu mesleğin kaderi olduğunu söyleyebiliriz. Askerler onlarla çatışan ve bizlerin huzur ve güvenliği için riske giren kişilerdir. O çatışma anında katılımcının ölüm aklına gelmiş ve katılımcı hayatını kısa şekilde de olsa sorgulamıştır. Ömer Bey “ size yardım

göndermemiz mümkün değil zor bölge başımızın çaresine bakmak zorundasınız” dediklerini ifade etmiştir. Bu sözlerin ardından 2 gün boyunca etrafın temizlenip de oradan çıkabilmek için beklemişlerdir. Katılımcı sessiz ve hareketsiz iki gün sabretmiştir. Fark edilmek demek sayıca üstün olan ve bölgenin konumu açısından kurtuluşun olamayacağı noktada olduğunu bilen askerler sessiz hareket etmek zorunda kalmıştır. Bir insan için sadece zaruri ihtiyaçlarını karşılayıp hareketsiz iki gün beklemek oldukça zordur. Bu meslekler de sürekli zorluklarla karşılaşmak olağan hale gelmiştir. Diğer bir katılımcı ise;

“Ben hayatımda gittiğim hiçbir operasyona veya göreve korkarak gitmedim. Daha doğrusu ilk gittiğim görev Bingöl/ Yayladere’deydi. O zaman bölgeyi bilmiyorum neyle karşılaşacağımı hiç bilmediğim için bilinmezlik korkusunu yaşamıştım. Meslekteki ilk iki ayımda yaşamıştım bu durumu. Ancak mesleğe hâkim olduktan sonra bir de gittiğin bölgeye de hâkim olduktan sonra gitmeden önce bir korku yaşamamıştım. Ancak daha sonra ki tarihlerde Afrin’e operasyona gittiğimiz de 90 tane leş, 11 tane şehidimiz vardı. Çok kötü bir ortamdı. O ortam da korkup korkmadığımı sorgularsak. O ortamda korkmamak söz konusu bile olamaz. 5 metre yakınımda biri vuruldu, düştü yere ancak ona yardıma bile gidemedim. Onun yerine bende vurulabilirdim. Korkuyorsun ama aslında korkmamak diye bir şey yok zaten. Profesyonelleşmekte korkunu idare edebilmek ve üstüne gidebilmektir” (Bedir Bey, 34, PÖH).

Korku denen duygu içerisinde kalan Bedir Bey yaşananların hiç kolay olmadığını anlatmıştır. Belli korkularını içinde bastırarak bir polis olarak görevini yapmaya çalışmış yakınında vurulan insana yardım edemediği için hüzünlenmiştir. Ancak öyle bir ortamda düşünmemek veya şoka girmek gibi durumlar oldukça olağandır. Sonraki görevlerinde ve yıllarda korkunun azaldığını da söylemiştir. Her mesleğin ilk yıllarıyla sonraki yılları arasında fark olur. Deneyimledikçe tecrübe kazandıkça işler daha da kolaylaşabilmektedir. Bu mesleklerdeki gibi.

3.2.1.3.1. Uzun Görev Öncesi Hazırlıklar

Gidilen zorlu görevlerin birçoğundan dönüşün olma ihtimali düşüktür. Bunu bilen güvenlik çalışanlarımız, polis ve askerlerimiz, bir takım hazırlıklar yaparak yola çıkmaktadırlar. Nitekim katılımcıların yaptığı hazırlıklar birbirine benzer haldedir. Buna dair aktarılan ifadeler şu şekildedir.

“Eşim göreve abdestsiz çıkmazdı. Araziye filan uzun süreceğini biliyorsa namaz kılınabilme imkânı varsa seccadesini alırdı. Küçük bir kuranını veya Yasin-i şerifini alıp öyle çıkardı. Kapıdan çıkarken helalleşerek gidiyordu. Zaten her göreve çıktığında bunu yaşardık. Aslında giderken ayrı dönerken ayrı duygulara bürünürdük. Ayrı ruh halleri içerisine girerdik. Artık helalleşmek bizim için bir rutin haline gelmişti.(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

“Operasyona gideceğimiz zaman önden bir hazırlığımız tabii ki olur. Öncelikle kapıdan çıkarken helalleşirsin ailenle. Aileni bir daha görememe düşüncesi zihninde ilk sırada yer alır. Bir defa Muş’a bir operasyona gitmişim. 2009 dan 2012 ye kadar özel harekâttaydım. O arada da evlendim. Çok zorluk gördüm yani. Eşimi bile doğru düzgün görememişim. Ordu’da 3 yıl, Muşta 3 yıl, Hatay’da komanda olarak 4 yıl, Diyarbakır’da 2 yıl, Aydın’da 4 yıl, Adıyaman’da 1 yıl çalıştım. Birçok yerde görev aldım. Operasyona gideceğim vakit evden çıktuktan sonra ev gözümde kaybolana kadar arkamı dönüp baka baka gidiyordum. Eşime de sürekli şu vakit gidiyorum şu vakit döneceğim ben yokken şöyle yap böyle yap bana şuradan ulaşabilirsin diye konuşurdum. Ben göreve gece gideceğim zaman eşime şöyle yap böyle yap diye yönlendirirdim. Ha ailene özlem duyuyorsun hasret kalıyorsun ama yine de nasıl bir iş vs. diye sitem hiç etmedim. Bırakacağım bu işi vs. diye esmedim yani. Çünkü haydi döndün ve özlemle hasretini giderdin ne yapacaksın sonra. Hayatını idame ettirebilmek için maddiyata ve bu işe ihtiyacım var. Bu maddiyat da bir iş bulsam şimdi yine de bırakmam. İlk on yıl olsa bırakabilirdim ama artık değil. Yine olsa yine asker olurum. Göreve gitmeden önce valiz hazırlığı yapardım. Kişisel malzemelerimi filan koyardım. Özel teçhizatlarımız da her zaman hazır şekilde bizi beklerdi. Mesela göreve gider dönerdik. Döndüğümüzde bütün teçhizatları temizler eksiklerimizi de temin ederdik. Görevin süresine göre de teçhizatı arttırıp azaltabiliyorduk” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

İki katılımcının ortak noktası giden ve kalanın birbirleriyle helalleşmesi olmuştur. Bir katılımcı giden bir katılımcı kalandır. Biri eşini işe gönderirken bir diğeri eşine veda etmiştir. Gidene de kalana da ayrılık zor gelir. Ancak görevler sürekli olduğu için artık helalleşmek rutine dönüşmektedir. Onun dışında hazırlanan valizler ve kişilerin yanlarına aldıkları eşyaların çokluğu görevin uzunluğunu göstermektedir. Görev öncesi evde geçirilen bir haftanın aile ferlerinde hüzün dolu anlar olmaktadır.

Ömer Bey mesleğini sevdiği için sitem etmemektedir. Ancak göreve gideceği zaman evden çıktığında da gözleri daima arkasında kalmaktadır. Sonuç olarak gezmeye gidilmiyor gerçek mermilerin olduğu, çatışmaların gerçekleştiği bir ortama girilecektir. Bir anlık dikkatsizlikle ölüme gideceğini bilmek ve kabullenmek kolay olmamaktadır. Ancak mesleğini sevdiği için mesleği kendisine daha kolay gelmektedir. Katılımcı şuan aynı maaşla farklı meslek önerileri kabul etmeyeceğini dile getirmektedir. Verilen emek sarf edilen yıllar göze alınınca kolay olmamaktadır. Mesleğin ilk yıllarında istifa etmeyi işi bırakıp başka mesleklere yönelmeyi düşündüğünü söyleyen birçok katılımcı bulunmaktadır. Ancak yıllar geçtikçe tecrübe edinilip meslek, kişilerin üzerine sindikten sonra mesleği bırakmak zorlaşmıştır. Bir de Ömer Bey’in ifadeleri doğrultusunda rütbem arttıkça yüküm azalıyor demişti. Meslek ast üst ilişkisine dayandığı için rütbe arttıkça emreden azalıyor ve iş yükü de azalmaktadır. Bu doğrultuda er ve erbaşların bu konuda zorlandıkları ve yıprandıkları da bir gerçektir. Ömer Bey’in aksine mesleğini sevmeyen

askerler de vardır. Onlar için de görev bir külfete dönüşmüştür. Nitekim aksi olsaydı katılımcı için işler kolaylaşabilirdi. Mesleğini sevmeyen bir askerin görevine şikâyet ederek gitmesi;

“Eşimi göreve göndereceğim de özellikle de Suriye görevlerinde. Bir hafta önceden gideceğine dair haberimiz olurdu. O bir hafta evde negatif hava olurdu. Temiz çamaşır eksik gedik ne var ise hazırlanırdı bir haftada, teçhizat vs. ne varsa ayarlardı. Bol bol şikâyet ede ede giderdi genelde” (İlkin Hanım, 29, Laborant).

“Tabi ki hiç kolay olmuyor. Mesela çocuk sana emanet oluyor. Gece kalkıp bakıyorum iyi mi değil mi diye. Allahtan çalışıyorum da kafamı bir şekilde dağıtıyorum. Çünkü işte olmasam eve de sürekli kafaya takarım düşünüp dururum. Ya da köy yerinde bir yerde olsaydım şartlar zorlaşacağı için daha çok sıkılır bunalırdım. Terörden ötürü asker eşi olduğum için dışlanabilirdim. Ama çok şükür ki merkezdeyim ve kendi alışverişimi yapabiliyorum. İmkânlar daha iyi olduğu için daha kolay geçiyor yalnız kaldığım zamanlar. Özellikle de kızımın epilepsisi var. O durum da nöbet geçirdiğin de en zor anlarım o anlar oluyor. Böyle durumlarda sitem etmiyorum diyemem ediyorum yani. Deprem gecesi Adıyaman’da idik eşim evdeydi çok şükür. Normalde deprem saatinden bir yarım saat sonra kalkıp Suriye görevine gidecekti. Deprem erken davrandı böyle olmasaydı eşim duşta yakalanacaktı ve banyo tamamen gitmişti sağ çıkamayabilirdi. O gece yatak odasında enkazda kaldık şükür ki çıkabildik. Eşim olmasaydı ben kızımı deprem anında zapt edemezdim. Eşim göreve gidince, bana bir şey olsa kızım ne yapabilir. Gurbettesin sonuçta. Hele köy olsa ne gıdaya ulaşabilirim ne sağlık ile ilgili bir problem olsa bir şey yapabilirim. Bir de terörü destekleyen bir köyse, köylülerin baskı ve dışlaması da mutlaka olurdu” (Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Bu mesleğe sahip bireylerde ve bireylerin ailelerinde sosyal hayatlarında sürekli bir temkin ve dikkat içerisinde oldukları görülür. Sürekli ihtimaller üzerine düşünülüp planlar yapılmaktadır. Hayatta sosyalleşmekten de öte zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek ortamlara sahip olup olamayacakları endişeleri içerisinde oldukları görülür. Bir market alışverişini yapabilmek bile mutluluk verici etkenler içerisinde girebilmektedir.

3.2.2. Yaşanılmayan Ve Hasret Kalınan Sosyal Hayatlar

İnsan sosyalleşmek isteyen bir varlıktır. Bir nevi ihtiyaçtır ancak yaşamsal fonksiyonlarını korumak daha önemlidir. Sosyalleşmeyeyim güvende olayım düşüncesi içerisinde giren birçok katılımcı bulunmaktadır. Bu düşünce sosyalleşmenin önüne geçmektedir. Yetişkinler için anlaşılır ancak çocuklar için anlaşılması pek de kolay olmayan durumlardır.

“En çok çocukların istediği bir şey olduğunda eşimin de çalışıyor olması üzücüydü. Artık kendi isteklerimden önce çocukların isteğini önemsiyorum çünkü bana zaman kalmaz bari çocukların istedikleri olsun diyordum. Mesela hiçbir ramazan bayramını, (24 yıllık evliliğim boyunca) ailelerimizin yanında geçiremedik. Ailelerimizi bırakalım bayramda eşimi evde bile göremezdik. Kurban bayramında da genelde 3. Günü görüşebiliriz. Kurbanı bile çalışırken keser. Hani insanlar

aileleriyle gider çocuklarını götürür gelenekleri yerine getirirler filan bizde hiç öyle olmamıştır. Ben çoğu bayramı ağlayarak geçirmiştir. Çocuklar büyüdükten sonra eskisi gibi çok aramadım eşimi çünkü artık çocuklarla bir şeyler yapmayı öğrendik. Artık evliliğimizde yıllar geçtikten sonra eşimle bayramlar mümkün olmayınca çocuklarımla beraber annelere gider bari biz bayramımızı geçirelim demeye başladık. Bir süre sonra çocuklar da bende alıştık artık onsuz bayramları kutlamaya. Çocuklar baba bu bayram çalışıyor musun sorusuna çalışmıyorum dediğinde bize anormal gelirdi şaşırırdık. Aşırı stresli ve zor bir mesleği var.”(Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“Mesela her bayram ailelere gidilemiyordu. Yıllık izin alınca da anne babalar ziyaret ediliyordu. Eşimle ve çocuklarımla birlikte geçirebileceğimiz zaman kalmıyordu. Artık buna da alışıyoruz. Normal olan buymuş gibi geliyor bir süre sonra. Eşim olmadan da bir şeyler yapmak istemiyorum. Çünkü eşimle birlikte bir şeyleri paylaşmak daha zevklidir” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

İki katılımcının evlilikteki istekleri yıllara göre şekil almaktadır. Çünkü bir katılımcı üç çocuk annesi artık kayınvalide olma evresindedir. Diğer katılımcı ise iki küçük çocuğu olan bir annedir. Birinin eşi artık emekli olma evresindeyken diğer katılımcının eşi daha 15 yıllık memurdur. Bu doğrultuda katılımcılar sanki birbirlerinin tekrarı gibidir. Ancak aralarında zaman farkı vardır. Sümbül Hanım da bir zamanlar Sevgi Hanım gibi eşiyle ve çocuklarıyla bir şeyleri paylaşmak istediğindedir. Ancak zamanla eşlerinin çalışma şartları ve mesleğin zorluğundan ötürü bu isteklerinin gerçekleşmesi zorlaşmaktadır. Sümbül Hanım eşinin gelemeyeceğini anladıktan sonra onun yerine çocuklarını koyarak hayatını şekillendirmiştir. Bayramlarını geniş ailelerle eşi olmadan geçirmeye başlamıştır. Sevgi Hanımda yıllar sonra Sümbül Hanım gibi olma ihtimali yüksektir.

Yıllarca bayram gibi özel günleri ziyaretlerle geçirmek isteyen iki katılımcı da katılamamanın burukluklarını yaşamıştır. Nitekim ailelere mesafe olarak yakın olan diğer bir katılımcı da kendini şanslı addetmiştir. Ancak o da diğer iki katılımcı gibi eşi olmadan bayramın ve ailelerin yanında olmanın zevk vermediğini dile getirmiştir.

“Şuan memlekete yakın olmanın avantajı olarak bütün özel günlere gidebildim. Ancak eşim olmadan gitmek çok üzücü. Çünkü eşimle bir şeyleri yapmak daha zevkli oluyor. Özellikle de özel günlerde eşimin yanımda olamaması kötü oluyor. En basitinden evde ekmek olduğunu fark edersen ama çocuğu bırakıp ekmek almaya bile çıkamadığım zamanlar oldu. Eşim olsa bu tarz şeyler asla yaşanmazdı. En acil durumlarda da marketlerden sipariş veriyorum. Allaha o var çünkü çocuklu ve yalnız olan bir anne için büyük bir nimet. Çocuğum hasta olduğu zamanlar oldu tek başına baş etmek güç ve irade istiyor doğrusu” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Eşlerin evde yalnız kalmasıyla kendince çözümler üretmesi elzem olandır. Bir polis veya asker eşi daima başının çaresine bakabilmelidir. Çünkü genelde yalnız

kalmaktadırlar. Katılımcı en basit örneğiyle evde eksik olan ekmeği bile temin etmek için birilerine ihtiyaç duyulabilmektedir. Küçük bir bebeği bırakıp da ekmeğe almaya gidememek bile yalnızlıklarını gözler önüne sermektedir. Bu doğrultuda teknolojiden faydalanıp da ihtiyaçlarını gidermektedirler. Daha önceki katılımcılardan Gül Hanım da ‘getir götür’ tarzda sipariş verip alışverişlerini sürekli çevrimiçi yaptığını dile getirmişti. Bir bebekle yalnız başına kalmak başının çaresine bakmak mecburiyeti katılımcıların kendilerine böyle çözümler üretmiştir. Nitekim sosyal hayat ve aktiviteden ziyade biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak bile katılımcılar için zorlaşmaktadır. Bu ifadelerde olan katılımcılar;

“Geçenlerde yaşadık bu durumu. Ertesi gün için plan yapmıştık. Ancak mesaj üstüne mesaj geliyor ve il dışına görevlendirme yapılmış. Bütün planlar alt üst oldu. Her şey birden değişti. Yani sinirlenmekten ziyade işi bu bir tek o değil tabii ki gidecek diyorum. Ancak araya zaman girince ve bir süre- bir hafta gelmeyecek olması tedirginliğe yol açıyor. Benim ve eşimin uzun zaman sonra iznimizin denk gelmesi kendimiz ve ailemiz için bir etkinlik yapabilme imkânımız doğmuştu. Gelen mesajlarla bu umut yok oldu.” (Zambak Hanım,34, Öğretmen).

“Eşim ile bazen bir şeyleri yapmak istediğimde yapamıyoruz ve tartışma sebebi oluyor. Sosyal hayat şöyle dursun eve geldiğinde bile telefonda amirleriyle görüşünce çocuk da babasıyla oynamak istiyor o da çocuğu itiyor telefonda uymuyorum gibisinden. Yani eve geldiğinde bile rahat yemeğimizi yiyip çocukla ilgilenilse o bile bize yetiyor” (Menekşe Hanım, 24, Ev Hanımı).

“Sosyal hayat yok İstanbul ve Tunceli de sürekli terörde çalışıyordu o kadar çok yoruldu ki şimdi başka şubeye geçti. İşten sosyal hayata vakit kalmıyor. Belki evli olsaydı olabilirdi ama o da olmadığı için sürekli iş, eve gelince de uyuma ve dinlenme ile geçer zaman” (Nebahat Hanım, 60, Boşanmış Bir Ev Hanımı).

“Sosyal hayat olarak aileme vakit ayıramamak çok üzücüydü diğer kurum ve mesleklere bakıyordum bir de benimkine bakıyordum. Muştayken etrafımdaki insanlar yok Tatvan’a gittik yok yüzen adayı gördük yok alışverişe gittik diyorlardı. Oysa ben onların hiçbirini aileme yaşatamadım. Ya da cebinde bir tomar para duruyor ama sen gidip de bir kebab yiyemiyorsun. Ancak karakolda gidip bir bisküvi alabiliyorsun. Yani diyorum ki paran var ama harcayacağın ne zamanın ne de yerin olmuyordu. Bu defa parayı yiyemiyorsam ne yapayım diyorsun” (Ömer Bey,43, Astsubay).

Ömer Bey kendisi bir asker olarak ailesiyle sosyal olup paylaşım içinde olmadığını farkındadır. Bu yönden de arkadaşlarıyla durumunu kıyaslayıp üzülmemektedir. Maddi olarak ailesiyle bir tatil yapmaya ya da bir aktivite gerçekleştirmeye imkânı olsa da ne zamanı ne de şartları elverişli değildir. Diğer katılımcılar da evde bekleyen eşler olarak bunların farkındadır ve onlar da Ömer Bey gibi bu durumdan muzdariptir. Katılımcı Nebahat Hanımın dediği gibi ‘işten sosyal hayata vakit kalmıyor ki’. Bu doğrultuda eşlerin ailelerine zaman ayıramaması tartışma konusu olabilmektedir. Aynı durumdan yakından diğer katılımcının aktardıkları şöyledir.

“Dört yıldır evliyiz ama depremler koronalar vs. eşim ve çocuğumla kaliteli zamanlar geçiremedik. Dört yıldır evliyiz sanki toplasan bir yıl beraber zaman geçirmişizdir diyebilirim. Aslında mesleğinden ötürü de zaman geçirmemiz çok zorlaşıyor. Bir gün geliyor yorgun bir gün geliyor uykusuz birlikte bir şeyler paylaşabilmek çok zor eşimle. Spontane yaşıyoruz daha çok biz hayatı. Benim de ailemin yanında olması benim için kaçış noktası. Eşimin işinden ötürü ev hayatımız düzenimiz yok maalesef. Genelde annemlerdeyiz yemeğe de çaya da sürekli oradayız. Öyle olunca da eşim ile paylaşamıyoruz bir şeyleri. Bu da üzücü çünkü paylaşımlarımız çok azalıyor” (Zerrin Hanım, 30, Ev Hanımı).

Sosyal olaylar (korona, deprem vs.) demek polis için daha fazla çalışma saati demektir. Bu da aile ile geçirilen kısa zamanın daha da kısalması demektir. Korona zamanını düşünürsek herkes evlerine kapanırken polis ve askerler dışarda görevlerine devam etmekteydiler. Ohal ’in ilan edilmesiyle daha sıkı çalışma içerisine girmektedirler. Bu şartlarda aile hayatını baltalamaktadır. Katılımcımız ise yalnız ve çocuklarıyla tek başına ilgilenmektense ailesini kaçış olarak görmektedir. Çünkü ailesiyle aynı ilde yaşamaktadır. Bu doğrultuda bu kaçış aile için faydalı mı zararlı mı sorgulanmalıdır. Çünkü eşler birbirinden uzaklaşmakta kendince kabuklarına çekilmektedirler. Katılımcının da ifade ettiği gibi paylaşımları bir aile olarak azalmaktadır. Önceki katılımcılar fırsatını bulup da eşleriyle bir şeyler paylaşmak için çabalarken Zerrin Hanım ise fırsatımız yok deyip direkt ailesine sığınmaktadır. Bu durum da neden dört yıllık evliliğin sadece bir yılını aynı çatı altında geçirildiğini açıklamaktadır.

“Evlendiğimiz ilk yılı Şırnak/ Beytüşşebap’a çıkmıştı eşimin görevi. Yeni evlendik ve ayrı kalmak zorunda kaldık. Çünkü zor bir yer diye ben gitmedim eşimle. Bir yıl boyunca ailemin yanında kaldım ve eşimden ayrı kalmak zorunda kaldık. Ancak sonradan çok pişman oldum keşke ne olursa olsaydı da eşimle gitseydim. Çünkü sürekli etrafımdaki insanların eleştirilerine maruz kalmıştım. Ancak eşimle ayrı kaldığımız zaman da sürekli aklımdaydı. Sürekli bekliyordum eşimin aramasını. Ancak eşim dizinden ameliyat oldu ve komandodan ayrılmak zorunda kaldı ve geri hizmete geçti. Aslında iyi oldu çünkü çok zordu komando olması. Şimdi de en azından ceza evinde çalışıyor dağda bayırda olmaması benim için suçluların içinde olmasından zordu. Zaten bir yılın sonunda ben atandım ve eşim benim yanıma gelmek zorunda kaldık. Ama evliğin ilk yılı bir yıl ayrı kalmak bizi çok yıpratmıştı. İletişim kopukluğumuz çok oluyordu mesafelerden ötürü. Evliliğimizi toparlamak zaman almıştı”(Hale Hanım, 30, Öğretmen).

Hale Hanımın düşüncelerinin tam tersini Ahsen Hanım ifade etmişti. Çünkü o eşinden ayrı kalmaktansa (yeni evli olmasına rağmen) eşiyile Siirt’te kalmayı seçmiştir. Aile olmanın bunu gerektirdiğini düşünmektedir. Aile bağlarının güçlü olması için mesafeleri ayrılıkları azaltmak gerekmektedir. Bu mesleklerde zor lakin en azından elden geldiğince beraber kalmak gerekmektedir. Hale Hanım da deneyimledikten sonra Ahsen Hanımın düşüncelerine katılmıştır. Bu doğrultuda yaşadıklarına binaen Hale Hanım

'keşke bir yıl eşimden ayrı kalmaktansa eşimin yanında Şırnak'a gitseydim' demiştir. Sosyal hayatlarımızda çevreden gelen sesleri kısmak mümkün olmaz. Hepsini duyarız ancak uygulayıp uygulamamak kişinin kendi elindedir. Hale Hanım ise bir asker eşi olarak; Şırnak'a gidilir mi, terör bölgesi, ne yapacaksın bir başına gibi ifadelere maruz kalmaması mümkün değildir. Bu gibi düşüncelerden etkilenerak katılımcı baba evinde kalmıştır. Lakin çevreden katılımcının hayatına müdahaleler bitmemektedir. Bu defa da çevredeki sesler katılımcıya; madem baba evinde oturacaktın evlenmeseydin, kadın dediğin kocasının yanında olur gibi sözlerle baş başa bırakılmaktadır. Zorlu bir hayata adım atmış olan Hale Hanım için işler daha da zorlaşmaktadır. Sosyal hayatı yaşamak şöyle dursun eşiyile aynı evde yaşamak bile katılımcı için çok zor olmaktadır. Nitekim bu durum eşlerin iletişim kopukluğu yaşamasına sebep olmaktadır. Bu doğrultuda yaşananları toparlamak için zamana ihtiyaç duyulmaktadır.

Evli veya bekâr olarak bu mesleklere sahip olan kişiler için durum çok farklı seyretmektedir. Bekâr bir polis memurunun sosyal hayatı;

"Sosyal hayatımız çalışma saatlerinin düzensizliğinden ötürü yok oluyor diyebilirim. Bir kursa gitmek istiyorsun saatlerini ayarlayıp gidemiyorsun. Veya il dışına gidip bir kafamı dağıtayım desen iki günlük bile olsa izin alamıyorsun. Bir arkadaşımı çağıracaksın veya gideceksin denk gelebilmek çok zor oluyor meslekten ötürü. Evli de olsan bekâr da olsan çalışma saatleri çok zorlayıcı. Hafta da bir günüm var onu da napayım ailemi mi görmeye gideyim dışarıda hava mı alayım yoksa oturup evimi mi temizleyeyim. Kaça bölüneyim bilemiyorum. Çalışmamam gereken saat de çalıştım ve benim iki gün çalışmama yani izinli gün hakkım doğuyor. Amir o izni vereceği zaman bile sanki canından can kopuyormuş gibi insanı süründürüyor. Oysaki bu zaten benim hakkım yani. İdare etmek isteseler çok ala edebilirler ama etmiyorlar. Düşünün yıllık iznimden dokuz günüm vardı. İznimi 2+2 şeklinde kullandırtılar. Yani iki gün evde iki gün işte yaptılar. E ben şimdi ne demeliyim bu durumda. Amirim biraz günü arttırın da ailemi görmeye gidebileyim. Gitsem zaten iki gün yolda geçmiş olacak deyince. Canımı sıkma 1+1 e çeviririm diye tehdit edildim" (Sevgi Hanım, 40, Polis Memuru).

Evli olunca sosyal hayat zordur. Çünkü bütün aileye göre plan yapmak ve zamanı denk getirmek kolay değildir. Bu doğrultuda bekâr bir memur için kolay olabilir dediğim sosyal hayat katılımcı için de hiç kolay olmamaktadır. Bekâr olsa da o da bir polis memuru ve onun çalışma şartları ve zaman kavramı diğer katılımcı eşleriyle aynıdır. Hatta evli olan katılımcılarda bu mesleklere sahip olan evlerin sorumluluğunu eşleri almaktadır. En basitinden evinin temizliğini yapan bir eş vardır. Eş ne kadar çalışsa da genelde evin sorumluluğu kadınlarda olmaktadır. Bu doğrultu da bekâr olan katılımcının evine dair bütün sorumlulukları omuzlarındadır. Nitekim hayatını ve sorumluluklarını paylaştığı bir

eşi bulunmadığından ötürü katılımcı daha çok yorulmaktadır. Sosyal hayata da hiç vakit kalmamaktadır. Bu doğrultuda bu mesleklere sahip bireylerin evliler için de bekârlar için de zor olan yanları bulunmaktadır. Yeri geldiğinde evli olmak bir avantajken yeri geliyor bekâr olmak daha avantajlı hale gelebilmektedir.

“Merkezde olmam beni birçok yönden rahatlatıyor. Kendime odaklanıyorum. Kafamı dağıtacak şeyler bulabiliyorum. Boş kaldığım da elime örgü alıyorum. Nazilli’deyken tenis kursuna gönderirdim kızımı veya gitar kursuna. Ancak burada o tarz imkânları bulamıyorum”(Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

“Aşırı sosyal biri olmadığım için içimde çok kalan bir şey olmadı. Ancak şunu isterdim eşimle yazın tatile gitmek isterdim ancak şu anlık iki küçük çocuk olduğu için çok zor bir durum. Eşim de yoğun çalıştığından ötürü bir markete iki küçük çocukla gitmek bile zor oluyor. Eşim evde olabilseydi bir çocukla ben bir çocukla eşim ilgilenseydi park bahçe gezebilmek isterdim. Ya da diyorum eşim gelirse akşam çıkar beraber bir yürüyüş yaparız. Eşim geliyor yorgun argın yemek ye filan saat dokuzu geçiyor ve haliyle dinlenmek istiyor. Açıkçası eşimin mesleği iki çocuğun küçük yaşta oluşu sosyal hayatı bitirdi diyebilirim. En azından bayramda evde olsun diyorsun ama bayramı full çalışarak geçiriyor”(Hale Hanım 30, Öğretmen).

Bulunulan ilin veya bölgenin ailelerin sosyalleşebilmesi için imkân sağlaması gerekmektedir. Bir asker veya polisin ailesiyle beraber gidebileceği sinema, park, bahçe, tiyatro veya kütüphane gibi imkânları bulması zordur. Hele de Sardunya ve Hale Hanım gibi eşi öğretmen olmayan memurlar için imkânlar daha da zorlaşmaktadır. Çünkü eşinin öğretmen olmasından ötürü tayinleri merkeze yapılmaktadır. Bu doğrultuda her ilin merkez bile olsa sosyalleşmek için imkânları olmayabilmektedir. Zaten doğu ve terör bölgesiyse bu imkânlara da gerek kalmaz bu mesleklere sahip kişiler ailelerini dışarı çıkarmak dahi istememektedir. Çünkü terör gibi olumsuz faaliyetleri yapan insanları destekleyenler de vardır. Nitekim bu aileler sosyalleşmek şöyle dursun sağlıklı ve beraber olalım yeter demeye başlamaktadır. Aslında şartlar ve imkânlar iyi olsa bile bu memurların ne aktiviteye zamanı ne de halleri olmaktadır. Hale Hanımın eşiyle yaşadıkları bu durumu ifade etmektedir. Nitekim sosyalleşmemenin önünde engel olan imkânsızlığa artı olarak eşlerin kendisi de olabilmektedir. Orkide Hanım bu durumu şöyle aktarmaktadır;

“Eşim en basiti bir pazara bile yalnız göndermez beni. İnsanlara karşı sürekli tetikte olur. Yapı olarak da biraz tutuculuk var ama meslekten ötürü de sosyal hayatımı da kısıtlıyor. Hep can güvenliği der kendini düşünmüyorsan çocuklarını düşün ve kapını kilitle diye tembih eder bana. Kapı komşularıyla bile iletişimim azalıyor. Kişinin karakterinde var olabilir kısıtlamak ancak mesleğinin istihbaratçı olmasının da etkisinin olduğunu düşünüyorum. Çünkü bazı polis eşlerini görüyorum çok rahatlar. Benimki yıllardır terör şimdi de istihbarat ve açıkçası konumun çevrenin sosyal hayatımızı kısıtlamasının üstüne eşim de kısıtlıyor beni. Aslında dini açısı da vardır eşimin seviyeli olmamı istemesinde. Boş muhabbete girme civık civık

muhabbetlerin olmasın çevrenle der bana. Bazen mesleğini kullanıyorsun beni sıkılmak için dediğimde yok gerçekten ilgisi yok diyor. Bu meslekte dostumdan çok düşmanım var derdi. Bir kapı anahtarı yaptıracak kimseye rahat rahat güvenip de birilerine yaptıramıyor. Malatya'dan kalkıp Elâzığ'a gittiği zamanı biliyorum. Bir anahtar çıkartmak için”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

Orkide Hanım eşinin kendisini kısıtladığından bahsediyor lakin eşinin de bir polis memuru olarak gün içerisinde yaşadıkları olaylardan etkilenip kendilerinde izler bıraktığı da söylenebilir. Asayişçi sağlamaya çalışan polis memurları güvenliği tehlikeye sokan çeşitli olaylarla yüz yüze gelmektedir. Yaşanılan olaylardan istemsizce etkilenilmekte ve bunların sonuçlarında oluşan travmatik unsurları kendi yaşamlarına da aksettirmektedir. Katılımcının eşi de asayişten ziyade terör ve istihbaratta çalıştığını düşünürsek yaptığı işin ciddiyeti daha da artmaktadır. İşteki ciddiyeti aileye de yansıtılmamak kaçınılmaz olmaktadır. Görevi ve yapısı gereği polisler koruyucu olmaktadır. Ailelerinin ve yakınlarının da aynı tehlikeye maruz kalabileceği düşüncesi ile çeşitli kısıtlamalara gidebilmektedirler. Polis memurunun eşi için pazar alışverişi yapmak bile bir aktivite olabilmektedir. Ancak memurun eşi için pazarın bile riskli olma ihtimalinden ötürü eşini engellemekte ve onu kısıtlamaktadır. Yaşadıkları ve gördükleri karşısında ailesini korumaya çalışmaktadır. Ancak bunu yaparken de memurun, eşini huzursuz ettiği de gözler önündedir. Ve hatta katılımcının komşularıyla bile iletişimine engel olmaktadır. İnsanlara güven problemi yaşayan katılımcının eşi, bu durumu ailesine yansıtılmaktadır. Sürekli şüphe içinde olması ve sürekli tetikte olması ailesine de sirayet etmektedir. Her polis eşi de böyledir diyemeyiz. Çünkü her polisin yaşadığı şeyler çok farklı olmaktadır. Bu bulunduğu şubeye, bölgeye ve daha birçok etkene göre değişmektedir. Bu doğrultuda bir trafik polisiyle de bir TEM' ciyi kıyaslayamayız. Ailelerine yansıttıklarının da aynı olması mümkün değildir. Yani sosyal hayattan önce ailenin sağlığı ve birlikteliği gelmektedir.

Ancak katılımcıların hepsi de şimdiki üç katılımcı gibi iznin yetersizliğinden sitem etmiştir. Bu izin probleminin de sosyal hayatlarını engellediğinden geniş veya çekirdek aileleriyle geçirmek istedikleri zaman için yetersiz kalmaktadır. Doğal hakları olan izni bile kullanacakları zaman yedikleri mobingleri ve tehditleri dile getirmektedirler. Bir insan olarak birçok ihtiyacının olabildiği gerçeğine karşılık birkaç günlük iznin yeterli olması mümkün değildir. Bu açıdan verimli ve sağlıklı çalışan memurların olması için yeterli şekilde dinlenebileceği zaman gerekmektedir. Aksi halde

sürekli tartışma çıkaran, uyum problemi yaşayan, psikolojisi bozuk memurlar ortaya çıkmaktadır.

“Ya da bir hafta iznin olur ailelerle mi geçireceksin ya da kendinle mi çekirdek ailenle mi geçirebileceksin. Bunların hepsi sosyal hayatımızı etkiliyor”(Sardunya Hanım,42, Öğretmen).

“Bir memura 30 gün izin yeter mi ya. Oysaki çalışma şartlarının bu kadar ağır olmasına rağmen. Diğer mesleklere bir bakarsak resmi tatili bayramı şusu busu hepsine tatil kullanırlar. Biz de hiçbiri olmuyor. E ama bizde insanız cenaze olur hastalık olur yorgunluk tükenmişlik bir sürü şey var. Yine de hakkın izni bile kullanabilmek çok zor. Amirler memura 2 gün izin yap derlerken kendilerine gelince ben 4 gün izin yapacağım demeleri çok sinir bozucu”(Lale Hanım, 40, Polis).

“Altı aylık hamileydim eşim dış göreve gitmek zorunda kaldı. Kızımızı 12 günlük olduğunda görebildi. Çok ağrıma gitti. Zaten mesleğinden istifa etme kararını burada aldı. Bende bu süreçte ailemin yanına gittim ve orada hamileliği ve doğum sürecini geçirdim. Zaten biz evlenmeden önce de eşim ile ailesinin arası pekiyi değilmiş haliyle onlarda yoktu. İyi ki ailem vardı açıkçası. Bir memleketeye gitmek isteriz iki saatlik mesafe olmasına rağmen gidemiyoruz. Ya da bir pikniğe gidecek olsak gidemiyoruz. Ya şimdi telefon gelir de gitmek zorunda kalırsa diye. Ne zaman izin alır alabilir diye diye bekliyoruz”(İlkin Hanım, 29, Laborant).

Mesleklerin verdiği yorgunluk ve bıkkınlıktan ötürü katılımcının eşi istifa etmek mecburiyetinde kalmaktadır. İlkin Hanım ve eşinin isteğiyle meslekten ayrılmak için dilekçelerini verip kararının açıklanmasını beklemektedirler. “İnsan, bilişsel bir varlık olmasının yanı sıra sosyal yönü de olan bir varlıktır. İnsanın, ailesiyle, arkadaşlarıyla, akrabalarıyla birlikte uyum içerisinde yaşaması, onlarla daha çok kaliteli zaman geçirebilmesi, kendi sağlığına etkisi olduğu gibi çevresindeki insanlara da olumlu etkisi olmaktadır”(Uzunbacak,2017:1239). Bireyin arkadaşları, akrabaları, komşuları, ailesi ile geçirilen kaliteli zaman kaliteli bir yaşam açısından sosyal destek sağlayıcılarıdır. Bu kişilerle geçirilen zamanın ve yapılan etkinlik veyahut aktivitelerin, yaşam kalitesini ve doyumunu artırdığı söylenebilmektedir.

3.2.3. Bitmeyen Değişiklik: Tayin

Bazı meslekler vardır ve o meslekler için tayin kaçınılmazdır. İşte polislik ve askerlikte bu mesleklerdendir. Mesleklerin kişilerinin toplumsal konumunun tayininde ve topluma katılımında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu mesleklerin; tayin, mevcut çalışma düzeni, iş riski, stresli ortam vb. bir takım olumsuz durumları bulunmaktadır. Bu durumlar kişilerin işini bir meslek olarak benimsemesini ve mesleğine yönelik olumlu tutumlar sergilemesini engellemektedir. Bu doğrultuda bireyin meslekle olan bağları zayıflamakta, mesleğe dair kimliğinin oluşması güçleşmektedir. Aniden yapılan şubeden başka şubeye veya il emniyetten karakola veya il merkezden ilçe merkezlere tayinler de

vardır. Bu tarz tayinler de memurların mesleklerine olan tutumlarını olumsuz şekilde etkilemektedir.

“Askerlikle ilgili toplumun genel bir kanaati vardır. Nitekim askerlerin yaşadığı zorluklara veya yaşam şartlarına dair yüzeysel bilgi mesleğin tanımlanmasında da farkını ortaya koymaktadır. Mesela siviller askerlerin sık sık tayin gördüğünü bilir ama bu tayinin getirdiği zorluklara dair pek fikri yoktur. Ayrıca asker ailelerinin bu atamalardan ne oranda etkilendiği de çoğunlukla bunu tecrübe edenlerin yorumlayabileceği bir durumdur”(Ateş, 2022: 30). Bu doğrultuda asker olan katılımcının tayin hakkındaki fikirlerini şöyle anlatmışlardır.

“Tayin mevzusu beni ve ailemi çok yıpratıyor. Emniyet yani polis gibi de olamıyoruz. Çünkü 7 veya 8 yıl gittiği yerde kalabiliyordu. Ancak ben bir asker olarak mesleğin 18. yılındayım. Şimdiye kadar olduğum tayinleri ortalamaya vurursak 2,5 yılda bir tayin görmüş oluyorum. Bu da hiç kolay bir durum değildir”(Ömer Bey, 43, Astsubay).

Polis ve askerlerin tayin konusu kendilerini ve ailelerini zorlasa da askerlik mesleğinin polisliğe göre daha da zor şartları olduğunu söyleyebiliriz. Ömer Beyin ifade ettiklerine ek olarak şunu da söyleyebiliriz ki görev çemberi polise göre daha geniştir ve de daha ciddi ast-üst problemleri yaşanmaktadır. Katılımcının sözlerini destekler nitelikteki bir diğer katılımcı;

“İki defa tayin olduk. Malatya’dan önce Tunceli’deydik. Çok tayin olmak zorunda kalmadık. Şuan Malatya da bulunduğumuz konum çok iyi. Eşimin işine çocukların okuluna yakın olması çok iyi. Bundan ötürü de gitmek istemiyorum. Oğlumun rahatsızlığından dolayı da burada kalma hakkımız artabilir” (Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

Polis memuru 14 yıllık hayatında iki defa tayin görmüştür. Lakin bu katılımcının da özel bir durumu olduğu için bu kadar süre kalabilmiştir. Oğlunun özel bir rahatsızlığından dolayı hastaneye yakın olmak zorunda olduğunu ifade etmiştir. Bulduğu il de kalma süresi uzatılabildiği takdirde uzatmak istediğini de söylemiştir. Çünkü sürekli taşınıp yeni düzen kurmak kolay olmamaktadır. Oğullarının huzurlu olduğu ve sağlık açısından da rahat edebildikleri için Malatya’da kalmaya devam etmektedirler. Bu tarz durumlarda meslekteki olumlu yönler olarak görülebilir. Nitekim her memur da bu tarz durumlar olmuyor.

“Tedirgin edici bir durumdur tayin olmak. Ancak olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü çalışma arkadaşlarıyla şartlar laçkalaşabiliyor. Çevreyle olan ilişkilerin ve tanıdık sayın artıyor. Bu da sana kendilerini yaptırmak için ortam oluşturuyor insanlara. Ancak polis olarak buna hakkımız olduğunu düşünmüyorum.

İkili ilişkilerini kullanarak bir şeyleri yaptırmak istemelerini doğru bulmuyorum. Bunun önünü açmamak için bir yerden gerekiyorsa ayrılmak ve tayin olmak gerektiğine inanıyorum. Kesinlikle maddi ve manevi olarak zor bir durumdur. Taşınmak ev bulmak çevreni tamamen değiştirmek konfor alanının dışına çıkmak ciddi değişiklikler oluyor. Komşun, iş arkadaşların, çalışma şartların, benim de eşimin aynı şekilde değişecek olması tabii ki korkutuyor insanın gözünü. Gideceğim yerde de kucak açıp beni beklemiyorlar bunu da çok iyi biliyorum. Ancak değişiklik şart diyorum. Her değişiklik güzellik mi getirir tabii ki hayır ama kaldığın yerde de artık faydalı olmadığını düşünüyorsan gitmek iyi gelir diyorum”(Gül Hanım, 30, Komiser).

Bir polis memuru olarak işini layıkıyla yapmak isteyen katılımcı, çevreden gelen olumsuz istekleri yapmak istemediği için en iyi çözümü gitmekte bulmuştur. Tayin olmak bir kurtuluştur. Lale Hanım ise bu durumu ‘insanlar bizden meşru olmayan şeyler isterler ama meşruymuş gibi de hareket ederler’ demişti. Bu durumdan muzdarip birçok memur vardır ve bu tayinlerin sıklığının da bundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ve hatta bu mesleklere sahip bireylerin kendi memleketlerinde çalışmaları da mümkün değildir. Aile ve akrabaların çok olduğu yerde çalıştığında o mesleğin sülalece suistimal edilmesi kaçınılmazdır. Gül Hanım gibi tayinin gerekliliğini Lale Hanım da şu sözlerle onaylamaktadır.

“Tayin de şarka Diyarbakır’a gittim orası beni çok zorladı. Ancak Diyarbakır’ın şartları kolay değildi. Ancak tayinin olması gerekiyor. Kendi memleketlerine de vermemeleri gerekiyor. Akrabadan tanıdıktan geçilmez. İsteneni de yapmayınca burnu büyümüş derler. Ben meşru bir şey istemiyorum ki demezler. Çünkü adam kayırması rüşveti vs. çok fazla oluyor”(Lale Hanım, 40, Polis).

Tekdüze yaşamayı seven birileri için tayin istenen bir durum değildir. Yeni çevre ve farklılıklar insanların gözünü korkutabilmektedir.

“Tayin olayını hiç sevmiyorum. Ben sürekli aynı restorana aynı kafeye giden tekdüze yaşayan ve bu şekilde yaşamayı seven biriyimdir. Tayini sevmiyorum ama gözümü de korkuttuğunu da söyleyemem”(Bedir Bey, 34, Polis).

“Tayin mevzusunda kolay kolay değişime açık değilim. Hiç tanımadığım insanların yanına hiç bilmediğim bir yere gitmek gözümde çok korkutucu. Mesela burada komşularımı seviyorum ve alıştım. Bir süre sonra onlar gidecek ben gideceğim bu değişim yorucu olacak. Yalnızlığı çok seven biri değilim. Yarın öbür gün yalnız kalmak istemiyorum.” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

“Taşınmak ve yeni insanlar benim için problem değildi. Herkes bir şekilde bir yerlere gidiyor ve gidecek. Bir yandan da dejenere olan o ortam ve çevreden uzaklaşmak da iyi aslında. Yeni insanlar tanımak da güzel”(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

“Sürekli tayin olmanın olumlu yanı yeni insanlar tanımak güzel oluyordu. Yeni yerler görmek yeni tatlar tatmak güzeldi” (İlkin Hanım, 29, Laborant).

Her gün aynı insanlarla bir şeyler paylaşmak kolay değildir. Bir süre sonra stabil olacak ilişkiler bireylerin kendisine iyi gelmemektedir. Her ne kadar insanlar kolay kolay

değişime açık olmasalar da değişiklik insanları diri tutmaktadır ve mutlu etmektedir. Katılımcılardan bazıları korkarken bazıları alışkanlıklarından feragat etmek istememektedirler. Bazıları da yeniliklerin insanlara iyi geleceği kanaatinde. Çalışan memurun da ailesinin de bu tarz değişim ve dönüşümlere tayinlerle mecbur kalmaktadır. Bir defa oldu bir şey olmaz denecek bir durum değildir. Bu mesleklere sahip bireylerin ve ailelerinin tayine birden fazla çıkma durumu söz konusudur. Bu doğrultuda insan sağlığı ve psikolojisi için duruma adapte olması ve tayinin olumlu yanlarını görmesi kendileri için en mantıklı olanıdır. Bir de tayinin aileleri birbirinden uzaklaştırmak gibi ciddi bir durumu vardır. Nitekim bu duruma karşı direnenler de vardır mağlup olanlar da;

“Mesela eşim ile Patnos’a Siirt’e ve birçok yere eşimle beraber gittik o tayini yaşadık. Eşimin Siirt’te çalışırken evine doğru düzgün gelemeyeceğini bilmemize rağmen onunla beraber yine de gittik. Aile kavramı var olsun arada da olsa bir arada olabilmek için gittik biz oraya. Ehli dünya sonuçta. İnsanları bazen görüyorum kendisi batıda oturuyor eşi doğuya göreve gidiyor. Biz 15 günde bir olsa bile anne babayı beraber bir arada görsün istedik. Bundan ötürü gittik.” (Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Aile demek birlik ve beraberlik demektir. Zor şartlar ve zor bölgeler bu bir gerçektir lakin ayda bir babasını gören bir evladın anne- baba -aile kavramlarının zihninde tezahürü biraz zorlu olabilmektedir. Ahsen Hanımın düşünceleri tecrübeden mi olgunluktan mı bu şekli almış bilinmemektedir. Diğer katılımcı Hale Hanım eşiyle Şırnak’a gitmemiştir. Yeni evli olarak aile ve aidiyet hislerinin eşler arasında oluşabilmesi bu durumda zorlaşmaktadır. Zaten sonraları gitmediği için çok pişman olmuştur. Bir yıl boyunca ayrı kalmanın ortaya çıkardığı sorunları Hale Hanım diğer yıllar çözmeye çalışmakla zamanını geçirmiştir.

Tayinin bir diğer zorluğu da ev sahibi ve kiralık ev sorunlarıdır. Evimden çık, kirayı arttıracam, Almanya’dan oğlum geliyor da diyebilmektedirler. Memurların zorlu olan hayatını ev sahipleri daha da zorlaştırmaktadır. Dışarıda ev tutmaktansa lojman da kalmalarını düşünmeleri daha mantıklı gelebilmektedir. Lakin her gidilen bölgenin lojmanı olmayabiliyor. Olsa bile bu hakka sahip olmak gerekiyor. Aslında lojmanın da kendi içerisinde kendince zorlukları da olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda katılımcılar;

“Her tayinle sürekli masraflar da artardı. İnanın gelen maaşı masraflarını karşılamazdı. Hiç bereketi de olmazdı. Dört defa tayin olduk ve hepsinde ayrı zorluklar yaşadık. Hiç unutamadığım bir tayin yerimiz vardı Tunceli Çemişgezek. Çok zorlamıştı beni. Ev bulamadık uzun bir süre. Sonra bulduk, ev sahibi ayrı problem, evler kötü evin kapısına dokunsan açılacak gibi dururdu, sobalı evdi. Ev sahibine evin kapısını yaptırmasını söyledik hayır dedi, biz yapalım kiradan düşelim

hayır dedi yani çok arıza bir adamdı. Sonra taşındık o evden yoksa eşim ile ev sahibi arasında hiç iyi şeyler olmayacaktı. İmkânlar çok zordu köydü yani. Bir zamanda Malatya'nın bir köyünde oturduk orası Çemişgezek'ten daha beterdi. Yani eşim ne kadar işte zorluklar yaşıyor olsa da bulduğumuz konumlardan ötürü bende çok zorlandım”(İlkin Hanım,29,Laborant).

“Denizli'nin bir ilçesinde oturduğum bir evin çok arıza olan ev sahibi vardı. Kadın beni sürekli çıkarmak için çabalıyordu. Bende yerleşmişim düzen kurmuşum bekâr halimle de taşınmak hiç kolay olmuyordu. Birde ilçeden tekrar ev bulmak çok zordu. Beni çıkarıp kirayı daha pahalıdan kiralamak düşüncesindeydi. Sabredemedim daha fazla Denizli merkeze taşındım her gün saatlerce yol gidip geliyorum”(Lale Hanım,40, Polis)

İnsan anne-baba olduktan sonra kendisinden önce evladı gelmeye başlamaktadır. Önceliğin daima evlâdın oluyor ve hayatını ona göre şekillendirmeye başlıyorsun. Onun okulu, alabileceği eğitimi, kursu nasıl olur diye düşünülmemektedir. Gittiğin yerde sosyalleşebileceği yönde eğitici aktivitelerin olabileceği iller seçmeye çalışılmaktadır. Zaten ebeveynlerin bile sürekli bir değişime adapte olması zor bir durumken bunu bir de çocuklardan beklemek hiç kolay olmamaktadır. En azından gittiği yerlerde şartlar ne kadar iyi olursa çocukların kendilerine olan yatırımları daha sağlam ve sağlıklı olmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların ebeveyn olarak düşünceleri şu şekildedir.

“İlk başlarda yeni iller görecekte olma düşüncesiyle tayin olmak beni mutlu ederdi. Ancak tabii hamile olduğum için önceliğim şuan çocuğuma kayıyor. Sürekli düzen değiştirmek 4 veya 5 yılda bir değişiklik iyi olmayacak onun için. Artık kendimi değil çocuğumu düşünmeliyim” (Beril Hanım, 30, Polis).

“Biz bir defa tayin olduk. Uzatma hakkımız olunca uzatmıştık kalma süresini. Çünkü taşınmak, yerleşmek vs. çok zor durumlar. Kalabileceğimiz zamanlar olduğunda da kaçırmak istemem. Çünkü yeni bir yere de alışmak zordur. Bir yıl boyunca adapte olamadığımı bilirim. Hele çocuklar açısından da düşününce tam bir muamma.”(Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

“Batı olan bir il doğuya, doğu olan bir il batıya dönüyor. Bu aniden olan değişimler tüm hayatını değiştirmene sebep olabiliyor. Bir yere alışayım diyemiyorum. Kalmak istesen kalamıyorsun zaten. Yeni bir ortam yeni bir il. Hele de iki erkek çocuğun var ve okullularsa. Okul derdi vs. taşınmak daha külfetli hale gelir. Hiç kolay olmuyor”(Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

Tayinlerin maddi yönden de insanları zorladığı söylenebilir. Tamam, yol ücreti diye belli bir meblağ para ödenmektedir. Ancak ödenen bu para tutulan eve mi nakliyeciyeye mi kırılan dökülen eşyalara mı, boya-badanaya mı verilmelidir. Her gidilen ilin kendince farklı yönlerden zorlukları olmaktadır. Her evin kendince farklı eksiklikleri olur ve bu eksiklikleri gidermek de ayrı külfettir. Her ilde sıfırdan başlamak kolay olmamaktadır. Hayatına sil baştan başlamak gibi olmaktadır. Komşuların, arkadaşların, okullar, pazarlar, marketler, iş yerleri ve hatta her sabah ekmek aldığı fırıncın bile değişmek zorundadır. Değişim iyidir desek de 5. veya 6. Tayinden sonra işler zorlaşmaktadır. Katılımcıların

ortak noktası bir süre sonra ‘yeni bir tayin yerini kalbim kaldırmıyor’ cümlesi olmaktadır. Tükenmişlik bu mesleği yapanda da aile bireylerinde de tezahür etmektedir.

“Tam bir ortam yapmış oluyorsun tekrar tayin oluyorsun. Maddi yönünden en az altı ay geriliyorsun ev, boya, nakliye, kırılan eşyalar vs. maddi yönünü neyse de manevi olarak daha zor oluyor. En baştan her şeye sıfırdan başlamak yıpratıyor. Sürekli sil baştan. Komşun olsun okul ve çocuklar olsun vs. birkaç yıl geçiyor tam alıştı çocuklar diyorsun tekrardan yeni bir çevreye adapte olmaları çok zor oluyor. Beş kez tayin olduk artık yeni yeni bir yeri kalbim kaldırmıyor doğrusu. Çünkü çok yorulduk. Artık eşimin emekliliği geldi” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“En başta tayin de en korktuğum ev bulma. Ev nasıl olur, konum nasıl olur, komşu iyi olacak mı soruları zihnimde. Sonra da tekrar düzen kurmak zor olacak. Maddi manevi zor olacak. Bazen eşimde diyor gideceğimiz yer nasıl olur arkadaşlarımız iyi olur mu vs. şimdiden çok tedirginiz” (Menekşe, 24, Ev Hanımı).

“Tayin hiç kolay değil. Ev bulmak badana boyama nakliye kira ödemek. Paranın zoruyla iş yaptırıyor. Onu da hep yarım yamalak yaparlar. Sürekli kırılan eşyalar vs. zaten sürekli değişen çevreyi de söylemeden geçemeyeceğim. Velhasıl tayin mevzusu polisin zor olan bir gerçeğidir”(Nebahat Hanım, 60, Boşanmış Ev Hanımı).

Bir de kurulan dostluklar tayinler olduktan sonra zamana meydan okuyamayıp da yok olabilmektedir. Ya da zihinlerde güzel anılar olarak kalıp ara ara yâd edilmektedir. Ancak her dostluk bu şekilde olmamaktadır. Dost olduğunu sanıp da sadece çıkar ilişkisi içerisine giren birçok insan da bulunmaktadır. Fayda gözetemeyeceğini anladıktan sonra numara silen insanlar da maalesef vardır. Belli bir zamanı paylaşıp ortak yaşantıları olan insanlara da bu şekilde davranılması acı bir tecrübedir. Bu da kırılan kalpler ve hayal kırıklığı olarak kalmaktadır. Aynı bağlamda Ömer Bey de şunları eklemiştir.

“Mesela tayine Malatya ya geldim diyelim ve görev süresi 4 yıl olsun. Birinci yılında tam çevre ediniyorsun alışıyorsun. 2. Ve 3. Senesinde bir samimiyet oluşturuyorsun. 4. Yılında ise insanlar senin tayin olduğunu ve gideceğini bildiği için senden uzaklaşmaya başlıyorlar. Bu defa ne oldu deyip kendince bir yalnızlaşım üzüliyorsun haliyle. Başka bir yere tayine gittiğinde o insanlar telefonunu bile açmayabiliyorlar veya whatsaptan seni sildikleri için resimleri bile göremeyebiliyorsun. Bu da aslında çok üzücü bir durumdur. İnsanları bu şekilde tanımış oluyorsun. Ha silmeyenler de var oluyor onlarda dost arkadaş diyebiliyorsun” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

3.2.4. Bu Meslekler Sevilerek Mi Yoksa Mecburiyetten Mi Yapılıyor?

“Devletin temel görevlerinden biri olarak kabul edilen güvenlik hizmetleri toplum yaşantısı için vazgeçilmez bir zorunluluktur. Toplumun huzur ve güvenliği açısından, gerek bireysel ve gerekse kitlesel her türlü toplumsal barışı bozan hareket ve davranışları kontrol altında tutma görevi, demokratik ülkelerde polis teşkilatları aracılığıyla yürütülmektedir” (Baş,2005:3). Ancak bu meslekleri yapan veya başlayan kişilerin çalıştığı birimler, şubelerin onların kişilik yapılarına uygun olması işten alınacak

verimliliği arttıracaktır. Aynı zaman da işi yapan memurların da işi yaparken zevk alması ve isteyerek çalışması da insan psikolojisi için fazlasıyla önem arz etmektedir. Birçok katılımcı bu yönde ifadeler kullanmıştır. Mesleği hayal ederek, severek başlayanlar veya severek başlayıp daha sonra meslekten uzaklaşanlar veya mesleği hiç sevmeyip mecburiyetten yapanlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Bu doğrultuda mesleğini sevdiğini söyleyen katılımcıların aktardıkları;

“Eşimin işine severek gittiğini çok iyi biliyorum. Söverek gitseydi beni de etkilerdi bana da yansırđı. Ancak gitmem gerek bu benim işim demesi ve sevmesi güzel”(Gül Hanım,30, Komiser).

“İşini çok sever. Mesleğine bayılarak yapar. Zaten sevilmezse yapılacak bir meslek olmadığını düşünüyorum”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Oğlumun mesleğiyle çok övünür gurur duyarım. Hiç kolay bir mesleği yok ancak severek yaptığı için hiç zorlanmıyor. Benim seslenmeme kalmamdan sabah namazında hazırlanır çıkar. Ancak benim oğlum işini o kadar çok seviyor ki yıllık iznini bile kullandığını düşünmüyorum. Bazen yanında olamıyorum yazın vs. full işe gidip geldiğini biliyorum. Bazen sebepsiz bir şekilde rapor alanların olduğunu görür ve keşke yapmasalar der. Oğlum hakkı olan yıllık izni bile kullanmaz çalışayım da faydalı olayım vatanıma der. Sınıf öğretmenliğini okudu eski eşimin zoruyla, sonra da polis olmak istiyordum dedi ve oldu”(Nebahat Hanım, 60, Boşanmış Ev Hanımı).

“Bana göre bu mesleği seven ancak yüzde onluk dilimdir. Ve ben de kendimi bu dilimde görüyorum. Polis olmayı çok istiyordum ve üç defa denedim olmak için. Bir de okul bittikten sonra polis olduğumda teknolojiye yani bilgi işleme vereceklerini biliyordum bunu bilerek geldim. Bilgisayar öğretmenliği okudum ben. Bana deselerdi ki gel seni atayalım öğretmen ol gitmezdim. Çünkü öğretmenlikte zordur. Çocukları sevmen lazım sürekli yeniliğe ve değişime açık olman lazım hele de benim bölüm sürekli bir şeyler üretiliyor ve teknoloji değişiyor. Ancak polislik çok ayrı bir meslektir. Şuan teknik idare dairesindeyim ve ben memnunum işimden. Bazen çevikte filan olan arkadaşlardan duyuyorum en iyisi kpss çalışayım da atanayım filan diyorlar ama ben asla demiyorum”(Muhsin Bey, 28, Polis).

Katılımcılardan biri sınıf öğretmenliği diğeri ise bilgisayar öğretmenliği okumuştur. Bu bölümlerden atanamayıp da polis olayım düşüncesinden ziyade daima polis olma isteği duyan kişilerdir. Sevilerek yapılmazsa zor olan mesleğin daha da zorlaşacağı kaçınılmazdır. Bir de kişinin karakterine uygun birimde çalışması gerektiği de bu meslekte olması gerektir. Heyecanlı hareketli dinamik bir yapıya sahip bir kişiyi alıp da masa başı bir işe verirsen veya durağan bir pozisyonda çalıştırırsan bu kişinin çalışma isteğini öldürüp işin verimliliğini de düşürürsün. Aynı düşünceleri destekleyen ifadelere sahip Bedir Bey şunları eklemiştir.

“Ben hayatımda hiç polis veya asker olmak istememiştım. Yani genelde insanlar çocukken polis olmak istemiştım der ancak ben hiç dememiştım. Yani polis olmak gibi bir hayalim olmamıştı. Ancak özel harekât alımı yapılacağı zamanda bir düşünmüştüm. Hani toplumumuzda bordo bereli veya bir kahraman algısı vardır ya. İnsanın kalbini okşayan şeyler olarak görürdüm lisedeyken. Çok bir işin felsefesine

sahip değildim doğrusu. Ben bir heves, istek ve özenerek başladım bu mesleğe. Ancak başladıktan sonra umduğumu buldum mu diye sorsanız hayır derim. Ben polis değil direkt özel harekâtçı olmak istemiştim. Beklentim çok farklıydı. Oradan atlayacağız, zıplayacağız operasyona gideceğiz vs hayallere sahiptim. Amma velakin ilk görevim ise HDP mitinginde bir tepe de keskin nişancılık yaptım. Hayalim bu değildi beklentim hiç karşılanmamıştı. Şimdi de masa başı işte çalışıyorum”(Bedir Bey, 34, PÖH).

Bu şekilde hayal kırıklığı yaşayan ve yapısına uygun olmayan birimlerde çalışan birçok memur vardır. Aynı durumdan muzdarip diğer katılımcının ekledikleri;

“Eşim mesleğini severek yapıyordu. Dağ bayır açık arazide çalışmak çok hoşuna gidiyordu. Zaten önceden komandoydu ve severek çalışıyordu. Ancak şimdi ceza evinde kapalı alanda çalışmak zorunda olmak kendisine çok zor geliyor. Sporu aktifliği seven biri olarak zorlanıyor. Mesleğini çok seviyor ama şuan çalıştığı yeri sevmiyor” (Hale Hanım, 30, Öğretmen).

“Heyecan duygusu ağır basan kişiler; enerjide süreklilik, iyimserlik, canlılık, sürekli hareket halinde olma gibi duygular içerisine girmektedir. Heyecan arzusu fazla olan kişiler daha çok, dağcılık, dalgıçlık, pilot gibi tehlike oranı yüksek olan işlerde rol almayı arzularlar. Böyle kişiler, örgütlerde de daha riskli ve hareketli bölgelerde çalışırlarsa motivasyonları da artacaktır”(Gültekin, 2009: 30). Bu yapıda kişileri katılımcılarda olduğu gibi masa başına almak onları iş verimliliği açısından kaybetmek anlamına gelmektedir. Komando olarak başlayan dağ bayır gezmeyi seven bir askeri alıp da kapalı bir yere ceza evinde hapsederek çalıştırmak memurlarında toplumun da olumlu yönde ilerleyebileceğini söylemek zordur. Bu şekilde yapılan görevlendirmelerle birçok kişi mesleğinden soğumakta ve mesleğini eskisi gibi sevmediklerini söylemektedir. Benzer düşüncelere sahip diğer katılımcılar;

“Eşim işini çok sever. Bazen bana tekrar dönsem mi özel harekâta diye sorar. Mesleğinin ne kadar zor olduğunu bilse de yaşadıklarının da keza öyle olduğunu bilse de mesleğini sevince gözüne o kadar da zor gelmiyor anlaşılır. Ancak 15 yıldır meslekte ancak ilk gün ki kadar sevdiğini düşünmüyorum. Çok yıpranıyorlar bayramları bayram değil tatilleri tatil değil”(Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

“Mesleğini severek yapıyordu ama şuan sorarsanız bıkmış artık. Sadece ekmek paramızı kazanmak için yapıyorum diyor. Çünkü 9 yılı devirmiş ve mecburiyetten yapıyor. Bazen bir iş bulsam çıkıp giderim Almanya filan bile olsa” (Menekşe Hanım, 24, Ev Hanımı).

“Eşim bazen kendisi de mesleğe dair tükenmişlik yaşadığını ifade ediyor. Hani zabıta belediye gibi mesleklere geçebilsem geçerdim derdi. Daha rahat ederdim diyor. Ben de bazen bırak bu mesleği diyorum ancak garanti bir meslek olmadığı için de bir şey diyemiyorum”(Hale Hanım,30, Öğretmen).

“Eşim emekliliğim yani 20 yılı doldurursam bırakacağım der. Çünkü zor bir meslektir. Eşim aşırı isteyerek girmiş bu mesleğe. İlk tanıştığımızda benim işim bitince eve geçerdim eşim işte zaman geçirirdi. Mesai bitmiş olsa da 4-5 saat sonra eve giderdi. Şimdi ise elimde olsa bırakırım diyor. İmkânım olsa bırakırım mesleği

diyor. Bıkkınlık gelmiş artık yani. Alternatif ne işler yapabilirim filan diye de düşünüyor doğrusu” (Beril Hanım,30, Polis).

Polislik ve askerlik, mesai kavramının yokluğu, uzun ve yoğun çalışma temposu gerektiren mesleklerdir. Bu mesleğe sahip bireyler emeklilik haklarını kazanıncaya kadar ağır çalışma şartlarıyla mücadele etmektedirler. Ölüm kalım tehlikesini bireylere her an hissettiren bu meslekler, zaman içerisinde bireylerin verdiği hizmetin kalitesini ve çalışanın performansını düşürmektedir. Ayrıca çalışma şartlarından kaynaklanan olumsuz durumlar, rol tanımının belirsizliği, örgütün ve toplumun beklentilerinin fazla oluşu, çok fazla yasal sorumluluk, ekonomik ve sosyal şartların eksikliği polislerde zorlanmalara sebep olmaktadır. Bu zorlanmalar zamanla çalışan bireylerde bıkkınlık, isteksizlik ve tükenmişlik olarak geri dönmektedir.

“Tükenmişlik; bireyin işinden soğuması, yaptığı işe eskisi kadar değer vermemesi işteki performansını negatif yönde etkilemektedir. Tükenmişlik, işe gitmemeye ve işi bırakmaya neden olabilmektedir. İşte çalışmaya devam edenlerde ise düşük verimliliğe neden olmaktadır. Çalışan kişinin sağlığı ile çalışma yaşamı arasındaki ilişki birbirini yüksek oranda etkilemekle kalmayıp çalışanların aile bireylerini de etkilemektedir”(Azizoğlu ve Özyer, 2010: 138). Bu memurlar işte yaşamış olduğu olumsuzlara karşı tepki verebilmektedirler. Bu tepkiler genelde işle ilişkilendirilmektedir. Aşırı stres, işe ilişkin bıkkınlık ve tükenme olarak bireyde kendini göstermesi kaçınılmazdır. Ayrıca katılımcıların ifadeleri de bu doğrultudadır. Birçok kaynakta tükenmişlik sendromunun kronik stres sonucu oluşan bir hastalık olduğu belirtilmektedir. Genelde yorgunluk, uyku sorunları ve kişilik bozuklukları ile birlikte seyrettiği belirtilmektedir. Bu mesleklerde de yorgunluğun ve uykusuzluğun kaçınılmaz olduğunu söyleyebiliriz. Polisler ve askerler, birçok insanın asla yüzleşmek istemeyecekleri durumlarla başa başa kalmaktadır. Ayrıca birçok gerginleştirici faktörler ile baş etmek durumunda kaldıkları için çok daha yüksek seviyede stresle mücadele etmek zorundadırlar. Bu stres yaşa göre de artıp azalmaktadır. Mesleğe yeni başlamış bir katılımcı ile (4 aylık memur Muhsin Bey) ile 30 yıllık emekliliği gelen bir komiserin stres düzeyini kıyaslamak bile çok zordur. 4 aylık memur şuan mesleğimi çok seviyorum derken emekliliği gelen memurun bunu söylemesi çok zordur. Ki şu da bir gerçektir ki 4 aylık memurun 4 yıl sonra da aynı şeyi söyleyebileceği muammadır. Bu doğrultuda katılımcı;

“Aşırı derce de mesleğini seven biridir eşim. Ancak bazen sistemin dayattığı zorluklardan dolayı mesleğinden soğumaya başladığı olur. Eskisi kadar istekli

çalıştığını da söyleyemem. Emniyette de baskı ve müdahalenin fazla olması. Dert anlatabileceği kimseyi bulamaması gibi durumlardan ötürü mesleğinden soğumuştur. Zaten emekliliği geldi ve çok yoruldu” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

İki katılımcının arasındaki yaş farkı ve kariyerlerindeki ilerlemeleri göz önünde bulundurursak emekli olacak memurun tükenmişlik hissiyatına kapılması yeni memura oranla daha yüksektir. “Polislik gibi sürekli stresli olaylarla ve insanlarla uğraşmak zorunda olunan, sosyal ilişkilerin ve etkilenmelerin üst seviyede olduğu bir meslekte çalışma hayatında geçirilen süre arttıkça tükenmişlik seviyesinin de artması normal olarak değerlendirilmektedir” (Azizoğlu ve Özyer, 2010: 138). Bu tükenmişlik sendromuyla hem hal olan memurlar başka iş sahalarına geçebilmek için çabalayıp kendilerince yeni iş kolları bulmaya çalışmaktadır. Bu fikirde olan katılımcılar kendi düşüncelerini şöyle aktarmaktadırlar.

“Aslında vatan millet diyor bazen insanlar da bu mesleği yaptıkları için ama ben inanmıyorum doğrusu. Okuyamamış bir işe yerleşememiş kişiler bu mesleğe geliyor. Yani mecburiyetten yapıyorlar bu mesleği. Çünkü yapılması çok zor bir meslektir. Zaten okumuş kişiler de üst rütbelere getiriliyorlar. Eşim önceden seviyordu ancak şimdi mecburiyetten yapıyor. Zaten istifasını istedi çünkü sürekli işte ve hiç yanımızda olamıyordu. Çok şükür ki ben atandım rahat bir şekilde en azından bir maaşımız olacak. En azından bir güvencemiz var düşüncesiyle istifa etti ve şimdi karar aşamasında bakalım. Bundan sonra da belediye veya özel güvenlik en kötüsü bir oto yıkamacı açarız diye düşünüyoruz” (İlkin Hanım, 29, Laborant).

“Eşime diyorum bazen bu işi bıraksan mı diye. Eşimin sınavı kazanıp da daha rahat edebileceğimiz bir mesleğe geçmesini söylüyorum. Daha iki gün önce konuştuk bunu. Eşim 25 yaşında ve meslek değişmek için de çok geç değil. Ancak ben de bazen atansam daha rahat ederiz diye düşünüyorum. Ancak eşimi rahatlatmak açısından düşünüyorum. Yarın öbür gün eşim bu meslekte bunalırsa bırakmak zorunda kalırsa en azından bir maaşımız sabit olur diye. Bu durumda rahatça istifa edebilecek. Bizim ve ailemizin selameti için bu kararından, atanıp çalışma konusunda sabit düşünsem” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Katılımcılar kendilerince bir çıkış yolu aramakta bu meslekler dışında mesleklere yönelmeye çabalamaktadır. Sınav çalışıp atanmak isteyenler, dişini sıkıp emekli olmak isteyenler, para biriktirenlerin esnaflık yapma düşünceleri gibi birçok düşünceye sahip kişiler bulunmaktadır. Polis ve askerlerin mesleklerinin zorluğunu tek başına yaşamadıklarını ve eşlerin de kendilerince sorumluluk hissettiklerini görmekteyiz. Katılımcı ben atanırsam ve eşim artık burada çalışamayacağı raddeye gelirse diye kendisinin atanması gerektiğini düşünmektedir. Bu mesleklerin çok fazla zorlu yanı olmasına rağmen bırakamayan ve çalışmaya devam etmek zorunda kalanlar da vardır. Ayrıca işsiz kalacağına bu mesleklere gideyim düşüncelerinde olan kişiler de bulunmaktadır.

“Mesleğimi hiç sevmiyorum. Mecburiyetten yapıyorum. Dört yıllık kamu yönetimi mezunuydum. Aileler de cahil ortamdan geliyor. Evlenmedin diye baskılar artıyor. Gel de bu ortamda ders çalışıp da atan. Atanamamış olmak çevrenin lafı sözü bari polis olayım dedim. Bu yıl da kazanamazsa Selma’yı istemeye gidelim sözleri üzerine ayrıca anne baba baskıları da dâhil olunca en iyisi polis olayım dedim. Yeter ki bir meslek sahibi olayım ne olursa olsun dedim geldim bu mesleğe”(Lale Hanım, 40, Polis).

“Eşim meleğinin zorunluluktan yapıyor. Meslek lisesi mezunuydu ve asker olmuş. Eşime başka mesleğe geçmek ister misin desem de bu defa geçmek istemez. Çünkü şuan askerin nimetini yemeye başladı. Yaş ilerlediği için eskisi gibi ağır sporlara tabi tutmuyorlar. Meslek küçük yaşta öğrenilir onun için bu yaştan sonra da gidip başka bir meslek öğrenemez. Ne yapacak gidip ticaret mi yapacak bu saatten sonra ki onu da yapamaz bilemez. Yaştan dolayı yükselemiyor. Subay ve teğmen gibi ilerlemesi gerekiyorken bu durum ağrına gidiyor”(Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

“Önceden bu mesleği hiç sevmiyordum mecburdum. On yıla kadar da mecbur sürem vardı ve ben bu on yıla kadar da hiç sevmiyordum. Bu süreçte de bırakırsam tazminat ödemek zorundaydık ve fakir çocuksun dişini sıkıp mecbur bu üreyi doldurdum. Noterden dediler ki o zaman eğer bu süreçte işten çıkarsan on bin TL para ödemem gerekiyor ki benim bu parayı ödemem de mümkün değildi. On yıla kadar teşkilat bizi çok ezip yordu. Herkes bu teşkilattan kaçmanın derdindeydi. Başka bir mesleğe yönelmek için de fırsat kolluyordu. Biz fakir aile çocuğu olarak mecburduk. Onuncu yıl dolduktan sonra sen artık kıdemlisin kenara geç biz bu işleri gençlere yaptıracağız dediler. O zaman da Diyarbakır’daydım. Diyarbakır’dan sonra teşkilatı sevmeye başladım. Çünkü ne iş olursa gençler yapsın demeye başladılar. Şuan bana deseler ki meslekten ayrılmak ister misin asla istemem. Başka yerden bir iş teklifi gelse farz edelim belediye başkanı danışmanlığına çağırsalar gitmem. Niye çünkü ben bu meslekte kendimi göstermeye başladım. Herkes beni biliyor ve kıdemimi görüyor. Alıştım rahatım ve başka yerde bu paraya bu rahatlığı da göremem”(Ömer Bey, 43, Astsubay).

3.2.5. Ast-Üst İlişkinin Güvenlik Çalışanlarının Psikolojilerine Yansıması

Günümüzde sadece yöneticilerin iletişim becerilerine sahip olması yeterli değildir. Aslında özel hayatımızda da iş hayatımızda da herkesin iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir. Özellikle de kamu çalışanı olan polis ve askerlerin yönetiminde yönetici-personel ve personel-personel arasında yetersiz bir iletişimin olduğu katılımcıların ifadelerinde açık ve net dile getirilmiştir. Gerçekten de kamu çalışanı olan polis ve askerlerin karşı karşıya kaldıkları sorunların başında iletişimsizlik olduğunu söylenebilmektedir. Özellikle ast-üst iletişimde çok önemli sorunlar yaşanmakta ve bu sorunlar çalışma örgütlerinin verimliliğini negatif yönde etkilemektedir. Polis ve asker olan çalışanların kendisi de bu yönden fazlasıyla sitem etmektedir. Yalnız onlar değil eşi polis ve asker olan katılımcıların da çok şikâyet ettiği bir konudur.

“Eskisi kadar ast üst baskısı çok yok özellikle de üniversiteliler gelince daha da azaldı. Ancak müdürlerin tavırları insanı çok bunaltabiliyor. Müdürlerin tepeden bakışı insanı aşağılayıcı konuşması hiç hoş olmuyor. Şuan ki müdürümüzün 2 aydır

keyfinin olmadığını farkındayız. Geleni azarlıyor gideni azarlıyor. Memurlara olduğu gibi komiserleri de azarlayıcı konuşmaları hiç hoş değil. Memur komiser ilişkileri genelde problem çok olmuyor da amir ve müdürlerin bazı takıntıları var maalesef. Mesela hiç sabit bir yerde çalışmıyorsun. Örneğin trafikte çalıştım, aile içinde çalıştım, destekte çalıştım, ikiz görevlendirmeler yaptım vs. sürekli bir değişim de zorluyor” (Beril Hanım, 30, Polis).

“Polislik mesleğinin en stresli yanı ast üst ilişkisidir. Mesela işe gidiyorum benden on yaş küçük amirim git bana çay getir diyor. Amir olabilir ancak üslup da önemlidir. Yeni mesleğe başlamış bir yıllık amirdir ben en az on yıllık tecrübeli memurum. Belki benim tecrübem onun amirliğinden daha kıymetli olabilir. Bu ennn basit örneğim. Bazen de amirin yanından geçmişsindir de selam vermemişsindir diye sana soruşturma açabiliyorlar. Bu tarz durumlar mesleği zorlaştıran şeylerdir. İnsanlarla birebir diyaloga girdiğin her meslekte vardır bu tarz durumlar. Benim lcw da çalışan arkadaş grubum var. Onlar da bile bu gibi şikâyetler sürekli oluyor. (Bedir Bey, 34, Pöh).

Bireyler arasında kurulan kötü iletişim, kamu personeli arasındaki koordinasyon ve işbirliğini zayıflatabilmektedir. Çalışan personeller arasındaki kırgınlık, sürtüşme ve çatışmalar personelin moral ve motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu doğrultuda personelin iş verimliliği düşmekte ve birlik-beraberlik azalmaktadır. Polis ve askerinin kamu hizmeti aksayıp, kalitesi düşmektedir. Ayrıca vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadırlar. İletişim sorunları, kamu yönetiminde insan kaynakları ve araç-gereç kaynaklarının israfını da beraberinde getirmektedir. Ancak bunun tam tersine sahip komutanlar da olabilmektedir. Askerlerini çok da kasmadan ve rahat bir iletişim kuran komutanın yıllar sonra aranması çok doğaldır. Kendisinin ziyaret edilip de saygı duyulması katılımcıyı ve eşini mutlu etmiştir. Ahsen Hanımın eşi Askerleri tarafından sevilen ve saygı duyulan bir komutandır.

“Eşimin yanında çalışan askerlerle iletişimi çok iyiydi. Eşimi tanır ve severlerdi. Yıllar geçmiş olmasına rağmen ararlar hala. Ailelerini de alıp bizi ziyarete gelmek isterler. Çok güzel bir olaydır. Hatta birçoğu da diyor ki komutanım siz oruç tuttuğunuz için biz de tutabiliyorduk. Siz namaz kıldığınız için bizde kılabiliyorduk. Çok rahat hareket ettik diyebiliyorlardı. 30-35 yıl önce komutanlığını yaptığı bir asker arayıp da kızının nikâhına davet etti. Eşimin kızının nikâh şahidi olmasını istedi. Sizin sayenizde biz de namaz kılıp oruç tutardık komutanım derdi. Bana dönüp de yenge komutanımızdan ötürü bizim bölük kalkıp rahat bir şekilde sahur yapıp oruç tutabiliyordu derdi. Bunları duymak beni çok mutlu etmişti” (Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Katılımcılardan biri asker olarak yaşadığı anıyı, diğer katılımcı da asker eşi olarak ast üst ilişkisinden ötürü yaşadığı anıyı şöyle aktarmaktadırlar.

“Ast üst ilişkisinden ötürü geçmişte çok zorluklar yaşandı. Şimdi eskisi gibi değildir. Bu duruma dair bir anım var onu anlatayım ben. Bir gün alay komutanı eşi ile birlikte bir ilçeye geleceğinin haberini veriyor. Oranın ilçe jandarma komutanı da diyor ki. Komutanlar ve eşleri de gelsin alay komutanını karşılamaya.

Bu arada ilçe jandarma komutanının eşi de kıdemsiz bir askerin eşinin çiçeği vermesini söylüyor. Kadın orada kendi vermek istemiyor. Ben bir asker değilim sonuçta diyor. Tabi bu olay epey dallanıp budaklanıyor o zaman. Şimdi bunların hiçbiri yok. 15 Temmuzdan sonra bunların hepsi bitti. Bunların hepsi temizlendi”(Ömer Bey, 43, Astsubay).

“Askeriyede ast üst ilişkisi erkeklerden ziyade hanımlarda daha çok yaşanır. Benim küçük oğlum çok hareketli bir çocuktur. Bir gün bir programa katılmak için askeri araç göndermişler lojmanların önüne. Bende en arka köşeye geçtim ki oğlum köşede sıkışsın da çok hareket edemesin diye. Sonra bir hanımefendi geldi ve üst subayın eşiymiş. Neden oraya oturdun dedi bana. Bende çocuktan ötürü dedim filan. Dönüp bana dedi ki sen subay eşisin dedi oraya oturamazsın. Öne geçeceksin dedi. Başkasının çocuğu da yok yani. Benim oğlan da durmuyor sırf rahat dursun da köşede rahat yolculuk yapayım düşüncesindeyim. Ancak o üst rütbeden subay eşi gelip bana, sen subay eşi olarak öne geçeceksin dedi. İyi dedik orda da söz dinledik. Emir demiri kesti yani. Çıkıp otobüsün ön tarafında oturdum. Alt üst ilişkisine beylerden ziyade hanımlarda daha fazla dikkat ediliyordu. 28 Şubatla daha girmeden yaşlı annem babam bizde kalıyordu hatim okutalım dedik. Kendiniz hadi okuyalım filan diyemezsin. Önce üst rütbeli komutanlara söylendi onlardan izin alındı. Ondan sonra onlar bizim için İmam hatip lisesinin müdürünün eşini gönderdiler. O şekilde okutuldu. Sürekli prosedür ve izinlerle yapıldı birçok şey. Tabi bu şükrettiğimiz durumlardandı. Daha sonraları bununda mümkün atı olmadı tabi 28 Şubatla beraber”(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Bir otobüse bile yerleşmenin rütbeye göre şekil alması ast-üst ilişkisine ne kadar dikkat edildiğini göstermektedir. Bir mantığı olup olmadığını sorgulamaktan ziyade insanları psikolojik men yıpratmaktan başka bir işe yaramamıştır. Ast üst ilişkilerine dair diğer bir katılımcı;

“Bizim teşkilatta ast üst olduğu için rütbelinin şartsız sorgusuz dediği olmak zorunda. Hani şunu diyemiyorsun amirim komiserim veya müdürüm siz bu konuda yanlış düşünüyorsunuz. Dediğin zamanda adam senin burnunu sürüyor olabildiğince mobing uygulanıyor. Benim de kendimle ilgili sorunum da profesyonel uyanık olamıyorum. Oyunu kuralına göre oynayamıyorum. Ben aciz ezik bir memurum. Onlar da hiçbir şeye itiraz etmeden karakersiz bir yapıda, amirin her türlü söylediğine evet demeyi kabul edemiyorum. Ben bu meslekte bu konuda çok sorun yaşadım hala daha yaşıyorum. Bu dillimi tutsam sorun çözülecek ama yanlış da yanlış demeden geçemiyorum. Genel olarak memurlar amirin yüzüne amirim çay kahve ister misiniz derler arkadan da olumsuz konuşurlar. Ben bunu yapamıyorum işte. Rütbeli durumu olduğu sürece yanlışsınız deme lüksün yoktur. Ne derse amirin o olacak yanlış bile olsa haksızlık bile olsa adaletsizlik bile olsa. Mesela mesleki tecrübesi olsa amirlik vasfı olsa A tamam doğrusunuz der kenara çekilirim. Ancak tecrübe yok, liyakat yok, bilgi yok, yanlış kabullenmeni istiyorlar. Kanunsuz emir vermiyor ancak her şeyi kılıfına uyduruyor. 3201 emniyet teşkilatı kanununda açıklık var. Madde de ancak rütbelinin inisiyatifine göre deyince, polis 100 de 100 haklı da olsa her zaman amir haklıdır. Boşuna bu kadar intiharlar olmuyor. Adam öldürmeler, yaramalar boşuna olmuyor”(Lale Hanım, 40, Polis).

Polis ve askeri teşkilatta çalışan memur veya personellerin görevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için hiyerarşiye ağırlık veren yapısından ötürü birçok zorluk yaşanmaktadır. Hiyerarşi yukarıdan aşağıya doğru ilerleyen tek yönlü iletişimde iki

büyük sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, polis amirlerinin sorunlarla daha çok teke tek olarak karşı karşıya kalmalarıdır. Geri kalan astların görüş veya tavsiyelerini almamalarından ötürü toplumdaki sorunlar ve karşılaşılan sorunlar hakkında bilgilenmeleri güçleşmektedir. Bu doğrultuda astların sahip oldukları kaynak, birikim ve donanımlarını kullanarak, problemlerin çözülmesi mümkün olmamaktadır. İkinci büyük sorun ise üstlerin verici, astların da sürekli alıcı konumda yer almasıdır. Bu minvalde amirin mesajlarının polis memurları tarafından alınıp alınmadığı kontrol edilmediği için işler zorlaşmaktadır. Yine bir iletişim kopukluğu yaşanarak memur ve amir olumsuzluklar içerisinde kalmaktadır. Katılımcının da amirin emri doğrultusunda hareket etmeye çalışması lakin doğru olmayana da doğru demek kişinin kendine olan öz saygısını zedelemektedir. Yanlış olana da yanlış diyememek, çevresine ve kendisine olan güven kaybına sebep olmaktadır.

Ast-üst ilişkisinden ötürü kopukluk yaşanan iletişim dışında bir de katılımcıların bahsettiği liyakat gerçeği vardır. Gelişmiş ülkelerin kamu kurumlarında yüzyılı aşkın süredir yaygın bir biçimde tatbik edilen liyakat sistemi, gelişmekte olan ülkelerde kamuya ait kuruluşların çok azında ve yüzeysel olarak uygulanmaktadır (Şahin veŞahin, 2016: 98). Nitekim (biz de kendimizi gelişmekte olan bir ülke olarak addettiğimize göre) katılımcı Lale Hanımın sözleri de bize ülkemizde liyakatin çok uygulanmadığını göstermektedir.

“İş yerindeki haksızlıklar ve adaletsizlikler beni çok fazla yoruyor. Mesleğimizde sürekli değişim ve dönüşüm oluyor ve maalesef liyakat da olmuyor. Bizim meslekte birçok birim var. Bir özel kalemde, bir sosyal hizmette, bir pasaport şubede çalışmak var bu birimler oldukça rahat ve düz memur gibi hafta sonun oluyor. Güvendiğin biri varsa bu birimleri seçersin ve kimse sana da karışamaz kafan rahat şekilde çalışabilirsin. Yani bir emniyet genel müdürü öz akrabansa, senin patavatsızlığın, dengesizliğin veya beceriksizliğin kimseyi ilgilendirmez. Çünkü sana kimse ses çıkaramaz. Ha bunun bir de oldukça zengin kocası anası babası olan tipler de var. Hiçbir iş bilmesede sadece o yakınının müdürlerle siyasetçilerle görüşüyor olması o kişiyi de dokunulmazlığa ulaştırıyor. Böyle bir bayan polis memurunu sadece tanıdıkları var diye yıllardır çalıştığım idari bürodan beni alıp kapının önüne nöbete gönderdiler onu ise benim yerime verdiler. Benim bilgimin onda biri olmayan kişi yerimde çalışmaya başladı. Bana da bulmam gereken evrakı saklayıp sen evrak bulamıyorsun deyip kılıf uydurdular. Sadece kadının kocasının daha üst mevkilerde tanıdığı amirlerle, bizim amirleri sıkıştırıp eşini yerleştirdi bu birime. Kabul edemiyorum yapılan bu adaletsizlikleri” (Lale Hanım, 40, Polis).

“Ben şuana kadar eşimle aynı şubede hiç çalışmadım. İş ilişkimiz çok olmadı. Olsaydı da mutlaka problem olurdu. Eşinle aynı yerde çalışmanın verdiği baskıyı herkes kaldıramayabilir. Sen huzursuz olsan ister istemez eşine de yansıtacak. Mesela aynı yerde çalışan meslektaşlar meslek etiğine uygun davranmayacaklarını

biliyorum. Çünkü görüyorum bazen. Komiser memur olan eşini kayırabiliyor. Eşi sonuçta elinde olmadan kayırıyor işte. Hiç etik değil ve bazen de sesimi çıkarıyorum” (Beril Hanım, 30, Polis).

Haksızlıklara uğrayıp da amirim ne demişse yapmak zorundayım demek her memur için zor bir durumdur. Milyonlarca memur bu tarz durumları yaşamıştır hala da yaşamaktadır. Kendini geliştirip yetkin olduğun bir birim varsa orada devam edip ülkeneye faydalı olmak istemek yanlış kabul edilmemelidir. Ya da hiçbir hatası olmadan yer değişikliği yapmak da her memur için adapte olmak gibi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Zaten bu memurlar şubeler arası sürekli değişim ve dönüşüm içerisindeyler. Zaten tayinlerle beraber de tüm hayatları değişmektedir. Zor olan bir mesleği amirlerin daha fazla zorlaştırması devletin yürümesi gereken işlerini geciktirmekten ve memurları yıpratıp tüketmekten başka bir işe yaramamaktadır. Katılımcıları destekler nitelikteki diğer katılımcıların ifadeleri şu şekildedir.

“Meslek insanı gerçekten çok sinirli ve stres dolu biri haline getirebiliyor. Sonuçta uğraştığımız kişiler normal insanlar olmuyor. Ya uyuşturucu bağımlısı veya satıcısı ya hırsız ya yan kesici ya terörist oluyor. Yani bürokratlarla oturup kalkmıyoruz sonuçta. Bu insanların içinde dura dura sinirli biri olmamak mümkün değildir. Ha birde amirin de normal değilse vay haline oluyor. Mesela amirinde işini yapmana engel olunca çok yorucu oluyor. Geçmişte ast üst ilişkisi çok oluyordu. Kıdemim arttı diye ses çıkarmıyorlar ama hala kıdemsizleri eziyorlar yükleniyorlar valla” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

“Ast-üst ilişkisi mesleğinde fazlasıyla var. Mesleğini eşim seviyor ama bazen abartan komutanları olduğu zamanlar da zorlanabiliyor. Örneğin önceden eşim sekiz de işte olması gerektiğinde on kala çıkar ve işe giderdi. Ancak yıllar geçtikçe buçukta çıkıyor ne olur ne olmaz geç kalmayayım diyor. Sonra laf işitmeyeyim diyor. Kendi kendini kasiyor ve geriliyor. İlk yıllara oranla her geçen yıl daha erken çıkıyor. Asker olduğu için değer görmek istiyor. Ancak üstlerinden ters bir söz duyunca da ağrına gidiyor. Çünkü onun gözünde askerlik bu demek değildir” (Hale Hanım, 30, Öğretmen).

“Çok zor bir mesleği vardır. Aşırı streslidir bazen kendisi mi mesleği mi daha stresli diye düşünürüm. Telefon çalar gidiyorum nereye gidiyorsun geleceğim der işe bile gidiyorum demez. Beni ve çocukları işten soyutlar. Lider siyasetçi biri geleceği zaman işler yoğunlaşır ve gece uyuyamaz. Mesela beşte gidecekse üçte gider garantidir. Kalkamazsa filan diye telefon alarmı beni uyarır benim telefonumun saatini de kurar o kadar temkinlidir. Çok işkoliktir eşim” (Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

Katılımcıların ve bu mesleğe sahip bireylerin ailelerinin gözlemllediği kadarıyla, sakın bir yapıya sahip olan memurun yıllar geçtikçe agresifleştiği söylenmektedir. Katılımcının söylediği gibi normal mesleklere sahip kişilerle gün boyu zaman geçirememektedirler. Hırsızlar ve teröristlerle iç içe olmak kolay değildir. Mesleğin zorluklarına bir de amir ve komutanların baskı ve streslerinin eklenmesi kişilerin

psikolojilerine etkisi kaçınılmazdır. Her geçen gün daha stresli, düşünceli, yorgun, tedirgin, gergin memurlar çoğalmaktadır.

İki katılımcının eşi de işe daima erkenden gitmeye çalışmaktadırlar. Katılımcının eşi için kullandığı işkolik kelimesi aslında bu mesleklere sahip birçok kişi için kullanılabilir. Aslında işkolik polisler veya askerler demektense amirlerince işkolikleştirilen memurlar demek daha doğrudur. Bitap halde olup uykusuz ve yorgun bir personelin istemeyerek de olsa gittiği kuruma ve meslektaşlarına faydası olacağını söylemek mümkün değildir. Peki, amirlerince işkolikleştirilen memurların kendilerine ve çevrelerine verebileceği zararı da tahmin etmek de mümkün değildir. Emniyet teşkilatında birçok kişinin kullandığı bir tabir bulunmaktadır. O da -polis 24 saat görevlidir- tabiri. Emniyet teşkilatının tedbirli olması gerektiğini ifade etmesi gerekirken aksine memurun 24 saat çalışması gerektiği gibi bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda bu mantığa da devam edilmektedir. Bu ifade o kadar çok benimsenmiş ki çağımızda (insan hakları gibi birçok konunun enine boyuna tartışıldığı günümüz dünyasında) polisin çalışma saatlerini, şartlarını dile getirmek bile hoş karşılanmamaktadır. Haliyle polisin tartışılmayan çalışma şartlarını, iyileştirmek teklifinde bulunmak da mümkün olmadığını söyleyebiliriz. İşkolikleştirilen polis memurlarının kendilerine ve polis teşkilatına verdikleri zarar gözler önüne serilse bile, personel politikasında ciddi değişiklikler olacağını beklemek hayalî kalmaktadır.

3.2.6. İşte Yaşanan Stresin Aileye Etkisi

Polis ve askerler yaptıkları işin niteliği itibarı ile fazlasıyla strese maruz kalan mesleklerdir. Ayrıca toplumun asayişini sağlamakla yükümlüdür. Toplumdaki sağlık ve güvenlik koşullarının geliştirilmesi ve sürdürülmesi için çabalamaktadır. Ancak bu doğrultuda bazen bazı memurlar kendi sağlık problemlerini bile işin yoğunluğu ve stresten ötürü ötelemektedir. Ne kadar sağlıklı çalışanlar olursa o kadar sağlıklı toplumlar oluşur. Toplumun güvenliği, huzuru ve refahı için önceliği polis ve askerlerin sağlığı, huzuru için çabalanmalıdır. Ki onlar da işlerini yapıp toplumun güvenliği ve huzuru için çalışsınlar. Bu doğrultu da işte yaşanan birtakım sorunlar ile baş etmeye çalışan memurlar bazen baş edebilirken bazen de baş edemeyip evine ve ailesine yansıtılmaktadır. Güvenlik çalışanları bu sorunları iş yerinde bırakıp eve taşımamak için çabalsalar da sonuç istenen gibi olmamaktadır.

Polis ve jandarmanın teşkilat yapısı, stres faktörleri, çalışma saatleri, hiyerarşik düzenlemesi dikkate alındığında yapılan işten memnun kalmak memurlar için kolay olmamaktadır. Özellikle stres kaynaklı faktörlerden, yapılan işin riskinden ötürü polis teşkilatı mensupları ve jandarma teşkilatı mensuplarının aileleri ve yakınları mesleğin olumsuz yanlarından paylarına düşeni almaktadır. Eve, eşime, çocuğuma işteki problemleri yansıtmam diyen katılımcının, işe dair söz söylememiş olması işi eve yansıtmadığı anlamına gelmez. Katılımcıların işte yaşanan bir problemin olduğunu anlama şekilleri;

“Meslekten dolayı sinirli bir yapıya sahip olmaya başladı. Sonuçta yorucu ve stresli bir işi var. Bana yansıtmamaya çalışır ama ben yine de anlarım. Mesela durgun bir şekilde eve girerse veya yüzüne baktığım vakit anlarım tamam derim bir şey olmuş” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

“Her gün konuşuyorsundur eşinle ama o gün işten gelince bir bakarsın konuşası gelmez. Anlaşılır yani canının sıkıldığı. Genelde de işte yaşadığını asla anlatmazdı. İşte ki sorunları asla eve yansıtmazdı. Bazen başkasından işle ilgili duyduğum bir şeyi eşime söylediğimde o seni ilgilendirmez der konuyu kapatır.” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

“Ancak şimdi eşim kapıdan içeri girdiğinde bile surat ifadesinde anlarım eşimin ruh halini. Bazen de telefonda konuştuğumuzda bile fark ediyorum ve çocuklarımıza babanız galiba bugün sinirli, geldiğinde çok üstüne gitmeyin diye uyarırım. Ancak geçmişe oranla artık bende bazı şeyleri alttan almayı sesimi yükseltebiliyorum ancak bu defa eşim alttan almaya başladı. Bende gün boyu üç çocukla ilgilenince ben de doluyorum ne yapabilirim” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

Katılımcılara anlatılan bir şey olmasa da biri eşinin durgunluğundan ve yüzünün ifadesinden anlarken diğer katılımcı da eşinin konuşmak istememesinden zor bir gün olduğunu anlamaktadır. Sümbül Hanım ise yılların verdiği tecrübe ile eşiyile telefonda konuştuğunda bile gününün iyi geçmediğini anlamaktadır. Evini, çocuklarını babalarının stresli olması durumuna göre hazırlamaktadır. Ancak bir de direkt olarak günün yorgunluğunu sinirini stresini veya amirine olan öfkesini eve geldiğinde eşi, annesi, çocuğu, artık evde kim bulunuyorsa ona kusan memurlar da vardır.

“Ben hep eve işin stresini getirmeyeceğim derdim ama ister istemez eve yansırı. Ertesi günün olacak işleri bile stres yaratıyordu bende. Eşim bana düzgün şekilde bir soru sormuş olsa bile kafam da başka problemler olduğu için ters cevaplar verdiğim oluyordu. Şimdi öyle şeyler yok. Eskisine göre stresimi daha iyi kontrol edebiliyorum” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

“Askerlik, psikolojik olarak insanları çok yıpratır bir meslektir. Yapısal olarak stresli biri olsaydı bile bu meslekle daha da sinirli biri oldu. Eskiden bu kadar değildi. Uygulanan mobingler onu çok zorluyordu. Bu yaşanan zorlukları da eve yansıttı. Duruma göre bazen onu yatıştırmaya çalışıyorum ancak tabi benim de o günüm işte sakin geçmişse. Konuşurum arada neden böyle yapıyorsun filan diye. O da anlatır şöyle oldu böyle oldu diye” (İlkin Hanım, 29, Laborant).

“Eşimin sinirli bir yapısı vardı ancak çalıştığı zamanlar bu daha da artıyor ve daha geriliyor. Tabii ki küçük çocuğun sorumluluğu ve baskısı da etkili olsa da mesleği daha zorluyor doğrusu. Eşim önceden daha sakin bir yapıya sahipti. Ancak eşim meslekle ani çıkışları ve parlamaları arttı. Tatilde olduğunda veya sevdiği şeyleri yaptığın da sakin ve daha mutluymuştu. Ancak çalıştığı zamanlar da tam aksi durumlar oluşuyor. İş ortamındaki sürekli bir emir ve baskı da tetikliyor bence. Genelde işten geldiğinde bunu belli ediyor. Ha evet işteki gerginliğini de eve yansıtıyor çok bariz şekilde. Benim için küçük olan bir olayı çok büyütüp aniden bağırabiliyor” (Hale Hanım, 30, Öğretmen).

“Sinir stresi fazla oluyor. Ast üst ilişki zorluyordu kendisini. İşten dolu bir şekilde gelip evde o sinirini öfkesini kusuyordu. Kesinlikle sinirini bana veya çocuklara yansıtırdı. Gün boyu işte gırtlığına kadar dolup akşam evde de tuzlu olan yemeğin tuzuna takılıp patlama yaşayabiliyordu. Yanlış bir cümleye bir söze bile tahammül edemeyebiliyordu. İlk evlendiğim altı yedi yıl işte sinirlenip de o sinirini bana veya çocuklara yansıtırdı. On yıl çok zorlandım bu yönden. Ast üst ilişkisi yüzünden epey gergin gelirdi eve. Şimdi der o zamanlar ne kadar cahilmişim. Şimdiki aklım olsa daha sakin kalırdım. Zamanımızı ziyan etmesem sizleri üzmesem daha güzel olurdu der. 30 yıldır çalışıyor emekliliği geldi” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“Normal insan bile göremiyor. Sürekli suçlularla yüz yüze. Bir süre sonra herkese suçlu gözüyle bakıyor bir de disiplin isteyen bir meslek. İster istemez bunu eve de yansıtıyor. Bazen bize askeri gibi davranıyor. Askeriyede her şey zamanında olduğu için bir de çok fazla asker yetiştirdikleri için o disiplini bizden de bekliyor. İsteyken çay gelsin deyince hemen önüne geldiği için bazen evde de aynı hızda bekliyor çayını. Ancak çay yarım saat sonra belki bir saat sonra önüne geldiğinde de sinirlenebiliyor. Mesela arabaya bineceğimiz zaman bile hadi hadi diye acele ettirir. O zaman da ben senin askerin değilim der ona bunu da hatırlatırım” (Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Güvenlik çalışanı olan polis ve askerlerin iş ve aile sorumluluklarını dengeli bir biçimde yerine getirmesi çok zordur. Uzun ve yoğun olan çalışma saatleri, sürekli yapılan tayinlerle değişen yaşam standartları, ekonomik sorunların büyümesi ve çeşitlenmesi gibi sebepler iş ve aile arasındaki rol çatışmalarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Zor olan meslekler kişilerle sınırlı kalmayıp aileleri de kapsamaktadır. Çalışma hayatı ile aile hayatı arasında dengenin kurulabilmesi veya kurulamaması bireyden bireye değişmektedir. Bazı katılımcılar dile gelip sorunlarını paylaşmazken, eşlerinin sorunları olduğunu yüzlerinden okumaktadır. Bazı katılımcılar da işte yaşadığı ve yansıtamadığı sinir ve stresini ailesine yöneltmektedir. Bu öfke patlamasını yaşamak için bir yemeğin tuzu bile bahane olabilmektedir. Bazıları da iş işte kaldı şuan evdeyiz veya işle ilgili sorunlar seni ilgilendirmez deyip de konuyu kapatabilmektedir. İşte bu katılımcılar da ifadelerini şöyle aktarmaktadır.

“Hiçbir zaman işte yaşadığı bir şeyi anlatmaz. Bazen arkadaşlarıyla konuşunca yanımda o zaman duyuyorum neler olup bittiğini işle ilgili. Ben sorduğum da söylemez, genelde de geçiştirir” (Nebahat Hanım, 60, Boşanmış Ev Hanımı).

“Eşim eve geldiğinde iş dışarda kalır hiçbir şeyi de anlatmaz. Çocukları görsün otuz iki dişi görünür. Stresli olduğunu bir ben fark ederim çocuklar asla anlamaz. İş ile ilgili asla dertleşmez ancak özel hayatımızla ilgili daima konuşuruz”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Eşim asla sinirli olsa bile evine yansıtılmaya çalışırdı. Ev ile işi ayırt etmeye çalışırdı. Eşim eve geldiğinde canının sıkıldığını anladığımda sorardım hayırdır diye. O da ayakkabımı dışarda çıkardım geldim hanım içeriye katmıyorum derdi. Resmi kıyafetle oturmuyorum burada derdi. Evdeyim şuan evin havasını yaşayalım derdi”(Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Hayatının merkezine işini yerleştiren bir memur için, işten gelen istekler ne olursa olsun problem olmamaktadır. İş odaklı olan bir memur için ailenin istekleri sorunlara ve hatta aile içi çatışmalara yol açmaktadır. İşte bu raddede iş ile ailenin arasında denge kurabilmek kişinin hem psikolojisine iyi gelmek de hem de sosyal hayatını kolaylaştırmaktadır. İş ve aile dengesinin sağlanması, memurların yaşam kalitesini arttırmakta, ruh sağlığını korumakta ve meslekteki devamsızlığı azaltıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu arada işi hayatının merkezine alan yani işkolik memurların eşleri ise kendilerini ikinci plana atılmış hissiyatına kapılabilmektedir. Bu çalışanların eşleri ise kendilerini işe göre daha az önemli ve çocukların bütün yükünü çeken kendilerini de tek taraf olarak görmektedir. Huzursuz olan bir eş hem kendine hem de ailesine faydasız bir anne olmaktadır. Nitekim evdeki huzursuz bir eşi bırakıp daha fazla işe sarılmak aile ilişkilerini daha fazla yıpratır. Nitekim aile ve eş, işe feda edilmemelidir. Aile kutsal bir yapıdır.

Bazı katılımcılar da işte yaşadığı sorunları eşlerine anlatıp rahatlayıp akıl aldıkları bile olmaktadır.

“Evlendiğimiz ilk zamanlar hiçbir şey anlatmazdı. Bugün nasıl geçti ne yaptın dediğimde ise kimseyi tanıımıyorsun der konuyu kapatırdı. Artık yeni yeni işte fazla dolmaya başladı ki bazı şeyleri bana anlatmaya başladı. Bazen şöyle bir şey yaptım sence doğru mu yaptım yanlış mı yaptım diye sorduğu da olur. Bana danışır birlikte fikir alışverişinde bulunuruz”(Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“Eşimle iletişimimiz iyi. Ancak meslek beni de eşimi de yıllara göre değiştirdi. Ben çok sakindim ama şimdi hiç öyle değil. Meslek insanı değişime zorluyor. Sakin olunca uğraşmayayım dediğim zaman bu defa bütün işi sana yığıyorlar. Çok stresli bir mesleğimiz var. İşteki o stres yüzünden değişime zorlanmış oluyoruz. Ancak çok şükür eve taşıyoruz yaşadığımız zorlukları. Bunu da küçük yaşta mesleğe girmemize bağlıyorum. Birçok zorluğu da beraber aştık eşimle. Genelde de eşime anlatırım işte şöyle oldu böyle oldu diye. Eşim de bana akıl verir doğrusu”(Beril Hanım, 30, Polis).

3.2.7. Gurur Duyulacak Veya Önerilecek Meslekler Mi?

Her meslek kendine özgü değer ve kıymet arz etmektedir. Ancak bazı mesleklerin de değeri ve kıymeti bir nebze de olsa fazla olduğunu söylenebilmekteyiz. Askerlik ve polislik bu meslekler içerisinde dâhil olmaktadır. Hiçbir maddi değer bu mesleklerin karşılığını vermek için yeterli kabul edilemez. Bu görüşte olan katılımcının düşünceleri şu şekildedir.

“Tabi ki gurur duyuyorum. Hayatını ortaya koymak kolay değil. Bazı meslek ve görevler parayla asla kıyaslanamayacak kadar değerli ve paha biçilemez. O mesleklerden birisidir polislik. Hayatını ortaya koyamayacak kişilerinde bu görevlere getirilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ülkenin refaha ulaşabilmesi için bu kafadaki insanlara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum” (Gül Hanım, 30, Komiser).

“Önerilecek bir meslektir. Övülmüş ve peygamber ocağı olduğunu düşünüyorum. Kutsal bir meslektir. Vatani ve milleti savunmak dersek öneririm tabi ki. Kesinlikle saygı duyulması gereken bir meslek olduğu inancındayım ancak ne kadar saygı duyuluyor o da tartışılır. Dünya kurulduğundan beri var olan bir meslek askerlik. Tüm dünyada da bu böyle devam edecek” (Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

“Çok kutsal çok güzel meslek ve bu meslekle de övünürüm. Aslında eşimin eve helal rızık getiriyor olması bile benim için övünülecek bir durumdur” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

“Eşimin mesleğiyle övünürüm çok kutsal bir meslek olduğunu düşünüyorum. Bana başka bir mesleğe geçeyim mi dese asla istemem. Çünkü çok özel ve değerli bir meslektir” (Sevgi Hanım, 33, Ev Hanımı).

Katılımcılar İslami yönden mesleğin kutsiyet atfettiğinden ve herkesin bu meslekleri yapamayacağını ifade etmektedir. Vatan için canını ortaya koymak kendinden vazgeçip vatani için çalışıp çabalamak kolay olmamaktadır. Toplumumuzda polis veya askerlere duyulan bir şefkat beslenip saygı duyulmaktadır. Ancak geçmişe oranla bu değerlerin gün geçtikçe azaldığı söylenilebilmektedir. Bu durumun nasıl olduğunu açıklamak zor olsa değersizleştirildiği inkâr edilemez. Yapılan yorumları destekleyen katılımcılar da bulunmaktadır. Ancak mesleklerin Türk toplumunda kıymeti birçok mesleğe göre fazladır. Yakınları tarafından göğsü kabararak bahsedilen mesleklerdir.

“Kesinlikle övünülecek ve gurur duyulacak bir meslek. Herkese nasip olunacak bir meslek olduğunu düşünmüyorum. Ancak son zamanlarda mesleğin bir değersizleştirme durumu var. Her meslekte var ama bu meslekte de ast-üst ilişkilerinden ötürü eşimin ilk yıllarına oranla bir soğuma olduğunu söyleyebilirim. İlk yıllara göre mesleğe olan sevgisinde gerileme var. Aslında meslekten de değil işte yapılan haksızlıklardan dolayı soğuma var. 13 yıllık çalışma az değil. Şartları ve zorlukları çok zor olan bir meslek ne de olsa” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

“Bu mesleğin alt yapısı çok değişti. Mesleğe insanların bakış açısı çok değişti. Önceden insanlar için bence daha değerli bir meslekti. Yani insanların, halkın gözündeki o değer yok olduğunu düşünüyorum. Aslında çok değerli bir meslektir. Eşimin ve benim mesleğim olduğu için tabi ki gurur duyuyorum. Orası çok ayrı bir

meseledir. Ancak son 3-4 yılda eskisi gibi mesleğe değer verilmediğini düşünüyorum. Halkın bize olan bakışı çok değişti bence. Vergi dairesindeki memurla veya nüfustaki bir memurla aynıymışım gibi. Veya bir öğretmenle mesleğimizin aynı olduğunu düşünüyorlar gibi hissediyorum. Sanki artık sende bu mesleği parasıyla yapıyorsun gözüyle baktıklarını düşünüyorum. O da memur sende memursun diyen insanları görüyorum. Oysaki onlar sabah 8 akşam 5 e kadar çalışıyor. Oysaki biz gece 12 ye kadar çalışıyoruz. Örneğin polis olduğum ilk yıllar vay polis olmuş filan olurdu. Şimdi yüzüme yüzüme zaten herkes polis oluyor diyorlar. Bazen çok fazla polis alımı yapıldığı için mi oldu diye de düşünüyorum. Hatta üniversite mezunu gelip 6 ay da veya 9 ayda komiser olan insanlar var. Ben 2 yıl polis okulunda okudum onlar daha kısa sürede. Sonra da bu kişi geliyor ve amirin oluyor. İşi mesleği bilmediği için de zorluğunu biz yaşıyoruz. Bu onların ayıbı değil ama bu durumda olmuyor yani. Şimdi 9 yıllık memursun işi biliyorsun 6 aylık eğitimle gelen komiser hiçbir şey bilmeden geliyor ve sen bunun sıkıntısını çekiyorsun. Ha komiser olacaksın bunun bir eğitimi verilmeliydi. Bazen yapmamız gereken bir şeyleri söyleyecek ama ne söylemesi gerektiğini bilmiyor ve söyleyemiyor” (Beril Hanım, Kadın,30,Polis).

İki katılımcı da aynı nokta üzerinde durmuştur. İkisi de bu özel mesleklere eskiden olduğu kadar toplum tarafından değer verilmediği dile getirilmiştir. Sebebini tam olarak iki katılımcı da açıklayamamaktadır. Ancak eskiden insanlara polis olduğunu söylediğinde kendisinin, insanların gözünde bir kıymeti olduğunu ancak günümüzde o kıymetin kalmadığını ifade etmişlerdir. Biri dokuz yıllık polis memuru diğeri dokuz yıllık polis memuru eşidir. Ancak iki katılımcı da bu meslekler içerisinde ciddi bir zaman geçirdiklerinden ötürü farklılıkları görebilmeleri çok normaldir. Oysaki bu mesleklere verdikleri bunca emekten ötürü bu değersizleştirilmeyi anlayamamaktadırlar. Saygı görülmesi gereken mesleklerken bayağılaştırılmış meslekler olduğu kanaatindedirler. Hiçbir zaman diğer memurlar ile kıyaslanamayacağını tatillerinin, mesailerinin, çalışma şartlarının, benzerliğinin mümkün olmadığı bu mesleklerin daha fazla saygı duyulması gerektiği düşünülmektedir. Polis memuru katılımcı, saygı yoksa neden bu kadar çok yıpranıyoruz ki o zaman diye düşünmektedir. Normal bir memurdan maaş olarak da bir farkı olmadığına göre çok da seçici bir meslek olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda sistemdeki hataların ceremesini çektiklerini dile getirebiliriz. Bu mesleklere yapılan alımlar da kriterler düzgün şekilde belirlenmeden birçok kişinin birkaç ayda komiser olmasını kabullenilememektedir. Bu katılımcı dışında birçok kişiden de duyulan sözlerdir. Ben iki yıl polis okulunda okudum adam altı ayda amirim olup gelip bana emir verebiliyor. Ya da ben on yıllık memurum, altı aylık memur gelip bana emir veriyor ve kabul edilmesi de kolay olmuyor gibi sözler çok sarf edilmiştir. Buradaki bayan memurun da söylediği gibi bana ne yapmam gerektiğini bile söyleyemeyen bir amiri amir olarak görmek kolay olmamaktadır. Burada sistemin liyakatsiz alımları veya yapılan yanlış

seçimler veya fazla alımlar veya yanlış sınavlardan mı kaynaklandığına dair ne söylenmesi gerektiği bilinmemektedir. Ancak sistem de hatanın olduğu ve bu sistemde ki dışların birbirine denk gelmediği çok açıktır. Çünkü emir komuta zincirinde daha sonra sorunlar yaşanıp yıpranan memurların sağlıksız bir ortam ve sağlıksız bir psikolojiyle bu ülke için ne kadar güven verici şekilde çalışabilecekleri de akıllarda soru olarak kalmaktadır. Ayrıca bu doğrultuda bu durumdan birçok memurun amirin zorlandığı ve bu gerçeklerin birçok kişi tarafından bilinmesine rağmen bu yönde hiçbir çalışma veya düzenlemeye de gidilmediği bilinmektedir.

“Ben nişanlıyken nişanlın ne iş yapıyor dediklerinde ben polis derdim ve direkt polisler şiddete eğilimli olurlar derlerdi. Hep duyardık ya askerlerin polislerin psikolojisi bozuk olur filan diye. Ancak eşimle evlendiğim zaman hiç öyle değilmiş. Eşim çok sakin ve çok naiif bir adamdır. Mesela buraya bir bakan geldi geçenlerde. Bakan 2 veya 3 gibi gelecekti ama eşim sabah yedi de gitti. Sıcağın altında olabiliyor, soğukta olabiliyor, ayakta bekliyorlar, bazı insanlar kışkırtıp sorun çıkarabiliyorlar. Böylece sinirler iyice gerilebiliyor. Ona rağmen eşim fazlasıyla sakin bir yapıda. Çok af edersin ama eşek gibi çalışıyorlar. Bakanı gelir bir saatlik bir zaman dilimi için polis memuru 15 saat orada oluyor. Sırf adam bir saatliğine gelecek diye. Sabah çıkıp gecenin bir vakti geliyorlar. Sonra da yok efendim polisler böyle şöyle diyorlar” (Sena Hanım, 31, Ev Hanımı).

“Tabi ki övünürüm karşılığının verilemeyeceği ve gurur duyulacak bir mesleği var. Mesela siyasi liderler gelir hele de seçim zamanları daha fazla yorulur. Hatta o gün eve gelmesi mümkün bile olmaz. Mesela bir doktor olsa çalıştığında ek mesaiye girince ücretini alır. Bir polis memuru ek mesai diye bir şey yoktur görevidir. Ben demiyorum illa onun için de para versinler ancak adamın dinlenmesi gereken zamanda da dinlenmesi iyi olurdu. Polislik insanı Fizyolojik ve psikolojik olarak çok yıpratıcı bir meslektir. Hiçbir zaman getirisi olan değil daima insandan götürüsü olan bir meslektir” (Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

Katılımcılardan yola çıkarsak bu mesleklere sahip kişilerin daima verici taraf olduğunu söyleyebilmekteyiz. Ailesinden ödün verirler, zamanlarından verirler, sağlıklarında verirler. Bundan ötürü de erken emekli olma hakkı tanınmaktadır. Lakin insanın sağlığı gittikten sonra da emekli olmanın da kişide bir farklılık yaratacağını söylemek mümkün değildir. Bu memurlar bu ülkenin güvenliğini sağlayan çelik gibi bileğe ve psikolojiye sahip askerleri ve polisleridir. Şu da bir gerçektir ki onlar da insandır. Daima çelik gibi bileği ve psikolojisi de olamamaktadır. Aileleriyle geçirmeleri gereken zamanı aileleriyle geçireceklerdir ki topluma sağlıklı çocuklar ve gençler yetişsin. Aileleriyle vakit geçirecekler ki karakola şubeye veya çalışma noktası neresiyse oraya isteyerek ve verimli işler yapabilecek zihin ve vücutla geri dönebilsinler. Ancak bu memurların psikolojik olarak geçtim fizyolojik olarak bile dinlenip izin yapamadıklarından ötürü sağlıklı bireyler ortaya çıkamamaktadır. Bir insan kaç gün kaç

saat uykusuz kalabilir ki. Sonra da toplumumuz tarafından şiddete eğilimli sorunlu kişiler olarak görülmektedirler. Hangi insan uzun saatler çalışıp veya uykusuz kalırsa iyi olur ki. Gece, gündüz, yağmur, güneş, kar fark etmeksizin çalışan bireylerin de sınırlarının olması anormal karşılanmamalıdır. Bu memurlara tolerans gösterip birçok yönden mesleklerine yönelik plan program ve iyileştirilmeye gidilmelidir.

Şimdiye kadar birçok katılımcı bu mesleklerle gurur duyduğunu ve önerdiklerini ifade ederken önermediğini ifade eden iki katılımcı vardır;

“Eşim biz evlenmeden önce polis oldu. Eğer evli olsaydık ben polis olmasını istemez ve müdahale edebilirdim. Bazen yeğenlerim filan sorar olayım mı napayım vs. diye. Ben hiç tavsiye etmiyorum. Meslek olarak öneremiyorum. Ancak hayalimdi diyen veya idealist olarak yaklaşanlara da bir şey diyemem. Ancak ben meslek olarak önermediğim zamanlarda da insanların diline gelmese de kafasından geçen şu oluyor. O zaman yapma kardeşim bu mesleği. Zorlama yaptırıyorlar filan diye düşünüyorlar. Şuan 45 bin filan maaş alıyoruz. Ben bu mesleği bıraktığımda bu maaşa tekabül edecek bir mesleğe yani işe geçemezsem belki de eşim bile bir ömür beni eleştirebilir. Ne güzel işin vardı da neden bıraktın vs diyebilir. Bu konumu bırakabilmek için aynı mevcutta değil bir üst mevcutta ve getiriye sahip bir işe geçebilmeliyim. Ancak bunu şuan için sağlayamam. Zaten artık raporluyum sabah sekiz akşam beşe döndüm ve daha rahat çalışabileceğim. Sekiz yıl sonra ilk defa bayram tatilim olacak inşallah. Eşim çalışacak ben izinliyim. Koşullarım artık normal memura döndü. Ha bu şartlardan daha iyi şartlara sahip başka bir işe geç deseler geçerim. Eski aşk ve sevgiyle yaptığımı söyleyemem. Zaten birkaç ameliyat olduğum için artık özel harekâta da çalışmıyorum. Normal memur şartlarındayım” (Bedir Bey, 34, PÖH).

“Bu mesleği insanlara önermem açıkçası. Mesela vergi dairesinde ablam çalışıyor aramızda maaş farkı olduğunu düşünürdüm o fark bile yokmuş. Ancak ben bir kendi çalışma şartlarıma bakıyorum bir de ablamınkine bakıyorum. Ablam erken çıktığı zamanlar olur. Ramazanı olur şüyü olur buyu olur resmi tatili vs. erkenden gönderirler. Oysa benim meslekte geç çıkarırlar erken çıkarmazlar şubeden, mümkün değildir yani. Hafta sonları tatilleri aile düzenleri vs. her şeyleri var. Oysa benim mesleğimde bu mümkün değil. Aslında bir bayana önerebileceğim en son meslektir diyebilirim” (Beril Hanım, 30, Polis).

Vatan aşkı olmayan devleti yaşatmak için çalışacağını düşünmeyen veya toprak bütünlüğümüzü korumak gibi idealist olmayanların yapmakta çok zorlanacağı meslekler olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar dışında yani işsiz kaldığı için veya parası için bu mesleklere yönelenler elbette vardır. Lakin şunu söylemeliyiz ki bu düşüncelerle bu mesleklere gelenler daha da zorlanmaktadırlar. Çünkü sabrın arşa çıktığı sınırların zorlandığı mesleklerdir. Vatan sana canım feda demek herkesin işi olmamaktadır. Bu idealle gelenler için de zaten bu meslekler sevilerek yapılan ve kutsal görülen meslekler olmaktadır. Yeri geldiğinde ölümü göze alabilmek kolay değildir. Katılımcının da dediği gibi aynı maaşı alıyoruz ama benim hiç iznim olmuyor gece yarısına kadar kalabiliyorum

ek görevlendirmeler olabiliyor gece yarısı iş başı yapmak zorunda olabiliyorum bunlardan ötürü mesleğe dair tavsiye isteyenlere gidip de diğer memurlukları seçmelerinin daha doğru olduğunu söylemektedir. Bundan ötürü de bu mesleği önermemektedir.

Bazı katılımcıların mesleklerinden ötürü gurur duydukları anları şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Bazı ortamlara girdiğim de mesleğimi söyleyip rahat şekilde girebiliyorum. Övünebileceğimi anlatacağım bir olay oldu bugün onu anlatayım ben. Bugün bursluluk sınavı vardı görevlendirildim ve gittim okula. Sabah saat erken simidimizi aldık çalışma arkadaşım ile gittik okula. Dedik ki çay varsa alalım simitle yeriz. Bizim şubeye birileri gelince direkt çay kahve yapar götürürüz. Bu okulda da çay alalım dedik baktım müdür bizim milli eğitim yasakladı da çay veremiyoruz filan diyor. Çaycı da gözümün önünde biliyorum çay var yani. Kendi kendime içimden ne kadar büyüttünüz ya diyorum. Yanımda abi dedi ki tamam Selma dışarı çıkalım karşı da kahve vardı bildiğin oraya gittik. Bir bardak çay için. Kahvenin sahibi amca da hemen çay getirdi bize Allah razı olsun dedi sizin sayenizde kendimizi güvende hissediyoruz vs. Allah sizi korusun filan dedi. Çayın parasını verelim diye ısrar ettik olur mu iki çayın lafı deyip kabul etmedi. Anlaşılan mesleğe saygı duymayan gibi hala duyan insanlar da var. Burada gurur duyuyorsun giydiğin polis yeleğinden. İnsanlık kişilik karakter meselesidir. Bir tarafta okul müdürü bir tarafta kahve sahibi amcanın davranışlarını düşündüm” (Lale Hanım, 40, Polis).

Toplumumuzda bu mesleklere sahip çıkmayıp saygı duymayan insanlar elbette vardır. Ancak toplumdaki insanların çoğunluğu için gurur duyulacak mesleklerdir. Kendilerini koruyan toplumun huzuru ve güvenliği için çalışan ve hatta kendinden feragat eden kişiler olarak görenler de vardır. Tıpkı kahve sahibi amcanın da dediği gibi “kendimizi güvende hissediyoruz ”sözünü hissettiren memurların olması beklenen durumdur.

“Mesleğimle övündüğüm ve unutamadığım anlardan biridir darbenin olduğu gece, ben daha öğrenciydim. Mezuniyete daha bir ay vardı ancak ellerimizde silahlarla indik. İnsanların ilgi ve alakası unutulmazdı. Bir çocuğun poşetinde erikleri vardı ve hepimizi tek tek gezip erik dağıtıyordu. Üniversite öğrencisi bir kız marketten içecek vs. alıp bizlere dağıtmıştı. Bunları görünce insanların saygı duyduğu ve kutsal gördüğü polis ve askerlik mesleğini görmüştüm. Ben de tabi ki gurur duymuştum mesleğimden. Temsil ettiğin işin karşılığının bu olması güzeldi. Keza Afrin de de olmuştu. İlkokul öğrencileri veya 45, 55 yaşlarındaki insanların bize yazdığı mektupları veya bir teyzenin ördüğü bere (hala saklarım) bunların hepsi gururumu okşamıştı. Toplumdaki karşılığının böyle olması ve bunu görüp hissetmek insanın tabi ki gururunu okşuyor. Ancak onun dışında ben polisim diye ortalıkta gezinen biri asla olmadım. Avm ye gittiğimde bile kimliğimi göstermekten itina ederim” (Bedir Bey, 34, PÖH).

Türk toplumun da daima olagelen bir hal vardır. O da yaşanan toplumsal olaylar da birlik ve beraberlik içerisinde olmak birbirine kenetlenmektir. İlla bu durumlar olacak da

sanki o zaman kenetlenmiş gibi bir durumdur. Oysaki toplumların her zaman için bu birlik ve beraberliğe ihtiyacı vardır. Tıpkı memurun anlattığı darbe gecesinde yaşanan olaylarda insanımızın elinden geleni yapmasıdır. Biri erik dağıtırken birinin su dağıtması bizlere bunu göstermektedir. Bu vatanın tek olduğu ve bizlerin kalması için birlik ve beraberlik için de olmamız gerektiğini birçok olay göstermektedir. Tarihimizde de daima bu minvalde olaylar yaşanmıştır. Günümüze en yakın yaşanan olaylardan biri de 6 Şubat gecesini depremin olması ve ülkenin ayağa kalkmasıdır. Tüm ülke elinden geleni yapıp seferber olmuştur. Binlerce insanın tek yürek olup çabalması askerin polisin mesailerinin artması ve yaşananlar maalesef unutulmayacaktır.

3.2.8. Şehitlik, Polisin ve Askerin Gerçeğidir

Geçmişten günümüze Türkiye’de ve dünyada savaş ve terör olayları yaşanmıştır ve yaşanmaya da devam etmektedir. Yıllar boyunca terör, ülkemizin mücadele ettiği ciddi bir sorundur. Ayrıca sınır komşularımızda ortaya çıkan iç savaşlar, toplum nezdinde şehitlik ve şehit yakını gibi kavramların sıkça gündeme gelmesine sebep olmaktadır.

Terim olarak Allah yolunda öldürülen mümin kişiye şehit denilmektedir. İslâm düşünce geleneğinde şehitlik, genel haliyle ‘Allah yolunda ölme veya öldürülme’ olarak kabul görmektedir. Kur’an-ı Kerim’de Allah yolunda öldürülenlerin ölü değil diri oldukları yazılmaktadır. “Hz. Peygamber Allah yolunda öldürülenler yanında şehitlik kabul edilen birtakım ölümlere daha yer verilmektedir. Şehitlik Allah katında yüksek bir mertebedir. Bu mertebeye nail olanlar, gıpta edilecek birçok nimete sahip olacaklardır. Ayrıca dünya hayatında onlara uygulanacak bazı fikhî hükümler de bulunmaktadır. Ayrıca kimin gerçek manada şehit olduğu, onun niyetine bağlıdır. Bu niyet de bir tek Allah tarafından bilinebilir. Bu bakımdan dünyada şehit muamelesi görenlerin bir kısmı Allah tarafından şehit olarak kabul görmeyebilir”(Yaran,2012:2019). Bizlere göre dünya da şehit olarak kabul edilemeyecek kişiler belki de Allah katında şehit olarak kabul edilebilirler. Bundan ötürü her canlının yaşayabileceği tek bir ecel vardır. Her canlının kendisi için belirlenen zamandan önce doğmayacağı gibi belirlenen süreden önce de ölmeyeceği kabul edilmektedir.

“Ben afrin harekâtına katılmıştım yanımda 11 kişi şehit oldu ve hayatımda katıldığım en zor görevdi. Ölme ihtimalim çok yüksekti. Bence bu durumla mücadele sadece inançlarla olur. Öldüğün zaman şehit olma algısı. Benim çok sevdiğim bir söz vardır ‘ insanı ölümden eceli korurmuş’ diye. Benim için ancak inançla mücadele edilebilecek bir durum. Zira aksini düşünürsem Müslüman olmasam veya başka bir

dine mensupta olsam yani Allah inancı olan biri ancak bu şekilde mücadele edebilir. Çünkü gittiğin herhangi bir operasyonda ölebilirsin. Diğer meslek guruplarındaki arkadaşlar da sabah evden çıktıktan sonra akşama dönmeme ihtimali var. Bir öğretmene de bir taksi şoförüne de ölüm var Ecelin gelme saati dakikası bellidir. Ancak bizim meslekte ölme ve öldürme üzerine odaklı. Sonuç tamamen ölümle bağlantılıyor. Benim mücadelem ecel ile açıklanıyor. Benim imanım olmasa çok zor bir durum. Eğer ben ecele şehadet şerbetine inanmasam asla yapılabilecek bir meslek olmaz” (Bedir Bey, 34, PÖH).

Katılımcının kader ve ecele olan inancının mesleğini yapmasını kolaylaştırdığını söyleyebiliriz. Katılımcı riskli bir mesleği olduğunun ve sonucun da ölümle bitebileceği ihtimalinin de farkındadır. En zorlu bölgelerde çalışılırsa çalışılmsın eceli geldiyse kişinin masa başında ölme ihtimali de vardır. Polislik ve askerlik ölüm ile yüksek oranda karşılaşılabilir bir meslek olduğundan ötürü insanlara, sanki başka bir meslekte çalışırsa ölüm kendilerini daha zor bulurmuş gibi gelmektedir. Oysaki ecel geldiyse ölümden kaçış yoktur.

“Eşimde ölüm korkusu hiç görmedim. Ben korktuğum için eşim de bunu bildiği için dile de getirmezdi. Ancak özel harekâttan ayrıldıktan sonra daha da rahatladım sanki ölüm olmaz gibi geliyor. Aslında 6 Şubat depremini de yaşadık belki de ölenlerin arasında birçok polis memuru da bulunuyordu. Çatışma da değil de enkazda kalıp vefat ettiler. Ecelin yani ölümün görev başında mı yakalayacağı başka bir yerde mi yakalayacağı artık takdiri ilahidir. Bu mesleğe sahip biriyle yıllar geçirdikçe alışıyorsun ve korkuları bırakıp kadere teslim oluyorsun” (Sevgi Hanım, 33 Yaşında, Ev Hanımı).

“Kaderimde varsa şehadet şerbetini içmek içeriz bizde. Ölüm gelecekte her yerden gelir. 6 Şubatta Adıyaman’daydım enkazdan çıktık eşim ve kızım ile. Önceden kaderimiz alnımıza yazılmış. Bunun için çok takılmam bu konuya. Olacağı varsa olur” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

“Şehitliğin rastgele olduğunu düşünmüyorum Allah’ın kullarına verdiği bir ikram olarak görüyorum. Şehit ailelerini dinlediğim de birçoğunun ne kadar temiz olduğunu düşünürüm. Ve birçoğunun önceden hissettiklerini de öğrendim. Ailelerinin duygularını anlatırken ki teslimiyeti görünce kesinlikle bir ikramdır derim. Biz dünyevi boyuttan baktığımız için onsuz ne yaparım vs. diye düşünürüz. Oysaki ahiret daha önemli beraber cennet de olduğunu düşünmek. Bazen aileler imtihan olarak görür ama bence şehadet şerbetini içmeye layık olmak gerektiğini düşünüyorum ve bence çok zor bir durum kolay elde edilemez” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Katılımcılar kadere iman ile şehitliğin tesadüfi olamayacağını ifade etmiştir. Nitekim birçok araştırmada da görüldüğü üzere şehit olana da şehit yakınına da büyük saygı ve hürmet duyulduğu söylenebilir. Araştırmaların çoğunda da şehit ailesi veya şehit yakını olmanın çok değerli ve ayrıcalıklı bir durum olduğu kabul görmüştür. Aslında bu saygının çıkış noktası ise İslam’da şehitlerin seçilmiş olması inancı bulunmaktadır. Toplum tarafından da bu şekilde kabul gördüğünü ve şehit yakınlarına da hissettirildiği, katılımcının ifadelerine binaen de görmekteyiz. Bu mesleklere sahip birçok memur da

şehit olmak istediğini belirtmiştir. Katılımcıların arasında da bu düşünceye sahip kişiler bulunmaktadır.

“Kocam çok isterdi şehit olmayı. Sürekli şehit olacağım ben, siz göreceksiniz filan derdi. Evlendiğimiz günden bu yana bunu söylerdi. Ben de bazen esprisine daha olmadın filan derdim. O kadar da çok söylediği için bize yani bana ve çocuklarımıza da aşıladı. Ölüm var hepimiz için er ya da geç. Bunu yaşayacağımızın farkındalığını aşılacaktır. Normalleştirdi bize 8 yaşındaki çocuğumuz bile farkında. Eşim ölse bile ondan sonrada hayatın devam edeceğini biliriz ve benimsemişizdir” (Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

Şehadet herkese kolay kolay nasip olmamaktadır. Katılımcının eşinin de yıllardır beklemesi ve artık korku olarak değil de ulaşılmaz bir mevki olarak zihinlerinde yer etmiştir. Aile bu durumun bilincinde ve korkuları aşmış vaziyettedir. Birçok katılımcı ise eşinin şehitliği istemesini veya dile getirmesini dahi istemediğini çünkü çok üzüldüğünü ifade etmiştir. Bazı aileler duymaya tahammül edemezken bazı aileler de eşim şehit olsa ne yaparım diye planlarını yapıp birebir eşleriyle konuşmuşlardır. Bu duruma örnek olan katılımcılar;

“Bugüne kadar hiç şehit olmak istiyorum diye dile getirmedim eşim ama ben eminim olmak ister. Dile getirmemesinin en büyük sebebi de benim üzülmemem. Çünkü kafama takar düşünür yemek içmekten kesilirim bunu bilir. Bu da benden kaynaklanıyor zaten” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

“İlk evli olduğum zamanlarda eşim sürekli şehit olmak istediğini söylerdi. Ancak ben duymak istemediğim için sinirlendim. Hatta ona böyle söyleme bir kurşunla gitmesini istemezdim. Bunun yerine belki de namaz kılarken şehit olmak nasip olur kim bile bilir derdim. Ancak her şeye rağmen şehit olmasından korkardım. Ondan duymak bile beni kötü etkiliyordu. Hamile olduğum zamanlardan sonra oğluya tanıştıktan sonra bunu dile getirmeyi bıraktı. Babalık duygusu farklıydı anlaşılan. Ancak ölürsem memleketime gömün beni derdi” (Ceren Hanım, 25, Ev Hanımı).

Birçok katılımcının şehitliğe dair bakışı farklıdır. Kimi olsa ne yaparım der, kimi duymaya düşünmeye bile tahammülüm yok der, kimi öyle kolay nasip olacak bir merteye değildir der, kimi arkamda kalanlara ne olacak der, kimi çocuklara kim bakar nasıl büyütürüm der. Asker ve polis ailesi olmak demek bunların zihinlerinden geçmesi demektir. Şehidin, geride bıraktıklarının zihinlerinde birçok soru ile kalacağı muhakkaktır. Şehitlik sadece gidenle kalmamaktadır. Arkasında kocaman bir kor bırakmaktadır. Kimine göre de kor değil cennet vesilesidir. Bu durumda inançla ilgilidir. İnançla ayakta durur ona göre tepkini verirsin. Allahtan geldi deyip oturmak mı, şükür bize nasip oldu demek mi yoksa feryat figan etmek mi? Şehitlik yaşamında durduğun konuma göre etki etmektedir. Bir komutan için şehit olmak burnunda tüterken emrinde

olan asker için ise asla istemeyeceğin bir mertebedir. Nitekim her komutanın aklındaki bir korku olduğu söylenebilir.

“... Her güvenlik görevlisi arzu eder bence şehit olmayı ama biz ailelerin aklında kalbinde korku kalır. Zaten o göreve şehit olma isteğiyle çıkarlar. O mertebe çok büyük. Eşimin asker olarak yanındaki askerlerin sorumluluğuna sahip olduğu için ayakta durması gerektiğini söylerdi. Ailelere böyle bir haberi götürmemek için çabalardı. Hem askerlerin hem ailelerinin hem de vatanın sorumluluğu omuzlarımda derdi. Yanındaki askerlerin sağ salim terhis olmalarını isterdi. Kendisi şehit olmayı isterdi ancak askerinin de olmaması için elinden geleni yapardı” (Ahsen Hanım, 57, Ev Hanımı).

Korkulara rağmen birçok asker şehadeti istemektedir. Katılımcının eşi bir komutan olarak ciddi sorumluluk aldığı için idrakindedir. Kendi için şehadeti ne kadar isterken kendi emir erleri için de o kadar istememektedir. Bir aileye şehit haberi vermenin zorluğunu bilmektedir. Bir ailenin yüreğine düşen acının haberini vermek istememektedir. Ancak asker ve polislerin birçoğu da mesleğe ilk başladığı yıllarda şehit olmayı çok istemekte ancak yıllar geçtikçe kendilerini hayata daha çok bağlayan etkenlerin artmasıyla (babalık, annelik gibi) bu isteğin de azaldığını söyleyebiliriz.

“Mesleğe ilk başladığımız yıllarda eşim de bende söylüyorduk şehit olsak filan diye. Mesleğin ilk yılları ve o aşk ile söylenebiliyordu. Eşim de keşke o mertebeye ulaştık derdi bana. Ama sonraları da eşime direkt söylemek bir garip geliyor derdim. Söyleme filan derdim bende artık eşime. Bence bir kadına göre bu sözleri söylemek erkeğe göre daha zordur. Erkekler için daha kolay söylenebiliyor. Bende polisim ama şehit olursam ne ala. Ama onun dışında da eşim gibi keşke şehit olsam da demiyorum. Yaş kemale erince birde anneliği tatma evresinde olunca o istek de azalıyor” (Beril Hanım, 30, Polis Memuru).

“Ölüm aklıma gelse bile düşünmemeye çalışırdım. Sürekli o korkuyla yaşırdım. Eşim ilk yıllar şehadet şerbetini içmeyi isterdi. Beni işte Çanakkale'ye defnedersiniz derdi. Ancak kızımız olduğundan beri söylemiyor. Baba olmak düşüncelerini etkiledi sanırım” (İlkin Hanım, 29, Laborant).

Birçok katılımcı da eşi de şehit olan kişinin ardından, arkada kalan yakınlarının onsuz neler yaşayacağı düşüncesi akıllarına takılmaktadır. Katılımcının eşi kendisinin şehit olması durumunda eşinin evlenmesini söylemiştir. Ancak katılımcı çocuklarını üvey babayla büyütmek istemediğini söylemiştir. Görüldüğü üzere polis eşi olsun asker eşi olsun daima şahadet haberinin gelme ihtimali olduğunun farkındadır ve bu duruma kendilerini de ailelerini de hazırlamaktadır. Katılımcıların bu yöndeki düşünceleri;

“Ölmekten, ölümden hiç korkmadım. Tek korkum sevdiğim ben gittikten sonra nasıl olur düşüncesi. Kim bakar ne yaparlar düşüncesidir” (Ömer Bey, 43, Astsubay).

“Eşim bana her an hazırlıklı olacaksın derdi. Beni bu düşünceye alıştırdığı gibi çocuklarımızı da alıştırdı. Bir gün dönemeyebilirim belli olmaz derdi. Ben yokken hayatınız devam etsin. Ben işe gittiğim zaman buna hazırlıklı olun ne olur ne

olmaz derdi. Çocuklarımıza da babanız olamayabilir yani babana bir şey olsa gibi düşün ve hazırlıklı ol derdik. Onlar da buna motive oldu ve alıştılar”(Sümbül Hanım, 44, Ev Hanımı).

“Eşim mesleğini çok sever ve şehit olmayı çok ister. Keşke bana da nasip olsa diyor. Tek kaygım geride kalacak olanlar sizler ne yaparsınız diye düşünürüm o kadar derdi. Biz eşimle bu konuları çok konuştuk ve noktadık doğrusu”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Eşimin bu konularda bana göre daha soğukkanlı olduğunu düşünüyorum. Yani şehit olan arkadaşları oldu ve onların yerinde kendisinin de olabileceğini söylerdi. Gittikleri yer ve mertebe, şehitlik onlara nasip oldu derdi. Birçoğu ölümü bilerek bu mesleğe gitmiş. Bu yüzden zor gelmiyor. Sonucun bu şekil olma ihtimali olduğunu biliyorlar. Yakın arkadaşı şehit olmuştu. Onun yerine ben gidecektim ancak o gitti ve ona nasipmiş dediği olur eşimin. Eşim onun yerinde ben olsam nasıl olurdu diye bana sorduğunda bile düşünmek istemediğimi söyler ve kaçırım bu sorudan. Geride kalmak daha zor olur diye düşünüyorum”(Gül Hanım, 30, Komiser).

Şehit olmak kime nasip olur onu bilemeyiz lakin geride kalan şehit yakınlarıyla da bu devletin ilgileneceği bir gerçektir. Günümüzde de Türkiye Cumhuriyeti Devleti şehit yakınlarını gözetip kollamaktadır. Vatani uğruna canını feda eden şehitlerin arkalarında bıraktıkları birinci derece kan bağı olan kişilere şehit yakını denmektedir. Bu kişiler de eş, çocuk, ana, baba ve kardeştir. Toplumumuzda şehit yakını olmak da şehit olmak kadar önem arz etmektedir. Devlet şehit yakınlarıyla ve çocuklarıyla özel olarak ilgilenebilmektedir. Böyle duygu dolu durumlarla baş etme süreçlerinde devlet daima yanlarında bulunmuştur. Maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman şehit yakınlarından esirgememektedir. Bu yardımlar yapılırken de üzüntülerine ağlayarak ortak olunup muhtaç insanlar olarak korunup kollanmıştır. Toplumsal değerlerimize uygun insan onurunu incitmeden bir şehit yakınına yaraşır şekilde yaşamaları için gerekli yardım ve düzenlemelere gidilmiştir. Devletin, kamu düzenini ve güvenliğini sağlaması, en başta gelen ödevidir. Devletin sağlamak ve korumakla sorumlu olduğu bu düzen için emniyet ve asayiş büyük önem arz etmektedir. Katılımcılar çalışma bölgeleri olarak yani şark veya terör riski olan yerlerde çalışmanın daha ürkütücü olduğunu ve ölüme daha yakın görev aldıkları düşüncesindedirler. O bölgelerde çalışmanın şehit olma riskini arttırdığı kanısındadır. Lakin devlet asayiş sağlayacak ve ülke huzurunu koruyacaksa her toprağımız bizler için değerlidir. Katılımcılar bu korkularını şu şekillerde aktarmaktadır.

“Evlendiğimiz ilk yıllar ölüm ve şehitlik hakkında çok konuşurduk. Özellikle Tunceli’de çalıştığı zaman terörde de çalışırdı ve sürekli bir tedirginlik vardı üzerimde...”(Orkide Hanım, 35, Ev Hanımı).

“Tabi ki korkuyorum eminim eşi bu mesleğe sahip olan herkes korkar. Ancak ilk zamanlara göre biraz daha alıştım. Özellikle Diyarbakır’da çalıştığımız zamanlar bu korku daha fazlaydı. Ne de olsa hiç güvenli bölgeler değildi. Yani şuan

o korku daha da azaldı. Çünkü bulunduğun ile göre ortama zamana göre de değişebiliyor o korku” (Zambak Hanım, 34, Öğretmen).

“Aslında bu korku bulunduğun bölgeye göre değişiyor. Terör bölgesiyse korkun artıyor. Mesela Muşta görevliydik bir zamanlar. Operasyona katılıyordu bana söylemiyordu. Zaten genelde nerde nasıl bilgi vermezdi bana. Bir arar ulaşamazsam ne oldu ne bitti diye korku yaşıyordum. Hemen kafam da senaryolar üretmeye başladım. Belki uyuyordur, şarjı bitmiştir veya duymamış olabilir ama ben hemen acaba bir şey mi oldu diye düşünmeye başladım. Bulduğun il bölge terörü desteklemiyorsa korkularım azalabiliyor. Ama öyle yerler de oluyor ki asker polis olmana bile gerek yok öğretmenleri bile öldürüyorlar. Dediğim gibi korkularım bulunduğun ile veya yere göre değişiyor. Şuan ilçe jandarmada olduğum için daha rahatım. En azından komando değil diyorum. Örneğin Adıyaman da iken Şırnak a il dışına görevlendirmeye gitti. Gabar dağına petrolün çıkarıldığı yere gitti. Bana gösterirdi dağın başı işte o zaman korkardım” (Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Katılımcıların korktukları bölgeler gerçekten zor olan bölgelerdir. Bu bölgeler çalışma şartları olarak iyi olmayan çalışanların psikolojik olarak da genel manada iyi hissetmediği yerlerdir. Eğer istek üzerine bu bölgelere gitme gibi bir olanak sağlansaydı hiçbir memur bu bölgelerde çalışmak istemezdi. Hava şartları, kara şartları, terör olayları gibi birçok etkenden zorlu bir görev olacağı da bilinmektedir. Lakin bu gerçeklikten ötürü şark görevi iki defa veya üç defa yapılacaktır gibi şartlar ortaya koyulmaktadır. Zaten kaderde şehadet varsa her bölgede olma ihtimaline daha önceden de değinmiştik lakin katılımcılar için bunu kabullenmek kolay değildir. Ancak şehitlik makamına nail olursa da geride şehit yakınlarının devletinin gözetiminde olacağı da bilinmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, şehit yakınlarının toplum içinde, insan şeref ve haysiyetine yakışır şekilde yaşayabileceği politikalar yapmaktadır. Şehit yakınları yasal olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü adı bünyesinde yardım almaktadır. Genel Müdürlük, şehitlerin hatıralarının yaşatılması için çalışmaktadır. Ayrıca şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunmasını amaç edinmektedir. Bu müdürlük ulusal politikaları koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet sağlamaktadır. Ancak bu doğrultu da yapılanlar açık ve nettir. Katılımcıların arasında şehitlik için çok ayrı bir fikre sahip olan Sardunya Hanım ise eşinin şehit olmasını istemediğini ve bunu da siyasi düşüncelerine bağlamaktadır.

“Eşimi kaybetmekten tabi ki korkuyorum ama bazen de eşime kendini tehlikeye atma, ölme diyorum. Şehit olan yüz binlerce insanı unuttular seni de unuttular diyorum. Savaş yok bir şey yok şehit olmasını istemem. Akıllı politikalarla terör durdurulabilir diyorum böyle bir durumda da şehit olması yazık gibime geliyor. Dağın başına savunmasız bir şekilde karakol yapmak mantıksız geliyor. Yirmili yaşlardan beri dağlarda eğitilmiş kurt gibi bekleyen teröristlerin kucacağına atarsan askerimizi, körü körüne şehit haberleri de alırsın. Yani nasip kismetten

ziyade engel olunabilirken pisipisine şehit olmayı kabul edemiyorum” (Sardunya Hanım, 42, Öğretmen).

Asker eşi olan katılımcının, ölümle ihmalkârlığı birlikte değerlendirdiği görülmektedir. Bu sebeple devlet politikalarını da eleştirmektedir. Görüşmelerde katılımcının bu eleştirilerinin arkasında eşini kaybetme korkusu bulunduğu söylenebilir. Şehitliğin sadece savaşta olmadığı yanarak veya depremde olması gibi belli durumları da vardır. Ancak katılımcı ülkenin politikalarının veya siyasi olarak yönetiminin bu konuda yetersiz geldiğinden dem vurmaktadır. Şehit haberleri almanın önüne geçilebileceği yani bu olumsuz haberlerin doğru siyasetlerle engellenebileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda eşinin de şehit olmasını mantıklı görmemektedir. Ancak şehitlikte kader ile ilintilidir.

SONUÇ

Araştırmanın merkezinde yer alan polis ve askerler ile aileleri her ne kadar Malatya özelinde seçilmiş olsalar da gündelik yaşam pratikleri itibariyle Türkiye'nin birçok şehrini örnekler niteliktedir. Bu durumun arkasında katılımcıların çok fazla tayin olması bulunmaktadır. Her tayin katılımcılarda bazıları olumlu bazıları olumsuz etki bırakmaktadır. Birçoğunun hayatında yeni yerler yeni insanlar süreklilik kazanmaktadır. İlk birkaç yılda yapılan tayin zorunluymuş gibi gelmeyip bireyler tarafından güzel bir değişiklik olarak görülmektedir. Lakin bu tayinler dört beş seferden sonra artık her memur ve ailesi için her şeye sıfırdan başlamak demek olduğundan hayatlar zorlaşmaktadır. Bu durum her ne kadar kabullenilmek istenmese de mecburiyettir. Bu meslekler de tayinin olması anlaşılabilir bir durumdur, lakin bu tayinlerinde iyileştirilmesi gereken yanları olduğu kesindir. İnsanlardan 3-4 veya 4-5 yılda bir yeni bir il, yeni ev, yeni bir çevre edinmek ve değişikliğe gitmek zor olmaktadır. Yetişkinler için zor olan bu durum çocuklar için daha da zor olmaktadır. On yıllık dostum demenin mümkün olmadığı en fazla üç beş yıllık ilişkilerin olduğu aşikârdır. Katılımcılar bu hızlı olan sirkülasyona adapte olmaya her ne kadar çabalasalar da ayak uydurmanın kolay olmadığı hayatlarına yansıyan olaylardan görülmektedir. Ancak yıllar geçtikçe çalışan memur için de ailesi için de bu durum artık olması gereken hayatın normal haline gelmektedir. İlk yıllarda zorlanılan noktalar sonraki yıllarda göze bile batmamaya başlamaktadır.

Bu mesleklere sahip (polis ve asker) olan memurların mesleki zorlukları kendileriyle sınırlı kalmayıp ailelerine de yansımaktadır. Her ne kadar iş problemlerini eve yansıtmaktan geri durmaya çalışmış olsalar da kendilerine engel olamamaktadırlar. Zorlu şartlarda zorlu bölgelerde çalışan güvenlik güçlerinin ölüm riski olan operasyonlarda yer alması onların psikolojisine yansıtıp daha kaygı ve stres dolu bireyler olmasına sebep olmaktadır. Bu stres dolu mesleğe sahip bireylerde yıllar geçtikçe mesleğe dair tükenmişlik sendromu yaşanmaktadır. Tükenmişlik; bireyin işinden soğuması, yaptığı işe eskisi kadar değer vermemesi, işteki performansını negatif yönde etkilemektedir. Tükenmişlik, işe gitmemeye ve işi bırakmaya neden olabilmektedir. İşte çalışmaya devam edenlerde ise düşük verimliliğe neden olmaktadır. Çalışan kişinin sağlığı ile çalışma yaşamı arasındaki ilişki birbirini yüksek oranda etkilemekle kalmayıp çalışanların aile bireylerini de etkilemektedir. Memurların işlerinde yaşadıkları zorluklar, karşılaştıkları olaylara verecekleri tepkileri de yönlendirmektedir. Bu tepkilerin

genellikle işe ilişkin stres, işe ilişkin bıkkınlık ve tükenme olarak kendini göstermesi kaçınılmazdır ki katılımcıların ifadeleri de bu doğrultudadır. Birçok kaynakta tükenmişlik sendromunun kronik stres sonucu oluşan bir hastalık olduğu ve sıklıkla yorgunluk, uyku sorunları ve kişilik bozuklukları ile birlikte seyrettiği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu durumun kaynağında çalışma saatlerinin düzensizliği, yıllık izinlerinin azlığı, gece veya gündüz gibi belirli bir çalışma saatinin olmayışı, sürekli tayin olma zorunluluğu ve en önemli noktalardan biri de ast üst ilişkisinin bu mesleklerde baskın olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultu da bireylerin de her geçen yılda bu meslekler de tecrübe kazanmasının yanı sıra yorgunluk ve bıkkınlıkta bireyler de artmaktadır. Özellikle de ast –üst ilişkisi bu meslekler de ciddi problemler ortaya çıkarmaktadır. Zorlu meslekler olmalarından ötürü yıpranma payı bırakılmıştır lakin bu yıpranmanın da telafisi mümkün değildir. Bu yıpranış çalışan memurla kalmayıp eşine ve çocuklarına da sirayet etmektedir. Birçok kişinin de mesleklerden kaçış yolları aradığı katılımcıların ifadelerinde vurgulanmıştır. Mesleğe dair olan mesafelerinden ötürü birçok katılımcı başka mesleklere yönelmek istediklerini ve bu yöne doğru çabaladıklarını dile getirmektedirler. İnsanlar aile olmanın tadına varabilmenin veya yalnız kalmak istemediklerinden ötürü bir maaşın bile yeterli gelebileceği düşüncesindedirler. Bu meslekler de olup da aile olamamaktansa işlerinden istifa etmenin mantıklı olduğu birçok katılımcının düşüncesidir. Bu da bizlere aile kurumunun toplumumuzda hala oldukça kıymetli olduğunu göstermektedir. Alternatif ne gibi işler yapabileceklerini araştıran birçok memurun yanı sıra mesleğe başlarken bile zorunluluktan başladığını söyleyen katılımcılar da bulunmaktadır. Çevre baskısından, atanamaktan, işsiz kalmaktan veya maddi sıkıntılardan ötürü bu meslekleri kaçış yolu görüp bu mesleklerle yönelen birçok memur bulunmaktadır. Akabinde bu mesleklerle ulaşabilen lakin bu mesleklerde mutlu olamayan bireyler olarak tezahür etmektedirler. Çünkü bu meslekleri sevmeden yapmanın kolay olmayacağı tespit edilmiştir. Severek bu mesleği yapanlar bile ne kadar zorlandıklarını dile getirirlerken sevmeden yapanlar için işler daha da zorlaşmaktadır. Bu meslekler, insanların biraz da kaçmak istediği ortamlardan kaçış bileti olarak görüldüğü söylenebilmektedir. Bu şekilde bu mesleklerle dâhil olan birçok insan bulunmaktadır. Bu tarz zorlu şartlarda çalışılan meslekleri kolaylaştıran nokta da sevilerek yapılmasıdır lakin sevilmeden zorunluluktan başlanan bu meslekleri, sürdürebilmek bireyleri zorlamaktadır. Bu doğrultuda erken emekli olma fırsatlarını da kollamaktadırlar. Her ne kadar aile

bütçesine zararı olacağı bilinse de aile birliği ve beraberliği için ekonomi göz ardı edilmektedir. Mesleklerden ötürü birçok özel günü ailelerinin yanında geçiremiyor olmak onlar için büyük üzüntü kaynağıdır. Birçok bayramı sevdikleriyle beraber geçirememek, kendi çocuğunun doğumuna şahit olamamak gibi birçok yaşantıdaki eksiklik, bireylerde duygusal olarak boşluk yaratmaktadır. Bundan ötürü kaçabilecekleri mesleklere yönelen katılımcılar mesleklerini bıraktıklarında ekonomik olarak çok zorlanmamaları en azından şimdiye kadar sağladıkları maddi imkânları ailelerine sağlayabilmek düşüncesindedirler.

Bu tezde asker ve polislerin meslekteki deformasyonlarından ötürü rol çatışması yaşayıp işteki rollerini eve taşıdıkları görülmüştür. Bu durumu katılımcının eşiyle girdiği diyalogu emir veren üslupla “bana çay getir” “ben senin erin değilim” cevabını vermesi örneklemektedir. Katılımcılar aile bireyi memur olan kişinin işteki sorunu eve taşımamak için her ne kadar çabalamış olsalar da bu duruma engel olamadıklarını dile getirmektedirler. Katılımcı eşinin yeri geldiğinde evdeki yemeğin tuzunu bile bahane edip sorun çıkardığını söylemektedir. İşte amirine karşı gelemeyip veya yaşadığı olumsuzları işte bastırıp evde gün yüzüne çıkarmaktadırlar. Öfke ve sinirini maalesef yanlış yöne yöneltmektedirler. Her memurun çalıştığı birim farklı olup her birimin de kendince kişiyi baskılayıcı yanları vardır. Bu durumların yaşandığı zamanlar amirlere çalışılan birimlere veya yaşanan tecrübeye göre şekil almaktadır. Katılımcılardan istihbaratçı eşinin ise bu durumdan ötürü kendisini çok baskıladığını ifade etmiştir. Eşinin bu meslekten ötürü çok şüpheli ve dışarıya karşı çok temkinli olduğu için kendisini de birçok sosyal alanda kısıtladığını ifade etmektedir. Bir terör çalışanında da farklı şekilde bu tür kısıtlamalar tezahür etmektedir. Ancak mesleğin kişiyle değil kişinin eşine, çocuğuna, annesine de temas ettiği çıkarımında bulunabiliriz.. İstihbarat ayrı asayiş ayrı terör ise apayrıdır. Yıllar geçtikçe meslekler bireylerin üzerine adeta sinmektedir.

Polis ve askerlerin çıktığı uzun süreli görevlerin zorluğu da başka bir boyuttur. Giden için de kalan için de zor bir durumdur. Lakin bu mesleklerin en zorlanılan yönlerinden biridir. Özellikle de Jöh ve Pöh de bu durumlar çok yaşanmaktadır. İl dışı yurt dışı aylarca süren görevler bulunmaktadır. Bu görevler çalışanlar için aileden uzakta olmak ve zorlu görevler içerisinde olmak kolay olmadığı görülmektedir. Dağın başında veya çatışmanın ortasında olma ihtimalleri yüksektir. Dönüp dönemeyecekleri muammadır. Belli zamanlarda aileleriyle bile iletişim kurabilmek zor olmaktadır. Geri de kalan anne veya eş için yaşanan evin bütün sorumluluğunu yüklenmek ciddi

problemlerdir. Ancak bu mesleklerin de geride kalanları yalnızlaştırdığı ve sorumluluk sahibi yaptığı vurgulanabilir. Bunun dışında yaşanılmak istenip de yaşanılmayan hayatların olduğu da görülmektedir. Bu mesleklere sahip bireylerin sosyalleşmek şöyle dursun aile olabilmek beraber zaman geçirebilmek bile bir lütuftur. Çünkü bu meslekler de izinli olunan zaman da bile işe gitme oranı yüksektir. Hafta içi veya sonu düzenli tatil vs. yapabilmenin zor olduğu söylenebilir. Yıllık iznini bile kullanabilmek zorlaşabilmektedir. Bilhassa özel günler de, yılbaşı veya bayramlar da daha da zorlaşmaktadır. Bu doğrultu da şunu söyleyebiliriz ki ülke genelinde yaşanan resmi bayramlar veya dini bayramlar veya seçimler veya ekonomiden dolayı yaşanan zorluklardan ötürü çıkan çatışmalar bu meslekler için ek mesai demektir. Ülkenin huzuru ve güvenliği için yedi yirmi dört iş başındadır tabiri geçerli olmaktadır. Ancak bu tabirin maalesef yanlış uygulandığı söylenebilir. Çünkü bu memurların fizyolojik veya psikolojik faydaları için 7/24 hazır olması mümkün olmayıp, kendisine faydası olmadığı bir durumda, ülkesi için çalışması zor görülmektedir. Bunu görüp bu doğrultuda bu mesleklerin çalışma şartlarında iyileştirmeye gidilmesi gerektiğinin görülmesi elzem olmaktadır.

Bu kadar ciddi olan mesleklerin ölüm ile sürekli karşılaşmaları yüksek olasılıktadır. Ölüm ise azımsanmayacak kadar gerçek ve hayatın içindedir. Bu tezde güvenlik çalışanı olan asker ve polislerin ölüme bakışı, korkusu ailelerin bu korkuyla baş etmesi ve şehitliğe dair çalışılmıştır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ölüm olgusu, hayatı anlama ve anlamlandırma çabasında unutulamayacak kadar önemlidir. İnsan nerede hangi durum ve koşulda olursa olsun ölüme her an dokunmalıdır, ölüm insanı bulmadan insan onu bulmalıdır. Çünkü ölüm, hayatın yıkıcı unsuru değil yapıcı unsurdur. Ölüm hayatın daha kıymetli olduğunu bizlere hatırlatmaktadır. İnsanlara bir sonun olduğunu bildirerek zamanın daha iyi ve kaliteli geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bir yandan hayata anlam kazandırırken, öte yandan da insanı insan olarak var etmektedir. Ayrıca insanı her alanda harekete geçirmekte, insanı daima dinç tutmaktadır. O halde ölüm, yaşam sirkülasyonunun doğal bir parçası olup varlığın gündelik hayatımızın arka perdesindeki sedasıdır. Hayatın belli başlı unsurları can alıcı noktaları bulunabilmektedir. Ölüm o noktalardan biridir. Aslında insan, öleceğini bilerek yaşayan tek canlı türüdür. Bakmayın siz hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlara, yaş aldıkça insanoğlu düşünmeye başlar ölümü ve birçok insan bir gün ölmekten korkmaktadır.

Katılımcıların dile getirdikleri kadarıyla operasyonun ortasında kalmanın kişide bıraktığı ölüme yakınlık hissiyatının zihinlerde yer etmesi ve şimdi ölsem ne olur düşünceleri bu mesleklerin tabiatında vardır. Katılımcılarda yaşanan ölüm korkularının varlığı veya ne şekilde yok edilebildiği kişiden kişiye değişmektedir. Ayrıca şunu da söyleyebiliriz ki güvenlik güçlerinden ziyade ailelerinin ölüm korkusunun daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu korkuların ailelerine etkisi ne şekilde olmuştur nasıl baş edildiği veya yıllar geçtikçe korkudan ziyade ölümün yani şehit olmanın gerçekliğinin kabul edilmesine dair araştırmalar ve analizler yapılmıştır. Şehitliğin kutsal olduğu biliniyor olsa da her katılımcının açık ve net kabul edemediği bir gerçektir. Bu gerçeği katılımcıların ötelediği yok saydığı kabullenemediği görülmektedir. Bundan ötürü şehadete dair beklediğimden daha az veri elde ettiğimi itiraf edebilirim. Bu duyguları yaşama düşüncesinden bile kaçan katılımcıların yaşadığı durumda neler olabileceği ise tahmini zor olmaktadır. Ancak tam tersi düşüncelere sahip olan katılımcılar da bulunmaktadır. Şehitliğin ne kadar kutsal ve özel bir durum olduğundan herkese nasip olamayacağını dile getirmektedirler. Başlarına gelebileceği ihtimalinde de sabrın zor üzülmemenin imkânsız olduğunu ancak tevekkül edip iradeli durup olgunlukla karşılamaya çalışacaklarını aktarmaktadırlar. Ancak bunu dile getirebilen sadece birkaç katılımcı olmuştur. Çünkü katılımcıların çoğu; duymak istemediğini, daha önce düşünmediğini söylemektedirler. Toplumdaki ve dindeki yeri göz ardı edilmesi mümkün olmayan şehitlik değerli ve kutsal atfedilse de kabullenilmesi zordur. Bu değerinde sosyal olarak toplumumuzda şehide de geri de bıraktığı yakınlarına da büyük saygı duyulmaktadır. Şehit olmak kime nasip olur onu bilemeyiz lakin geride kalan şehit yakınlarıyla da bu devletin ilgileneceği bir gerçektir.

Günümüzde de Türkiye Cumhuriyeti Devleti şehit yakınlarını gözetip kollamaktadır. Bu kişiler de eş, çocuk, anne, baba ve kardeştir. Toplumumuzda şehit yakını olmak da en az şehit olmak kadar önemli ve değerlidir. Devletin şehit yakınlarına ve çocuklarına özel bir ilgi göstermekte, bu durumla baş etme süreçlerinde yanlarında olmakta, maddi ve manevi desteğini daima hissettirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti; şehit yakınlarının toplum içinde, insan şeref ve haysiyetine yaraşır şartlarda, hayatlarını huzur ve refah içinde devam ettirmelerine yönelik çeşitli sosyal politikalar yapmaktadır.

Sonuç itibariyle bu tezde polis ve askerlerin kendi yaşantılarıyla birlikte aile bireylerinin yaşantıları da incelenmiştir. Polislik ve askerlik, yapılan iş gereğince, düzensiz, uzun ve yoğun çalışma temposu gerektiren mesleklerdir. Emeklilik haklarını kazanıncaya kadar yüksek tempoda ve ağır mesai şartlarında çalışılmaktadır. Ayrıca yaşamsal tehlikenin varlığını sürekli hissettiren polislik ve askerlik mesleği, zaman içerisinde hizmetin kalitesini ve çalışanın performansını etkilemektedir. Ancak bu olumsuzluklarla beraber aile bireyleri de negatif yönde etkilendiği görülmektedir. Ölüm ile içi içe olup da bu düşünceyle mesleklerini icra edip aile bireyelerine de etkisi araştırılmıştır. Memurların ve ailelerinin ölüm ile psikolojik olarak nasıl savaştığı merak edilip incelenmiştir. Bu meslekleri her yönden icra etmenin de icra eden bir memurla yaşamının da kolay olmadığı ve olmayacağı da gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda bu çalışma da güvenlik çalışanlarının mesleki zorluklarından, mesai kavramının yokluğundan, gece görevlerinden, uzun süreliğine gidilen görevlerden, hasret kalınan sosyal hayatlardan, ast-üst baskısından, işte yaşanan stresin aileye yansması gibi başlıklar etrafında oluşmuştur. Ayrıca bu sayılan birçok olumsuzluğa eklenecek gerçek olan ölüm veya şehitlik kavramı da vardır. Polislik ve askerlik meslekleri ölümü kovalayan meslekler olduğundan bu gerçeğe nasıl yaşadıklarını ve ailelerinin bunu nasıl kabullendiği veya reddettiği araştırılmıştır. Birçok olumsuzluğa rağmen ölüm ile rastlantı oranı yüksek olan bu mesleklere birçok insan katılmaya devam etmektedir. Katılma sebebi her ne olursa olsun her yıl fazlasıyla alım olduğu söylenebilir. Ancak bu mesleklerin çalışılabilirliğini arttırmak için çalışmalar yapıldığını veya iyileştirilmeye gidildiğine dair bir şey söyleyebilmek mümkün olmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, T. (2013). Ulusal güvenlik-çevresel güvenlik ekseninde silahlı kuvvetler çevre ilişkisi. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Ankara Üniversitesi SBE.
- Aktürk, H. (2018). *Şehitlik Kavramının Kültürel Yansımaları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Aliyev, P. (2022). Bir Güvenlik Meselesi Olarak Çevre Sorunları. *Uluslararası Kriz Ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 358-382.
- Alver, K. (2010). *Siteril Hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Aslan, A. (2020). Osmanlı Devleti'nde Polis Teşkilatının Kurulması: Urfa Örneği (1845-1918). *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 38, 25-58.
- Atak, Z. (2020). Ölüm Algısının Bireydeki Terapötik Etkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erciyes Üniversitesi SBE.
- Ateş, B. (2022). Türkiye'de Profesyonel Askerliğin Sosyolojik Bir İncelemesi: Meslek, Görev ya da Yaşam Tarzı? *İstanbul University Journal of Sociology*, Cilt 42, Sayı 1, 21-44.
- Ateş, N. (2019). Travmayı Anlamlandırması Açısından İmtihan İnancı ve Başa Çıkma: Şehit Aileleri, Gaziler ve Gazi Aileleri Örneği. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 125-151.
- Aydoğdu, H. (2016). Kierkegaard ve Heidegger'de Ölümün Eksistensiyal-Ontolojik Çözümlemesi Kaygı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı 27, 127-150.
- Aykaç, Ş. (2022). "Vatan İçin Ölmek": Türkiye'de Şehit Asker Kültürünün Sosyo-Politik İnşası Ve Şehit Aileleri Dernekleri. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Galatasaray Üniversitesi SBE.
- Azizoğlu, Ö. ve K. Özyer (2010). Polislerde Tükenmişlik Sendromu Üzerine Bir Ampirik Çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 137-147.
- Bakan, S. ve S. Şahin (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü Ve Yeni Tehditler. *Uluslararası Dilsel Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 135-152.

- Baş, M. E. (2005). Emniyet Teşkilatı Personeli Meslek Etiği. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Baudrillard, J. (2021). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, Oğuz Adanır (çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Baylis, J. (2008). “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18, 69-85.
- Bilgiç, A. (2019). Türkiye’de İç Güvenlik Yapılanmasında Çoklu Genel Kolluk Sisteminin Kurumsallaşması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 287-307.
- Birdişi, F. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 31, 149-169.
- Burcu, E. ve E. Akalın (2008). Ölüm Olgusu Üzerine Sosyolojik Tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*. Sayı 31, 86.
- Çelik, A. (2020). “Birinci Büyük Millet Meclisi Döneminde Şehit Yakınlarına Yönelik Yardım Politikaları”. *Belgi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 20, 2143-2264.
- Çüçen, A.K. (2017). *Yaşam ve Ölüm Felsefesi*. A. Kadir Çüçen (ed.). Ankara: Sentez Yayıncılık
- Demir, Ö. ve N. Bakar (2014). Silifke Yörüklerinde doğum, evlenme ve ölüm gelenekleri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 35, 111-133.
- Dikici, A. (2008). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk Polis Teşkilâtı (1923-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 72, 719-56.
- Dinç, O. (2021). Osmanlı’da Modern Kolluğa Geçiş: 1903 Nizamnamesine Göre Osmanlı Jandarma Teşkilatının Kuruluşu. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.
- Doğan, F. (2010). Polis ve Jandarma Teşkilatları Açısından İç Güvenlik Yönetimi, Sorunları Ve Değişimi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara Üniversitesi SBE.
- Dupouey, P. (2023). *Ölüm*. Adnan Akan (çev.). Ankara: Ayrıntı Basım Yayın.

- Emniyet Teşkilatı Kanunu (1937). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3201.pdf> (Erişim Tarihi: 30.07.2024).
- Erbuğ, E. (2021). Ölüm Sosyolojisi: Geleneksel ve Modern Toplumda Ölümün Toplumsal Anlamları. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Sayı 8, 21.
- Erten, M. (2019). İbn Haldun'da varlık ve insanın evrimi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 21, 59-79.
- Esen Ateş, N. (2019). "Dua ve Dinî Başa Çıkma: Şehit Aileleri, Gaziler Ve Gazi Aileleri Örneği". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 33, 35-64.
- Esen Ateş, N. (2019). "Sosyal Destek ve Dini Başa Çıkma: Şehit Aileleri ve Gaziler Örneği", *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 75.
- Fındıklı, R. (2003). *Polislik Mesleğinin Evrensel Değerleri ve İlkeleri*. Tülin Günşen İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (ed.). Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik içinde (s. 3-25), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Geçer, R. (2019). Ev Kadını: Arada Kalmış Bir Kadın Tiplemesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Genç Yılmaz, A. (2020). Uluslararası İlişkilerde Bir Yeni Aktör: Polis BM Polis Teşkilatı Örneği Üzerinden Bir İnceleme. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1, 49-65.
- Güngör, F. Ş. (2016). Ölüm Hakkında Çağın Felsefi Senaryosu: Hakikat Mi Hiçlik Mi? *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 22, 227-240.
- Gürbüz, A. M. (2023). Jandarma Teşkilatı ve Tarihi Süreç İçerisinde Gelişimi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE.
- Haklı, S. Z. (2022). Erken Cumhuriyet Döneminde Polis Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişimi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, 4-30.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20169741.pdf> (Erişim Tarihi: 10.07.2024).

- Irmak, Y. (2016). Doğumdan Ölüme Bingöl Geçiş Dönemleri İnanç ve Uygulamaları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 113-132.
- İnankul, H. ve K. C. Doğan (2016). Modern Devlet Ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 14, 176-205.
- İşleyen, A. Ş. (2023). Türkiye'nin Tehdit Algılamalarının Kopenhag Okulu Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Analizi (1923-1938). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Jandarma Teşkilatı, (2017). *Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği* (Erişim Tarihi: 30.07.2024).
- Kaplan K. (2020). *Şehit Ailelerinde Dini Yönelimin ve Algılanan Sosyal Desteğin Psikolojik İyi Oluş ve Travma Sonrası Büyüme İle İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi SBE.
- Karakurt, B. ve C. Bal (2013). Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 84-101.
- Kaypak, Ş. (2012). Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, 22.
- Kocatepe, D. (2018). Güvenlik Çalışmalarında Çevre Güvenliği Sorunsalı. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 17, 335-358.
- Koç, E. (2018). Schopenhauer Felsefesinde 'Ölüm' ve 'Ölüm Korkusu' Üzerine. Dört Öge. *Retrieved*, Sayı 13, 21-42.
- Köseoğlu, G. (2019). Bir Mutluluk Sorunu: Epikurosçuluk' ta Hayat Ve Ölüm. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi SBE.
- Kurt, H. (2012). İslam İncasına Göre Şehitlik. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 189-220.
- Kümbetoğlu, B. (2017). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Osmanoğlu, K. (2013). Polis Ve Mağdur İlişkisi. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, Cilt 71, Sayı 1, 891-917.

- Özcan, A. (2013). Osmanlı Devleti'nde Jandarma Teşkilatı Kurulmasının Gündeme İlk Defa Gelişi (1839). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 32, Sayı 53, 173-194.
- Özçelik, M. (2012). Mütareke dönemi Türk polis teşkilatındaki düzenlemeler. *Polis Bilimleri Dergisi*, Sayı 85, 104.
- Özdemir, C. (2008). Terör: Şehit ve Gazi Yakınlarının Terör Hakkındaki Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, Sayı 8, 477-500.
- Özdoğan, M. (2019). Realizm Ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 1-24.
- Özil, H. (2023). Sakatlığı Bedenselleştirmek: Sakatlık Deneyimleri Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.
- Öztürk, Ş. C. (2023). İç Güvenlik Yönetiminde Alternatif Bir Yaklaşım Olarak Öngörücü Polislik. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Uşak Üniversitesi SBE.
- Paker, E. B. (2010). *Dış Tehditten İç Tehdide: Türkiye'de Doksanlarda Ulusal Güvenliğin Yeniden İnşası. Türkiye'de Ordu, Devlet Ve Güvenlik Siyaseti*. Evren Balta Paker ve İsmet Akça (çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi. Yayınları.
- Polat, E. ve Z. Aşkin (2017). Ölüm Kavramının Heidegger ve Sartre Felsefesindeki Yeri. *Kilikya Felsefe Dergisi*, Sayı 1, 42-60.
- Pütün, R.(2017). *Beynin Evrimi Işığında Yaşam ve Ölüm*, Abdülkadir Çüçen (ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Sağır, A. (2017). *Ölüm Sosyolojisi*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Sarı, E. (2018). Şehit ailelerinin yas, duygulanım şiddeti sosyal bozulma ve PTSB düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkininin incelenmesi: Tarsus örneği *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Çağ Üniversitesi SBE.
- Seçkinler, A.H.(2020). İç Güvenlik Bağlamında Türk Polis Teşkilatı (1839-1938). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gaziantep Üniversitesi SBE.
- Sezer, S. ve P. Savaş (2009). Gelişimsel Açıdan Ölüm Kavramı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, 151-165.

- Soğuksu, A. (2007). Soğuk Savaş Sonrası Jeopolitik Yapılanmanın Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Sorunlarına Ve Politikalarına Etkileri. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Uludağ Üniversitesi SBE.
- Şahin, B. ve İ. Şahin (2016). Türk Kamu Kurumlarında Liyakatin Etkin Haline Getirilebilmesi Adına Bir Öneri: Emniyet Teşkilatı Örneği. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 98-113.
- Şahin, E. F. İ. L. (2021). Soru sorma ve sorgulama tarzı olarak ölüm. *Felsefe Dünyası*, Cilt 2, Sayı 74, 58-93.
- Şaybak, A. (2006). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle İlişkilerinde Güvenlik Olgusu ve Karşılıklı Çıkarlar. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Uludağ Üniversitesi SBE.
- Tunç, Ş. (2023). Türk Polis Teşkilatı. (Erişim Tarihi: 23. Ocak. 2024).
- Tunçtan, F. (2019). Türkiye'de Muhafazakâr Kadının Gündelik Yaşam Pratikleri. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.
- Turna, Y. ve O. Akdoğan (2022). Osmanlı Polisinin Modernleşme Sürecinde Toplumsal Hayata Dâhil Edilmesi ve Davranışlarının Şekillenmesi. *Tarih Ve Güncel*, Sayı 10, 25-46.
- Türkben, Y. (2017). Necip Fazıl'da Ölüm Ve Ötesi. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 11, 47-66.
- Uzunbacak, H. H. (2017). Çalışma Saatlerinin Aile Yaşam Kalitesine Etkisi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 1235-1256.
- Ünal, M. S. (2011). "Zamansız Ölüm: Geleneksel ve Modern Toplum Karşıtlığında Ölümün Yeri". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2., 121-133
- Waeber, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 18, 151-178.
- Yalçınoğlu, P. (2020). *Kelimelerin Uçmasını Sağlamak: Görüşme Yoluyla Anlamak. Nitel Araştırmaya Giriş*. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu (çev.). Ankara: Anı Yayınları.

- Yaran, R. (2012). Şehitlik Ve İlgili Fıkhi Meseleler. *M. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 42, 21-22.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. K. S. V. (2022). Halkla İlişkiler Toplumu ve Güvenlik Hizmetleri, Toplum Destekli Polislik Örneği. *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, Cilt 3, Sayı 11, 1739-1748.
- Zafer, C. (2019). Ölüm Olgusu ve Sosyolojik Etkileri. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Oksidentalizm ve Prof. Dr. Fuat Sezgin Özel Sayısı, 64.

EKLER

EK-1- MÜLAKAT SORULARI

1)KİŞİSEL BİLGİLER

İsim:

Yaş:

Meslek:

Medeni Durum:

Eşinin Mesleği:

2)TEMATİK SORULAR

Tema 1: Meslek Algısı Soruları

1. Güvenlik çalışanı yakınınızın mesleğinden ötürü en çok ne yönden zorlanıyorsunuz?
- 2.Yakınınızın çalışma şartları; ailenize etkisi olumlu mu olumsuz mu, açıklar mısınız?
- 3.Eşinizin veya yakınınızın gece çalışıyor olması sizi rahatsız ediyor mu? Ediyorsa ne gibi zorluklar yaşıyorsunuz?
- 4.Güvenlik çalışanı yakınınızın mesleğinden ötürü sosyal hayatlarınızdan neleri feragat ediyorsunuz? Örneklendirir misiniz?
- 5.Yakınınız, mesleğinden ötürü sinirlenir mi? Mesleğinde yaşadığı olumsuzlukları evine ve ailesine yansıtıyor mu?
- 6.Yakınınız, mesleğini severek mi yoksa ihtiyaç veya mecburiyetten mi yapıyor?
- 7.Yakınınızın, ailesiyle ve çevresiyle iletişimi nasıldır? Sohbet edip dertleşebiliyor musunuz?
- 8.Sürekli tayin olmak yer değiştirmek taşınmak sizin için zor olmuyor mu? Ne gibi zorluklar yaşadığınızı değerlendirebilir misiniz?

Tema 2: Ölüm Kahramanlık Ve Mesleğin Değer Yapısı

- 1.Ölümlü yüz yüze gelme ihtimali yüksek bir mesleğe sahip biriyle yaşamak nasıl?
- 2.Yakınınızı kaybetmekten korkuyor musunuz?

- 3.Yakınınızın ölüme bakışı nasıldır? Şehit olmaktan korkar mı veya şehit olmak ister mi?
- 4.Yakınınızın mesleğine ne değer verirsiniz? Mesela övünür müsünüz?
- 5.Mesleğinden ötürü yakınınızla aylarca veya yıllarca ayrı kalmak zorunda oldunuz mu? Nasıl hissettiniz?
- 6.Yakınınızın mesleğinden ötürü ailevi sorumlulukları tek başınıza yüklediğiniz oldu mu? Olduysa da sitem eder miydiniz?

